

**МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ**

**Министерство образования и науки Республики Башкортостан**

**МКУ» Отдел образования"МР Гафурийский район**

**МОБУ СОШ с. Карагаево**

**РАССМОТРЕНО**

**Руководитель МО**

\_\_\_\_\_  
Кинзябулатова Э.Х.  
Протокол № от «30»  
августа 2023 г.

**СОГЛАСОВАНО**

**Заместитель директора  
по УВР**

\_\_\_\_\_  
Утяганова Л.М.  
от «30» августа 2023 г.

**УТВЕРЖДЕНО**

**Директор школы**

\_\_\_\_\_  
Ахтямова Л.Н.  
Приказ № от «30» августа  
2023 г.

**РАБОЧАЯ ПРОГРАММА**

**учебного предмета « Родной (башкирский ) язык»**

**для обучающихся 1 – 4 классов**

**с.Карагаево-2023г**

## АҢЛАТМА ЯЗЫУ

Туған (башкорт) телдә уҡытылған белем биреү ойошмалары өсөн башланғыс дөйөм белем биреүҙең 1-4-се кластары өсөн «Туған (башкорт) теле» предметының өлгө эш программаһы уҡыу йылдары буйынса предмет йөкмәткеһен, «Туған (башкорт) тел» уҡыу предметы саралары аша балаларға белем биреү, тәрбиәләү һәм үстәрәүҙең төп методик стратегияларын билдәләй.

Программа түбәндәге норматив-хокуки документтар нигеҙендә әҙерләнгән:

- Рәсәй Федерацияһы Конституцияһы;
- 2012 йылдың 29 декабрендә кабул ителгән Федераль закон «Рәсәй Федерацияһы мәғариф тураһында»ғы №273-ФЗ (үзгәрештәр һәм өстәмәләр менән);
- 1991 йылдың 25 октябрендә кабул ителгән 1807-1 һанлы-«Рәсәй Федерацияһы халыктары телдәре тураһында»ғы Рәсәй Федерацияһы Законы (үзгәрештәр һәм өстәмәләр менән);
- Башланғыс дөйөм белем биреүҙең федераль дәүләт белем биреү стандарты (Рәсәй Федерацияһы Мәғариф министрлығының 2021 йылдың 31 майындағы 286-сы бойороғо менән раҫланған);
- Башланғыс дөйөм белем биреүҙең яҡынса төп белем биреү программаһы (дөйөм белем биреү буйынса федераль уҡыу-методик берекмә қарары, 2022 йылдың 18 мартындағы 1/22-се протокол менән раҫланған);
- «Тәрбиә биреүҙең яҡынса программаһы (дөйөм белем биреү буйынса федераль уҡыу-методик берекмә қарары, 2022 йылдың 23 июнендәге 3/22-се протокол);
- 2019 йылдың 1 октябрендә Рәсәй Федерацияһы Мәғариф министрлығы коллегияһы ултырышында раҫланған Рәсәй Федерацияһы халыктарының туған телдәрән уҡытыу концепцияһы;
- Республика Башлығының 2020 йылдың 30 декабрендәге 613-сө Указы менән раҫланған Башҡортостан Республикаһының дәүләт телдәрән һәм Башҡортостан Республикаһы халыктарының туған телдәрән уҡытыу концепцияһы, Башҡортостан Республикаһы Башлығының 2020 йылдың 30 декабрендәге Указы менән раҫланған.

Программаның нигеҙендә федераль дәүләт белем биреү стандарты методологияһы булып торған системалы-эшмәкәрлекле қараш ята. Программа яҡынса тәрбиә биреү программаһында билдәләнгән мақсатлы йүнәлештәргә нигеҙләнә һәм «Туған (башкорт) теле» фәне буйынса эш программаларын төҙөү өсөн йүнәлеш булып хеҙмәт итә ала. Программа уҡыу предметы буйынса эш программаһын төҙөүҙә туған (башкорт) тел уҡытыуыһына методик ярҙам күрһәтеү мақсатынан әҙерләнгән.

Программа уҡытыуыһыға:

1) туған (башкорт) телде укытыу процесында башланғыс дөйөм белем биреүзең федераль дәүләт белем биреү стандартында билдәләнгән шәхси, метапредмет һәм предмет һөзөмтәләренә өлгәшеүзең заманса алымдарын тормошка ашырырға;

2) укытыузың планлаштырылған һөзөмтәләрен һәм «Туған (башкорт) тел» дәресенең йөкмәткеһен укытыу йылдары буйынса билдәләргә;

3) Башкортостан Республикаһы дөйөм белем биреү ойошмаларының укытыу башкорт телендә алып барылған белем биреү ойошмаларының 1 - 4-се кластары өсөн тәкдим ителгән айырым бүлек/темаларзың укыу материалын үзләштереү өсөн тәкдим ителгән төп төрҙәрен, укыу вақытын тәғәйен класс үзенсәлектәрен иҫәпкә алып, календарь- тематик планлаштырыу әзерләргә мөмкинлек бирәсәк.

Программаның йөкмәткеһе башланғыс дөйөм белем биреүзең башланғыс белем биреү программаһын үзләштереү һөзөмтәләренә өлгәшеүзе тәьмин итә. Программа «Туған (башкорт) теле һәм туған телдә әзәби укыу» предмет өлкәһенә ингән туған(башкорт) теле курсың өйрәнәүгә йүнәлтелгән. «Туған (башкорт) теле һәм туған телдә әзәби укыу» предмет өлкәһе сиктәрендә туған (башкорт) тел курсының максаттары үз йөкмәткеһе буйынса үзенсәлектә, ул Башкортостан Республикаһында һәм Рәсәй Федерацияһының башка төбәктәрендә башкорт теленең таралыу, өйрәнәлеү үзенсәлектәре менән тығыз бәйлә.

Программа башкорт телен белгән укыусылар өсөн әзерләнгән. Программаның йөкмәткеһе дидактикалағы системалы-эшмәкәрлектә карашка нигезләнеп төзөлгән һәм башланғыс дөйөм белем биреү программаһын үзләштереү һөзөмтәләренә ирешәүгә йүнәлтелгән. Укыу предметының йөкмәткеһе дәрестән тыш эшмәкәрлектә лә тормошка ашырылыуы мөмкин: конкурстар, предмет азналары, экскурсиялар, викториналар, тематик дөйөм мәктәп саралары һәм башкалар.

### **«Туған (башкорт) теле» предметына дөйөм характеристика**

Башкорт теле төрки телдәрзең кыпсак төркөмөнә карай, башкорт халкының туған теле булып тора. Рус теле менән бер рәттән, башкорт теле Башкортостан Республикаһының дәүләт теле статусына әйә, йәмғиәт тормошоноң төрлө өлкәләрендә телдән һәм язма аралашыу сараһы буларак кулланыла.

Туған телдә укытылған дөйөм белем биреү ойошмаларында башкорт теле укыу предметы ғына түгел, ә укытыу ошо телдә ойошторолған туған тел дә булыуы әһәмиәтлә. «Туған (башкорт) тел» дәресен өйрәнәү гуманитар циклдың башка фәндәре менән предмет-ара бәйләнәштәрзе күз уңында тотә, тәү сиратта «Туған (башкорт) телдә әзәби укыу» предметы менән тығыз бәйлә ойошторола, сөнки ике предмет та укыусыларзың телмәр эшмәкәрлеген үстәрәүгә йүнәлтелгән.

«Туған (башкорт) теле» курсы белем алыусыларзың туған телдә өйрәнәүгә ихтыяжын милли мәзәниәттә танып белеү һәм уның аша үз-үзеңдә байытыу, үстәрәү, тормошта урыныңды табыу ысулы

буларак кэнәгәтлэндереүгә йүнәлтелгән. «Туған (башкорт) теле» укыу предметы башка туған телдәрзе (башкорт теленән башка) өйрәнеүсе укыусыларзың хокуғын сикләмәй. Шуға күрә был дисциплинаны өйрәнеүгә бүленгән укыу вакыты башкорт теле курсың дәүләт теле буларак тәрән өйрәнеү өсөн вакыт буларак карала алмай. «Туған (башкорт) теле» курсы йөкмәткеһендә телдең эске система королюшона, шулай ук телдең тышкы яғында тел системаһын тормошка ашырыу мәсьәләләренә: башкорт теленең цивилизация һәм мәзәниәт, дәүләт һәм йәмғиәт менән күп төрлө бәйләнештәренә кағылышлы мәғлүмәттәрзе өйрәнеүгә кағыла. Программа башкорт теле йәшәйешенең социомәзәни контексын сағылдыра: атап әйткәндә, ул тел аспекттарының туранан-тура мәзәни-тарихи шарттарға бәйле булыуын һызык өстөнә ала.

Башкорт телен өйрәнеүзең башланғыс этабы булып башкорт теле грамотаһына өйрәтеү тора. Башлап укырға өйрәтеү хәреф, ижек, һүз һәм һөйләмдәр языу күнекмәләренә өйрәтеү менән бәйле алып барыла. Башкорт грамотаһына өйрәтеүзең мөһим үзенсәлеге булып был курстың рус грамотаһына өйрәтеү менән тығыз бәйләнештә алып барылыуы тора. Бындай караш башкорт алфавиты аша өйрәнелгән өндәрзе рус алфавиты өндәре һәм хәрефтәренә таянып өйрәнергә, шулай ук тел күренештәрен, рус һәм башкорт телдәре закондарын һәм кағизәләрен аңлы, сифатлы сағыштырып үзләштерергә мөмкинлек бирә.

Башкорт теленең системалы курсы башланғыс мәктәптә универсаль укыу күнекмәләрен формалаштырыуза нигез булып торған тел төшөнсәләре, кағизәләре, мәғлүмәттәр йыйылмаһы буларак тәкдим ителгән. Был курс предмет буйынса белем алырға һәм укыусыларзың танып белеү, регулятив, коммуникатив һәләттәрен үстәргә ярзам итә.

Программаның укыу материалын һайлағанда грамотаға һәм башкорт теленә өйрәтеүзең, уны предмет буларак укытыузың, психоллингвистик үзенсәлектәре: башкорт теленең фонетик, график һәм ижек системаһы үзенсәлектәре иҫәпкә алынды. Мәсәлән, авторзар Программаның йөкмәткеһен билдәләгәндә башкорт теленең мөһим фонетик законы – тәү башлап укырға һәм язырға өйрәтеү нигезендә яткан, башкорт телендә сингармонизм күренешенә караған, аңкау гармонияһы законы иғтибарға алынған; шулай ук программаның йөкмәткеһен билдәләгәндә һузыңкы өндәрзе һәм уларзың тамғалары- хәрефтәрзе төп башкорт һүззәре аша өйрәнеү тәртибе билдәләнгән һ.б.

### **Туған (башкорт) теле» укыу предметын өйрәнеүзең максаты һәм бурыстары**

**«Туған (башкорт) теле» укыу предметын өйрәнеүзең максаты** - укыусыларза телмәр эшмәкәрлегенең бөтә төрзәрен формалаштырыу, туған телдә аралашыу оҫталығын һәм телмәр мәзәниәтен үстәреү, башкорт теленең спецификаһы, тел тураһында фән бүлектәренә ярашлы төп тел берәмектәре тураһында белемде киңәйтеү; полимәзәни йәмғиәттә Рәсәй гражданының формалаштырыу.

### **«Туған (башкорт) теле» укыу предметын өйрәнеү бурыстары:**

- кесе мәктәп йәшендәге укыусыларга башкорт теленең структураһына ярашлы тел белеме өлкәһендә башланғыс төшөнсәләрҙе (лексика, фонетика, графика, орфоэпия, морфемика (һүз составы), морфология һәм синтаксис) формалаштырыу;

- һөйләү һәм язма телмәр мәзәниәте күнекмәләрен камиллаштырыу, дөрөс языу һәм укыу оҫталығын һәм күнекмәләрен формалаштырыу;

- телмәр үсешенә, әүзем аралашыуға, фекерләүгә булышлык итеүсә тел сараларын һайлай белеү оҫталыктарын камиллаштырыу, шарттар тыузырыу; ижадка карата йүнәлеш биреү, кызыкһыныу тыузырыу һәм ижади эшмәкәрлек һәләтен үстөрөү,

- туған телгә карата ыңғай, эмоциональ һәм һаксыл караш, уны һаклауға һәм яклауға ынтылыш, өйрәнеүгә кызыкһыныу тәрбиәләү; туған телдә таза һәм дөрөс һөйләшөү.

### **«Туған (башкорт) теле» укыу предметы өлгө программаһының төп йөкмәтке йүнәлештәре**

«Туған (башкорт) тел» курсының материалы Программала түбәндәге йөкмәткелә йүнәлештәре буйынса бирелгән:

- «Тел системаһы»: фонетика, графика, һүз составы, лексика, грамматика (морфология һәм синтаксис);

- «Орфография һәм пунктуация» - орфограммаларҙы тикшерөү алымдарын үзләштерөү, орфография грамоталылығын һәм пунктуация кағизәләрен ғәмәли куллана белеү оҫталығын формалаштырыу;

- «Телмәр үстөрөү» – диалог һәм монологик телмәр формаларын үзләштерөү, иншалар языу, башкорт мәкәлдәрен һәм әйтемдәрен кулланыу.

### **Укыу планында «Туған (башкорт) теле» укыу предметының урыны**

Башланғыс дөйөм белем биреү федераль дәүләт белем биреү стандарттарына ярашлы «Туған (башкорт) теле» укыу предметы «Туған (башкорт) теле һәм туған телдә әзәби укыу» предмет өлкәһенә карай һәм мотлак өйрәнеләргә тейешле укыу предметы булып иҫәпләнә. Башкорт телендә укытылған мәктәптәрҙә «Туған (башкорт) теле» предметын өйрәнеүгә башланғыс дөйөм белем биреүҙең бөтә кластарында азнаһына 2 сәғәт каралған: йылына 82 сәғәт – 1-се класта (шуның 48 сәғәте - грамотаға өйрәтеүгә, 16 укыу азнаһы); 34 сәғәт - системалы курска, 17 укыу азнаһы) һәм йылына 68 сәғәт менән 2, 3, 4 –се кластарга (34 укыу азнаһы) тәкдим ителә. Дүрт йылға иҫәпләнгән дәрестәрҙең дөйөм һаны яҡынса 286 сәғәт тәшкил итә.

Белем биреу ойошмаһы укыу планының белем биреу мөнәсәбәттәрендә катнашыусылар формалаштырған сәғәттәр һаны исәбенә предметты өйрәнеүгә бирелгән сәғәттәр һанын арттырырға хокуклы.

## «ТУҒАН (БАШКОРТ) ТЕЛЕ» УКУУ ПРЕДМЕТЫ ЙӨКМӨТКЕҢЕ

### Телмәр эшмәкәрлеге төрҙәре

(1 - 4-се кластар өсөн дөйөм)

**Тыңлап аңлау.** Һөйләүсене тыңлау. Ишеткәнде тыңлау һәм аңлау, төшөнөү. Тыңлағандан төп фекерҙе айырыпала белеү.

**Һөйләү.** Аралашыу сараларын, алымдарын (диалог, монолог, дискуссия) һайлау. Тиҫтерҙәр менән аралашыу (диалог), диалогты дауам итә белеү.

**Аралашыу мәзәниәте.** Йәштәштәре, өлкәндәр менән, ситуацияны, , урынды иҫәпкә алып аралаша белеү.

**Укуу.** График өн моделе буйынса һүзҙәр укуу. Һөйләмдәрҙе тоташ һүзҙәр менән укуп сығыу. Тексты укуу. Дөрөҫ укуу. Аңлы укуу. Йүгерек укуу. Тасуири укуу. Укый белеү - мәғлүмәт эзләүҙең универсаль алымы. Укыған мәғлүмәттең мәғәнәһен төшөнөү, мәғлүмәтте эшкәртеү, дөйөмләштереү. Укығандың йөкмөткөһөн анализлау һәм уның баһалау.

**Языу.** Хәрефтәрҙе языу, каллиграфик нормалар буйынса дөрөҫ тоташтырыу; һүзҙәрҙе һәм Һөйләмдәрҙекүсереп языу, ишетеп языу, һүзҙәрҙе, Һөйләмдәрҙе, тексты, мәғлүмәтте язма теркәү, бирелгән өлгө буйынса зур булмаған текстар төҙөү (көтлаузар, реклама тексы, әкиәттәр, хикәйәләр).

### 1-се класс

#### Грамотаға өйрәтеү

**Телмәр үстәреү.** Телмәр (Һөйләү/языу). Аралашыу (әңгәмә, диалог). Объекттарҙы, тәбиғәт күренештәрен күҙәтеү һәм күргәндәрҙе туған телдә Һөйләү. Телмәр үстәреү (иллюстрациялар, сюжетлы һүрәттәр). Укытыусы башкарыуында зур булмаған текстар тыңлау. Һоразарға яуаптар. Телмәр үстәреү. «Әлифбала» хайуандар донъяһы», «Бесәй сәйәхәт итә», «Умартасы. Олатайзар шөгөлө», «Акландағы бал көрттары» һ.б. Халык ижадының бәләкәй жанрҙары (һамактар, әйтештәр һ.б.): «Бесәй, кайза бараһың?», «Хайуандар донъяһы» һ.б.

**Һүз һәм Һөйләм.** Предметтың атамаһы буларак һүз , предметтың билдәһе буларак, предметтың эш-хәрәкәте (танышыу максатында, терминдарһыҙ). Һүзҙәрҙе һәм Һөйләмдәрҙе айыра белеү. Һөйләмдең мәғәнәһе. Һүзбәйләнеш (танышыу максатында). Һөйләмдең график схемаһы. Ярзамсы һүз төркөмдәре (һәм, менән; ғына-генә, кына-кенә). Һүзҙе Һөйләмгә куйыу. Бирелгән һүзҙәрҙән Һөйләмдәр төҙөү.

**Телмәр үстәреү.** Дәрәсләктәге һүрәттәр; «Йәйге уйындар», «Мин - укуусы!», «Минен ғаиләм», «Әсәйем эштә булғанда», «Балаларҙың йәйге уйындары» һәм башкалар.

**Фонетика.** Телмәр өндәр. Һүз һәм өн. Һузынкы һәм тартынкы өндәр.Калын [а],[о],[у],[ы]; нәзек [э],[ө],[ү],[и],[э](е) һузынкы өндәр. Һүз өндәр. Һүззең график өн моделе. Ижек. Һүз басымы. Басымлы ижек. Басымлы һузынкы өн.

**Графика.** Өндәрзе хәрәф менән билдәләү.

Әә-Аа, Өө-Оо хәрәфтәре. Һүззәрзе игтибарзы һузынкы өнгә йүнәлтеп укыу. Телмәр үстәрәү. Сюжетлы картиналар, «Олатайыма бүләк», «Әтәс - ихатабыз хужаһы», «Олатайым янында умарталыктағы мажаралар».

Үү-Уу, Эә (е), ы, Ии хәрәфтәре. Һүз структураһының һәм Һүз мәғәнәһенең бер-береһе менән бәйлелеге. Телмәр үстәрәү. «Әтәс», «Урманды һаклағыз!», «Үскәс, умартасы булырмын» тигән сюжетлы картиналар өстөндә эш.

Мм, Нн, Рр, Лл хәрәфтәре. Телмәр үстәрәү. «Минәң һеңлем», «Мәскәү - Рәсәйзең баш калаһы», «Музыка коралдары» тигән сюжетлы картиналар.

Йй хәрәфе. Дифторгылар; [йә],[йө],[йо],[йү],[йы], шулай ук [әй],[өй],[ой],[уй],[ый] менән Һүззәрзе өйрәнәү. Яя , Ее, Ее, Юю хәрәфтәре. Телмәр үстәрәү. «Май айы», «матур йәй», «Йәйләүзә» һымак сюжетлы картиналар менән эш.

Ғғ-Кк хәрәфтәре. Рус теле дәрестәрәндә танышкан Гг-Кк хәрәфтәрен кабатлау. Һөйләмдәрзе күсереп языу кағизәләре.Телмәр үстәрәү «Кунак килә», «Балалар өсөн хәрәкәт уйындары» («Гөрөлдәк»), «Минәң көсөгөм – Йомшакай» тигән сюжетлы картиналар менән эш.

Дд-Тт хәрәфтәре. Һөйләмдәрзе күсереп языу кағизәләре. Телмәр үстәрәү. «Дуслык монументы», «Без бәхетле балалары», «Төлкө менән торна» сюжетлы картиналары менән эш.

Һһ-Хх хәрәфтәре. Тексты күсереп языу. Телмәр үстәрәү. «Һабантуй» сюжетлы картинаһы, В. А. Осеевтың «Нимә еңелерәк?» хикәйәһе менән эш.

Өн. Бб-Пп, Вв-Фф хәрәфтәре. Өйрәнелгән хәрәфтәрзе нығытыу. Һүз структураһының һәм Һүз мәғәнәһенең бер-береһе менән бәйлелеге. Телмәр үстәрәү. «Әсәйгә (атайға) ярзам итәм», «Беззең ихатала», «Өфө - Башкортостандың баш калаһы» сюжетлы картиналары.

Шш-Жж, Чч-Щщ, Хх, Цц хәрәфтәре. Каты айырыу билдәһе (ъ), йомшак айырыу билдәһе (ь). Телмәр үстәрәү. «Мин тәбиғәттә яратам» тигән сюжетлы картина һәм С. Михалковтың «Ишәк һәм кондоз» әкиәте менән эш.

Башкорт алфавиты (42 хәрәф). Алфавитты ғәмәлдә кулланыу.

**Укыу.** Һүззе һузынкы өнгә игтибар биреп укыу. Ижектәргә бүлеп талғын укыу. Яйлап Һүззе тотош укыуға күсәү. Интонация һәм паузалар менән укыу. Талғын укығанда Һөйләмдәрзең мәғәнәһентөшөнөү. Хикәйә, әкиәт, шиғырзарзы тасуири Һөйләүгә өйрәтәүзең башланғыс этабы.

**Языу.** Дәфтәр битендә горизонталь, кыя һызыктар эшләргә күнегәү. Дәфтәрзәрзәге эш һызыктары. Басма һәм языу юлдарын һызыу. Гигиена нормаларын үтәп, хәрәфтәр, ижектер, Һүззәр, Һөйләмдәр языу. Һүззәр йыйылмаһын, Һөйләмдәрзе һәм текстарзы күсереп языу. Диктант языу

(өйрәтеүсе диктант). Һүззәр араһында буш урын. Һүззе юлдан-юлға күсерәү. Ижектәрзе, һүззәрзе, һөйләмдәрзе (тәүзә өс һүззән) күсереп языу.

**Орфография һәм пунктуация.** Һүззәрзәге хәрәфтәрзең дөрөс тоташтырылыуы, һүззәрзе айырым языу. Һөйләм башындағы баш хәрәф. Һүззе юлдан-юлға күсерәү. Һөйләм азағында тыныш билдәләре (нөктә, һорау).

### Системалы курс

**Тел тураһында дөйөм мәғлүмәттәр.** Телмәр һәм аралашыу. Тел - аралашыу сараһы. Телмәр үстәрәү. Дәрәсләктәге иллюстрациялар. Һораузарға яуаптар.

**Фонетика.** Графика. Кабатлау: алфавит, хәрәф атамалары, алфавиттағы хәрәфтәр тәртибе, өн һәм хәрәф; һузынғы һәм тартынғы өндәр. Нәзек һәм калын һузынғылар. Башкорт һәм рус телдәрәндәге тартынғыларзың яраклашыуы (сағыштырыу). Өндәр таблицаһы.

**Синтаксис.** Лексика. Тел берәмеге буларак һөйләм. Һөйләмдә ярзамсы һүз төркөмдәрә. Һөйләмдә һүззәр бәйләнәшен мәғәнәүи һораузар ярзамында асыклау. Һүззе һөйләмгә куйыу. Һөйләмдәң график схемаһы. Һүз - тел берәмеге. Предметтың атамаһы, предметтың билдәһе буларак һүз, предметтың хәрәкәте (кабатлау). Ярзамсы һүззәрзе (һәм, менән; ғына-кына, генә-кенә) телдән һәм язма телмәрзә кулланыу.

**Орфоэпия.** Һүззәрзә өндәрзең һәм өн кушылмаларының әйтәләше. Башкорт һүззәрәндә басым үзәнсәлегә.

Тик калын [а],[о],[у],[ы] йәки тик нәзек[а],[о],[у],[ы]; һузынғыларзан ғына торған һүззәр (сингармонизм законы, терминһыз, танышыу максатында).

**Орфография һәм пунктуация.** Һүззәрзең язылышы: һүззә хәрәфтәрзең дөрөс тоташтырылыуы, һүззәрзе айырым языу. Һөйләм башындағы баш хәрәф. Исәммәдәң һәм фамилиямдың баш хәрәфе. График модель. һызмалар: Һүззәр араһындағы аралык, һүззе юлдан юлға күсерәү билдәһе. Һүззе юлдан-юлға күсерәү. Һөйләм азағында тыныш билдәләре (нөктә, һорау билдәһе).

**Телмәр үстәрәү.** Укытыусы, тиһтерзәр менән аралашыу. Мөрәжәғәткә яуап бирәү. Сюжетлы картиналар, һүрәттәр, дәрәсләк материалдары буйынса һөйләмдәр, зур булмаған текстар төзөү. Дәрәсләктә бирәлгән текстар менән эһләү. Объекттарзы, тәбиғәт күрәнәштәрән күзәтәү һәм күргәндә туған телдә һөйләү.

### Телмәр эһмәкәрләге төрзәрә

*Тыңлап аңлау.* Телмәр өндәрән дөрөс итеп әйтә бәләү. Һүззәрзең өн моделән төзөү. Һөйләүсәне (укытыусыны, клаһтаһтарзы) тыңлап аңлау. Укытыусы укыған тексты тыңлап аңлау. Һүрәттәргә, дәрәсләктәге бирәмдәргә, һүрәттәргә нигәзләнәп телдән һөйләмдәр төзөү. Шиғыр ятлау, әкиәттәр һөйләү һ.б.

*Һөйләү.* Һүз тураһында башланғыс төһөнсә. Предмет һәм һүз. Предметтарзың, тирә-яктағы ыһынбарлыҡ объекттарының атамаһы. Туған телдәге дәрәсләктәң иллюстрациялары, һүрәттәрә

буйынса хикэйэ төзөү. Аралашыу сараларын, алымдарын (диалог, дискуссия) хайлау. Йәштәштәр менән аралашыу (диалог), туған телдә диалог алып барыу.

**Укыу.** Ижектер, һүзәр, һөйләмдәр, текстар укыу. Биремдәң шартын, эште башкарыу алгоритмын аңлы рәүештә укыу. Дәрәсләктәге график өн моделә буйынса һүзәрзә укыу. Һөйләмдә дәрәс интонация менән аңлы укыу. Текстны мәғәнәһенә төшөнөп укыу. Эзләп тапкан мәғлүмәттә эшкәртеү, төшөнөү, дөйөмләштерев.

**Языу.** Хәрәфтәрзә каллиграфик нормалар буйынса дәрәс тоташтырыузы автоматлаштырыу. Һүзәрзә һәм һөйләмдәрзә күсереп языу, язылған һүзәрзә һәм һөйләмдәрзә тикшереү. Һүзәрзә, һөйләмдәрзә, зур булмаған текстны ишетеп (диктант) языу.

**Практик эш.** Алфавитты тормошта файзаланыу (класташтарының, бәләкәй төркөмдөн фамилиялар исемлеген төзөү) һ.б.

Проект эше. «Хәрәфлә ялан» күргәзмәһе. Кесе төркөмдәрзә йәки парзәр менән эштәрзә башкарыу.

## 2-се класс

**Тел тураһында дөйөм мәғлүмәттәр.** Телмәр һәм аралашыу. Тел - төп аралашыу сараһы. Диалог. Аралашыу этикетты.

**Фонетика һәм графика.** Кабатлау: алфавит, өн/хәрәф. Өндәрзәң мәғәнә айырмалығы функцияһы. Һүз хәрәфен алмаштырыу һәм һүзәң мәғәнәһен күзәтеү. Башкорт теленәң үзенсәлектә өндәрән һәм хәрәфтәрән айыра белеү (к, ғ, з, с һ.б.). Һузынқы һәм тартынқы өндәр. Һүз уртаһында һәм һүз азағында нәзек һузынқылар: [ә], [ө], [ү], [е] калын һузынқылар: [а], [о], [у], [ы]. Башкорт телендәге специфик тел күренеше: һүзәрзә тартынқы өндәрзәң сиратлашыуы [ғ] -[к], [г]- [к],[б]- [п]. Һүз башында һәм һүз уртаһында дифтонгылар [йә],[йө],[йү],[йы], [йо.] Һүз башында ике өн белдереүсә е, ю, я хәрәфтәрә.

Телмәр үстереү. «Хәрәфтәр донъяһы илендә», «Минәң яраткан уйындарым», «Мәктәп байрамдары» һүрәттәрә.

**Орфоэпия.** Башкорт телендә басым үзенсәлектәрә: кағизә буларак, басым һуңғы ижеккә төшә. Һүзгә ялғау кушылғанда басымдың һуңғы ижеккә күсәүе.

**Лексика.** Һүз - тел берәмеге. Текст йәки аңлатмалы һүзлек буйынса һүзәң мәғәнәһен билдәләү. Телмәрзә бер төрлө һәм капма-каршы мәғәнәлә һүзәң кулланылыуын күзәтеү.

**Һүз составы (морфемика).** Һүзәң тамыры – мәғәнәүи төп өлөш. Тамырзаш һүзәр. Тамырзаш һүзәрзәң билдәләре. Һүзәрзә тамыр һәм ялғау (ябай осрактары). Һөйләмдә һүзәрзә бәйләүзә ялғаузың роле.

**Морфология.** Предметтың атамаһын аңлаткан һүзәр. «Кем?» «нимә?» һораузары, уларзы телмәрзә кулланыу. Предметтың билдәһен аңлаткан һүзәр. «Ниндәй?» һорауы, уны телмәрзә

кулланыу. Предметтың хәрәкәтен аңлаткан һүзәр. «Ни эшлэй?» һорауы, уны телмәрзә кулланыу. Ярзамсы һүз төркөмдәре (дә-да, лә-ла, тә-та һ.б.).

**Синтаксис.** Һөйләмдә һүзәр тәртибе. Эш-хәрәкәтте белдергән һүз. Уны, кағизә буларак, Һөйләм азағында кулланыу.

**Орфография һәм пунктуация.** Һүз башында ө-о, ү-у, э хәрәфтәре менән, һүз уртаһында е хәрәфе менән, һүз башында э хәрәфе менән, һүз уртаһында е ([э]өнө) хәрәфе менән, һүз уртаһында һәм азағында й (дифтонгылыр [йә],[йө],[йү],[йы], [йо] [йе]) хәрәфе менән,һүз башында Вв ([ү] -[у] өндәре), Һөйләм башында баш хәрәф,яңғызлык исемдәрзә(кеше исемдәре,хайуан кушаматары)баш хәрәфтен дөрөс язылышы. Һүзәрзә юлдан-юлға күсерәү. Һөйләм азағында тыныш билдәләре. Үзең төзөгән һәм тәкдим ителгән текстарзы тикшергәндә контроль һәм үзконтроль.

**Телмәр үстәрәү.** Сюжетлы картиналар, дәреслек материалдары буйынса Һөйләмдәр, зур булмаған текстар төзөү. Объекттарзы, тәбиғәт күренештәрен күзәтеү һәм күргәндәрзә Һөйләү. Һорау төзөй һәм уны кәрәкле яуап алырлык итеп конкретлаштырып,төзөтөп,кабатлап,аныклап бирә белеү.

**Телмәр эшмәкәрлеге.** Язма һәм Һөйләү телмәре тураһында төшөнсә; Һөйләмдәр төзөү, уның график схемаһы һ.б.

*Тыңлап аңлау.* Тыңларға һәм ишеткәнде аңларға. Ишеткәндән кәрәкле мәғлүмәт алырға һәм төп фекерзә айырып күрһәтә белергә.

*Укыу.* Дәреслектен тексын, уның биремдәрен укыу. Һүзәрзә, Һөйләмдәрзә, текстарзы укыу. Күнегеүзең биремен, шарттарын укыу һәм башкарыу планын төзөү. Фекерзә тасуири итеп еткерәү өсөн төплө аңлау.Уның тасуирлауы өсөн әйтелгәндәрзә аңлау. Мәғлүмәт йәки аңлатмаларзы тәүсығанактарзан эзләү (укыу).

*Һөйләшеү.* Аралашыу формаларын булдырыу (диалог, монолог, дискуссия). Коллективта аралаша белеү һәләттәрен камиллаштырыу.

Телмәр мәзәниәте. Бер-береңә мөрәжәғәт итеү, аралашыу үзенсәлектәре: укытыусы, класташтар, туғандар, таныш булмағандар менән аралашыу. Аралашыу урыны. Аралашыу вакыты. Төрлө тормош ситуацияларында аралашыу. Телмәрзәң йөкмәткеһе һәм формалары.

Телмәр ситуациялары: мөрәжәғәт, һорау, сакырыу, үтенес, бәхәс, диалогтар һәм башкалар.

Телмәр саралары: басым, тон, тауыш көсө, тауыш тембры, пауза, мимика, ишара. Өңгәмәсә менән уңышлы диалог алып барыу өсөн шарттар булдырыу. Аралашыусының фекерен тыңлай, ипле итеп үз фекерендә әйтә белеү, мәзәни диалог кағизәләрен белеү. Телмәрзәң орфоэпик формалары.

Языу. Һәр хәрәфтен каллиграфик языу нормалары, хәрәфтен дөрөс тоташтырылыуы. Бирелгән текстан һүзәрзә, Һөйләмдәрзә дөрөс язып алыу. Һүзәрзә,Һөйләмдәрзә диктант итеп языу. Ишеткән текстан кәрәкле мәғлүмәтте язып алыу. Бәләкәй текстар: хат, котлау, әкиәттәр, мәкәлдәр һәм башкалар.

Һүззең номиналь функцияһы. Телмәрзә уның әһәмиәте. Предметтың эш-хәрәкәтен аңлаткан һүззәр. Һүзбәйләнештәр. Уларзың график билдәләнеш. Был һүззәр предметтың билдәләрен аңлата. Һүзбәйләнештәр. Уларзың график билдәләнеш.

**Проект эше.** Тәүге кағыз китап. Уның барлыкка килеү тарихы. Ата-бабаларымдың шәжәрәһе. Минең яраткан йорт хайуандарым. Халык ижады ынйылары.

### 3-сө класс

**Тел тураһында дөйөм мәғлүмәттәр.** Рус теле - Рәсәй Федерацияһының дәүләт теле. Туған (башкорт) тел - Башкортостан Республикаһының икенсе дәүләт теле. Тел - мәғлүмәтте еткерәү сараһы. Туған телдә аралашыу. Диалог. Аралашыу этикеты.

**Фонетика һәм графика.** Яңғырау һәм һаңғырау тартынкылар. Башкорт телендә үзләштерелгән һүззәрҙә тауыш һәм шау катнашыуы, йомшаклыҡ һәм катылыҡ буйынса пар тартынкылар. Һүзлектәр, белешмәләр һ.б. менән эшләгәндә алфавит кулланыу.

**Орфоэпия.** Башкорт һүзҙәрендә өндәрҙең һәм өн кушылмаларының әйтелешендә әйтелеш нормалары. Хәзерге башкорт әзәби теле нормаларына ярашлы һүззәрҙә басым (кабатлау). Һүз башында *в* хәрәфен укыу үзенсәлектәре: *вакыт* – [*уакыт*], *вәсилә* – [*үәсилә*]. Практик мәсьәләләргә хәл итер өсөн орфоэпик һүзлектә кулланыу.

Телмәр үстөрөү. Дәрәсләктәге иллюстрациялар.

**Лексика.** Һүззең лексик мәғәнәһе (кабатлау). Һүззең тура һәм күсмә мәғәнәһе (танышыу); синонимдар, антонимдар (кабатлау).

**Һүз составы (морфемика).** Тамыр – һүззең тәп мәғәнәүи өлөшө. Тамырзаш һүззәр, тамырзаш һүззәрҙең билдәләре, һүззә тамырҙы билдәләү. Һүззең үзгәрә өлөшө - ялғау (кабатлау).

Тамырзаш һүззәр һәм уларзың формалары. Тамыр. Ялғау- һүззең состав өлөшө. Яһаусы һәм үзгәртеүсә ялғауҙар.

**Морфология.** Һүз төркөмдәре. Исем: дөйөм мәғәнәһе, һорауҙары, телмәрҙә кулланышы. Исемдәрҙең һан (берлектә һәм күплектә) менән үзгәреше. Йәнле һәм йәнһез предметтарҙы белдергән исемдәр. Уларзың рус теленән айырмаһы. Башкорт телендә тик кешеләр генә кем? Һорауына яуап биреүе. Исемдәрҙең эйәлек категорияһы. Исемдәрҙең эйәлек категорияһын һүззәр ярҙамында сағылдырыу: 1) минең, һинең, безҙең; 2) һүззең тамырына *-ныкы*, *-неке*, *-ноко*, *-нөкө*, *-дыкы*, *-деке*, *-доко*, *-дөкө*, *-тыкы*, *-теке*, *-токо*, *-төкө*, *-зыкы*, *-зеке*, *-зоко*, *-зөкө* ялғауҙары кушып яһала. Исемдәрҙең һүззәрҙә кушыу һәм кабатлау юлы менән яһалышы. Сифат: дөйөм мәғәнәһе, һорауҙар, телмәрҙә кулланыу. Төрҙәре: төп: *кызыл тасма*; 2) шартлы: *язғы ел*. Исемдәрҙең сифаттар менән мәғәнәүи бәйләнеше. Кылым. Мәғәнәһе, һорауҙары, телмәрҙә кулланыу. Кылымдың грамматик билдәләре (һаны, заты). Һөйләмдә кылымдың урыны ( башлыса һөйләм аҙағында килеүе). Кылымдың исем һүз төркөмө менән менән мәғәнәүи бәйләнеше.

**Синтаксис.** Һөйләм. Һөйләмдәге һүзәр араһында мәғәнәүи бәйләнеш урынлаштырыу. Һөйләмдең баш киҫәктәре: әйә һәм хәбәр. Ярзамсы һүзәр. Йыйнаҡ һәм таркау һөйләмдәр. Һөйләмдәге тиң киҫәктәрҙе күҙәтеү.

**Орфография һәм пунктуация.** Орфографик оҫталыҡ - хата барлыкка килеү ихтималлығын аңлау, орфографик бурысты хәл итеү саралары. Үзең төзөгән һәм әзер текстарҙы тикшергәндә контроль һәм үзконтроль. Һүзәрҙе дөрөҫ языуҙы аныклау өсөн орфография һүзлеген кулланыу.

Дөрөҫ язылыш ҡағизәләре һәм улар менән файзаланырға өйрәнеү:

- исемдәрҙә, фамилияларҙа, хайуан кушаматтарында, ҡала, ауылдарҙың исемендә һәм башка географик атамаларҙа баш хәрәф (ҡабатлау);

- ҡитаптарҙың һәм әҫәрҙәрҙең, газета, журналдарҙың атамалары; башҡорт телендә үзләштерелгән һүзәрҙең дөрөҫ язылышы; ярзамсы һүзәрҙең айырым язылышы (*дә-да, за-за, лә-лә, тә-та*);

- ике өндө аңлатҡан хәрәфтәр менән һүзәр (*е, е, ю, я*);

- куш тартынҡылар менән һүзәр;

- тамырында тик о-ө (өкө- өкөнөң, холоноң) һ.б.)һузынҡылары ғына булған исемдәрҙә ялғауҙар.

Телмәр үстереү. Телмәр төрҙәре (һөйләү һәм язма телмәр). Диалог. Диалогта үз фекерендә иҫбатлай һәм дәлилләй белергә өйрәтеүсә телмәр саралары. Дөйөм эшмәкәрлектән һуң, һөйләшеп, дөйөм фекергә ҡилә белеү, һығымта яһай белеү. Парлы һәм төркөмләп эш башкарғанда үз ҡылыҡтарыңды контролдә тоту. Монолог, текст төзөү.

Телмәр эшмәкәрлегә.

Тыңлап аңлау, һөйләү. Телдән һөйләү һәм язма телмәр. Телдән һөйләү. Аралашыу. Тамашасылар алдында сығыш яһау. Языу. Көндәлек. Бәләкәй текстар (хикәйәләр, әкиәттәр һ.б.) ижад итеү.

Укыу һәм языу. Биремдәрҙең тексын, күнегеүҙәрҙе һәм уларҙы үтәү шарттарын укыу. Дәрәслектәге төрлө жанрҙағы текстарҙы укыу. Телмәрҙе язма рәүештә теркәү (кулдан яҙырылған йәки мониторҙа бастырылған телмәр). Язма телмәр: изложение, иһша, хат, көндәлек, СМС-хәбәрҙәр. Ҡитап, дәрәслек, журналдар, газеталар. Хикәйә, повесть, роман, әкиәт, шиғыр. Бәләкәй жанрҙар: мәкәл, әйтемдәр, йомактар. Художестволы ҡитаптар, дәрәслектәр, журналдар һәм газеталарҙың, шулай ук әҫәрҙәрҙең исемдәрен дөрөҫ языу.

**Проект эше** (темаларҙы һайлап алыу). Башҡорт бишек йырҙары. Заманса башҡорт телендәге йәнһүрәттәр. Башҡортостан Республикаһындағы балалар өсөн журналдар. Әкиәттең тел үзенсәлектәре (бер башҡорт балалар әкиәтен үз аллы һайлау).

#### 4-се класс

**Тел тураһында дөйөм мәғлүмәттәр.** Рәсәй Федерацияһы, шул иҫәптән Башкортостан Республикаһында ла, күп телдәр һәм мәзәниәттәр төрлөлөгө. Туған (башкорт) теле - аралашыу сараһы, рухи-әхлаки үсеш сығанағы; кешенең дөйөм мәзәнилегә күрһәткесе буларак дөрөс һөйләү һәм язма телмәр кимәле. Телде танып белеүҙең төрлө алымдары: күзәтеү, анализ, мини-тикшеренеү, проект.

**Фонетика һәм графика.** Башкорт теленең өндәр системаһы. Билдәләнгән параметрҙар буйынса һүз эсендә, айырым да характеристика биреү, сағыштырыу, анализлау, классификация яһау.

**Орфоэпия.** Һөйләү һәм укуы процесында дөрөс интонация. Өндәрҙе әйтеү һәм өн кушылмалары яһау нормалары. Һүзәрҙә басымдың башкорт әзәби теле нормаларына тап килеүе. Һүзәрҙе дөрөс әйтелешен асыҡлағанда һәм башка практик мәсьәләләрҙе хәл итеү өсөн башкорт теленең орфоэпик һүзлеген файҙаланыу.

**Лексика.** Телмәрҙә синонимдар, антонимдар, омонимдар, мәкәлдәр, әйтемдәр кулланыу. Тәкдим ителгән һөйләмдәрҙә һәм текстарҙа һүзәрҙең күп мәғәнәләлеген асыҡлау. Һөйләү телмәре һәм язма телмәр. Һүзәң күп мәғәнәләлегә. Кабатлау: һүзәң күсмә мәғәнәһе, синонимдар, антонимдар, омонимдар.

**Һүз составы (морфемика).** Һүзәң үзгәреше. Һүзәрҙә тамыр, ялғауҙарҙы айырып күрһәтеү (кабатлау).

**Морфология.** Һүз төркөмдәре. Исем. Кабатлау: грамматик мәғәнәһе, формаһы (һаны, заты, килештәре). Үзләштерелгән һүзәр һәм уларҙағы ялғау үзенсәлектәре. Һүз төркөмө буларак исемде тикшереү.

Сифат. Дөйөм мәғәнәһе, һорауҙары, телмәрҙә кулланылыуы (кабатлау). Сифаттарҙың сағыштырыу дәрәжәһе. Сифаттарҙың яһалышы (ябай осрактары). Һүз төркөмө буларак сифатты тикшереү.

Алмаш. Дөйөм мәғәнәһе, һорауҙары, телмәрҙә кулланышы. Алмаштар төркөмсәләре. Текста нигеҙһеҙ кабатлауҙарҙы бөтөрөү өсөн зат алмаштарын файҙаланыу.

Кылым (кабатлау). Мәғәнәһе, һорауҙары, грамматик билдәләре (һаны, заты, ваҡыты), телмәрҙә кулланышы. Тамыр кылым. Кылымдарҙың яһалышы. Һүз төркөмө буларак сифатты тикшереү.

Рәүеш. Мәғәнәһе, һорауҙары, телмәрҙә кулланыу. Рәүеш төрҙәре. Рәүештәрҙең яһалышы (ябай осрактар). Рәүеш һәм сифат (сағыштырыу). Һөйләмдә уларҙың башкарған функцияһы.

Һан (танышыу максатында). Мәғәнәһе, һорауҙары, телмәрҙә кулланыу.

**Синтаксис.** Кабатлау: башкорт телендә һөйләм структураһының үзенсәлектәре; һөйләмдән баш һәм әйәрсән киҫәктәре. Тиң әйәләр һәм хәбәрҙәр. Һөйләмдә өндөш һүзәр. Кабатлау: һөйләү телмәре һәм язма телмәр; текст, уның атамалы; текстың мәғәнәүи өлөштәре. Һүзәң күп мәғәнәләлегә (синонимдар, антонимдар, омонимдар). Төп башкорт фразелогизмдары. Инша языу йәки проект эше.

**Орфография һәм пунктуация.** 1, 2, 3 – сө кластарза өйрэнгән дөрөс языу кағизэләрен кабатлау. Орфографик оҫталык хаталарзы иҫкәртеү сараһы икәнән төшөнөү. Үзең төзөгән һәм тәкдим ителгән текстарзы тикшергәндә контроль һәм үзконтроль (яңы орфографик материалда кабатлау һәм нығыту). Һүз дөрөс язылышын тикшереү максатында орфографик һүзлек кулланыу.

Дөрөс языу кағизэләре һәм уларзың кулланышы:

- исемдәрзә, фамилияларзә, хайуан кушаматтарында, кала, ауыл, илдәрзең һәм башка географик атамаларзә баш хәреф (кабатлау);
- китаптарзың, газета, журналдарзың атамалары;
- башкорт телендәге үзләштерелгән һүззәрзә ялғауларзың язылышы;
- ярзамсы һүззәрзе айырып языу (*ғынә-генә, кына-кенә; дә-да, зә-за, лә-ла, тә-та*);
- куш тартынкыларзың дөрөс язылышы;
- ике өндө аңлаткан хәрефтәр (*е, е, ю, я*) алдында айырыу (катылык, йомшаклык) билдәләре булған һүззәр;
- тамырында тик ө-о һузынкылары ғына булған исемдәрзә ялғаулар (кабатлау);
- художестволы китаптар, дәреслектәр, журналдар һәм газеталарзың исемдәрен, шулай ук әсәрзәрзең исемдәрен дөрөс языу (кабатлау).

**Телмәр үстереү.** Түбән кластарзә башланған эште кабатлау һәм дауам итеү: телдән һөйләү һәм язма аралашыу ситуациялары (хат, котлау открыткаһы, реклама мәғлүмәте һ.б.); диалог, монолог; текст һәм текст темаһының уның атамаһында сағылышы.

**Укыу.** Өйрәнеү, танышыу максаты менән укыу. Текстның темаһы һәм төп фекере; темаға һәм төп фекергә таянып билдәләнгән текстның атамаһы; бирелгән текстарға план төзөү. Текста күрһәтелгән формала мәғлүмәт эзләү. Текста булған мәғлүмәт нигезендә ябай һығымталар төзөү. Текстағы мәғлүмәтте интерпретациялау һәм дөйөмләштереү.

**Языу.** Язма ижади эш төрө буларак инша. Бирелгән темалар буйынса инша языу (әзерлек эшенән һуң). Текстарзы (әзер һәм үззәре төзөгән) теүәллек, дөрөслөк, йөкмәтке һәм тасуирилык күзлегенән төзәтеү.

**Телмәр эшмәкәрлеге.** *Тыңлау, һөйләшеү.* Һөйләү телмәре һәм язма телмәр.

Өйтелгәндә ишетеп аңлау. Ишеткәндән кәрәкле мәғлүмәт алыу һәм төп фекерзе айырып билдәләй белеү. Аралашыу. Аралашыу формаларын булдырыу (диалог, монолог, дискуссия). Максаттарзы, аралашыу урындарын һәм уның кемдәр менән булыуын иҫәпкә алып аралашыу ситуацияларын булдырыу; уңышлы тел сараларын һайлау. Орфоэпик нормаларзы, дөрөс интонацияны, аралашыу нормаларын иҫәпкә алып, телдән һәм монологик текст төзөү (4-6 һөйләм); конкрет ситуацияла язма аралашыу өсөн телдән һәм язма текстар (3-5 һөйләм) языу. Коллектив эсендә аралаша белеү һәләтен камиллаштырыу. Әңгәмәсенәң фекерен тыңлай, ипле итеп үз фекерен әйтә белеү, мәзәни кимәлдә диалог кора белеү кағизэләрен үзләштереү. Телмәр ситуациялары: мөрәжәғәт, һорау,

сакырыу, үтенес, бәхәс, диалог. Телмәр саралары: басым, тон, тауыш көсө, тауыш тембры, пауза, мимика, ишара.

*Укыу.* Биремдәге текстарзы, күнегеүзәрзе һәм уларзы үтәү шарттарын аңлы рәүештә укыу. Укығанды аңлау, алған мәғлүмәттә эшкәртеү һәм уны практикала кулланыу.

*Языу.* 70 һүззән артмаған күләмле текстарзы күсереп языу; өйрәнелгән кағизәләрзе иҫәпкә алып, 65 һүззән артмаған тексты диктант итеп языу.

Текстың (бирелгән) орфографик хаттарын төзәтеп, йөкмәткеһенә өстәмәләр һәм төзәтмәләр индереп, артығын һәм кабатлауларзы алып; уңышһыз төзөлгән тәкдимдәрзе төзәтеп, төрлө телмәр хаталарын бөтөрөп языу. Телмәрзе язма рәүештә теркәү (кулдан язылған йәки мониторза бастырылған текст). Язма телмәр: изложение, инша, хат, көндәлек, СМС-хәбәрзәр.

Проект эше (темалар һайлау). Башкорт бишек йырзары. Башкорт телендәге заманса йәнһүрәттәр. Кешеләрзең исемдәре. Башкортостан Республикаһының балалар журналдары. Әкиәттең тел үзенсәлектәре (бер башкорт балалар әкиәтен үз аллы һайлау). Йомактарза, мәкәлдәрзе һәм әйтемдәрзе алмаштар.

**БАШЛАНҒЫС ДӨЙӨМ БЕЛЕМ БИРЕҮ КИМӘЛЕНДӘ «ТУҒАН (БАШКОРТ ТЕЛЕ»**  
**ПРЕДМЕТЫ ПРОГРАММАҢЫН ӨЙРӘНЕҮ БАРЫШЫНДА ФОРМАЛАШТЫРЫЛЫРҒА**  
**ТЕЙЕШЛЕ ПЛАНЛАШТЫРЫЛҒАН ҺӨЗӨМТӘЛӘР**

**Шәхси һөзөмтәләр**

Башланғыс мәктәптә «Туған (башкорт) теле» предметын өйрәнеү һөзөмтәһендә тәрбиә биреү эшмәкәрлегенә төп йүнәлештәрен тормошка ашырғанда укыусы түбәндәге шәхси һөзөмтәләргә өлгәшә

***гражданлык-патриотик тәрбиә биреү:***

- Тыуған илеңә - Рәсәйгә, шулай ук тыуған Башкортостаныңа һөйөү, хөрмәт тәрбиәләү;
- укый-яза белеү, үз аллы белем алыу һәм үз-үҙеңдә тәрбиәләү һәләтен булдырыу;
- аралашыу коралы буларак телдең ролен аңлау;
- мәктәпкә ыңғай мөнәсәбәт, укыу йортоноң матди киммәттәренә һаксыл мөнәсәбәт;
- үз йортоңа, тыуған яғыңа һөйөү, класташтарыңа, укытыусыларыңа һәм туғандарыңа ихтирамлы мөнәсәбәт;
- балаларҙы башкорт халкының мәҙәни мираҫына, рухи киммәттәренә ылыҡтырыу; халыҡ ижадына (әкиәттәргә, мәкәлдәргә һәм әйтемдәргә) кызыкһыныу уятыу; халықтың мәҙәниәтен, тарихын, йолаларын һаклау сараһы буларак туған телгә һаксыл караш тәрбиәләү;

***рухи-әхлаки тәрбиә биреү:***

- үҙеңдең тормош һәм укыу тәҗрибәһенә таянып, һәр кешенең индивидуаллеген таныу;
- үҙеңең хәл-торошон һәм тойғоларын сағылдырыу өсөн, уңышлы тел сараларын кулланып, кайғы уртаклашыу, хөрмәт һәм изгелек белдереү;
- башка кешеләргә физик һәм әхлаки зыян килтереүгә (шул иҫәптән рөхсәт ителмәгән тел сараларын файзаланыу менән бәйле) йүнәлтелгән тәртиптең төрлө формаларын кабул итмәү;

***эстетик тәрбиә биреү:***

- художестволы мәҙәниәткә ихтирам һәм кызыкһыныу, төрлө сәнғәт төрҙәрен, үз халкыңдың һәм башка халыктардың йолаларын һәм ижадын кабул итеү;
- художестволы эшмәкәрлектә төрлө төрҙәрендә, шул иҫәптән һүз сәнғәтендә, үз-үҙеңдә күрһәтеүгә ынтылыу; аралашыу һәм үз-үҙеңдә танытыу сараһы буларак башкорт теленең мөһимлеген аңлау;

***физик тәрбиә биреү, һаулыҡ һәм эмоциональ именлек мәҙәниәтен булдырыу:***

- тел ғилеме менән таныштырыу процесында өҫтәмә мәғлүмәт эзләгәндә тирә-яҡ мөхиттә сәләмәт һәм хәүефһеҙ (үзҙәре һәм башка кешеләр өсөн) йәшәү рәүеше (шул иҫәптән мәғлүмәти)

кағизэлэрен үтәү;

– телмәр аша үзеңде танытыуың уңышлы ысулдарын һайлауза һәм телмәр этикеты нормаларын һәм аралашыу кағизэлэрен үтәүзә сағылыш тапкан физик һәм психик сәләмәтлеккә һаксыл мөнәсәбәт;

***хезмәт тәрбиәһе биреү:***

– кеше һәм йәмғиәт тормошонда хезмәт киммәттәрен аңлау (шул иҫәптән художестволы әсәрҙәрҙәге миҫалдар ярҙамында), хезмәт һөҙөмтәләренә һаксыл һәм яуаплы мөнәсәбәттә булыу, хезмәт эшмәкәрлегенә төрлө төрҙәрендә катнашыу күнекмәләре, художестволы әсәрҙәрҙәге миҫалдарҙы тикшереп аша төрлө һөнәрҙәргә кызыкһыныу;

***экологик тәрбиә биреү:***

- текстар менән эшләр аша тәбиғәткә һаксыл мөнәсәбәт;
- уға зыян килтергән ғәмәлдәрҙе кабул итмәү;

***ғилми танып белеү киммәттәре:***

– донъяның фәнни картинаһы тураһында тәүге күзаллауҙар (шул иҫәптән донъяның дөйөм фәнни картинаһының бер өлөшө буларак тел системаһы тураһында тәүге күзаллауҙар); танып-белеү кызыкһыныуҙары, әүземлеге, инициативалылығы, кызыкһыныусанлығы һәм үзаллылығы, шул иҫәптән башҡорт телен өйрәнеүгә кызыкһыныу, уны танып-белеү әүземлеге һәм үзаллылығы.

**Метапредмет һөҙөмтәләре**

1-4-се кластарҙа «Туған (башҡорт) тел» дәрәсәһен өйрәнеү һөҙөмтәһендә укыусы универсаль танып-белеү эшмәкәрлегә ғәмәлдәренә эйә була.

***Төп логик ғәмәлдәр:***

- төрлө тел берәмектәрен сағыштырыуға, тел берәмектәрен сағыштырыу нигеҙҙәрен билдәләргә, тел берәмектәре окшашлығын билдәләргә;
- объекттарҙы (тел берәмектәрен) билдәле бер билдә буйынса берләштерергә; тел берәмектәрен классификациялау өсөн мөһим билдәһе асыҡларға; тел берәмектәрен классификацияларға;
- тел материалында укытыусы тәкдим иткән күҙәтеү алгоритмы нигеҙендә законлылыҡты һәм ҡапма-ҡаршылыҡты табыу; тел берәмектәре менән эшләгәндә эш итеү алгоритмын анализларға, тел берәмектәрен анализлағанда укытыу операцияларын үз аллы айырып күрһәтергә;
- тәкдим ителгән алгоритм нигеҙендә укыу һәм практик бурысты хәл итеү өсөн мәғлүмәттең етешмәүен асыҡларға, өстәмә мәғлүмәткә һорау әҙерләргә;
- тел материалын күҙәтеү осраҡтарында сәбәп-тикшереп бәйләнештәрен билдәләргә, һығымталар яһарға;

***төп тикшеренеү ғәмәлдәре:***

– укытыусы ярзамында максат куйырға, тел объектын, телмәр ситуацияһын үзгәртеүгә планлаштырырға;

– эште башкарыуың бер нисә вариантын сағыштырыу, иң уңышлыһынын һайлап алырға (тәкдим ителгән критерийҙар нигеҙендә); тәкдим ителгән план буйынса катмарлы лингвистик мини-тикшеренеү эшен үткәрергә, тәкдим ителгән план буйынса проект эшен үтәргә;

– тел материалына үткәрелгән күҙәтеү һөҙөмтәләре нигеҙендә һығымталар яһарға һәм уларҙы дәлилдәр менән нығытырға (классификациялау, сағыштырыу, тикшерергә);

– тәкдим ителгән тел материалын анализлау барышында укытыусы ярзамында һорауҙар төзөргә;

– таныш йәки окшаш ситуацияларҙа процестарың, вакифаларың нисек үсеш алыу ихтималлығын һәм уларҙың эзәмтәләрен күзалларға;

#### ***мәғлүмәт менән эшләү:***

– мәғлүмәт алыу сығанактарын һайларға: мәғлүмәт алыу, асыклау өсөн кәрәкле һүҙлек;

– бирелгән алгоритмға ярашлы тәкдим ителгән сығанақта (һүҙлектәргә, белешмәләргә) кәрәкле конкрет мәғлүмәтте табырға;

– дөрөҫ һәм дөрөҫ булмаған мәғлүмәтте үз аллы йәки укытыусы тәкдим иткән тикшерергә ысулы нигеҙендә асықларға (һүҙлектәргә, белешмәләргә, дәреслеккә мөрәжғәт итергә);

– интернетта мәғлүмәт эзләгәндә ололар (педагогик хеҙмәткәрҙәр, ата-әсәләр, законлы вәкилдәр) ярзамында мәғлүмәт хәүефһеҙлегә ҡағизәләрен үтәргә (һүҙең язылышы һәм әйтелеш, һүҙең мәғәнәһе, һүҙең килеп сығышы, һүҙең синонимдары тураһында мәғлүмәт); укыу бурысына ярашлы текст, видео, график, тауыш мәғлүмәтен анализларға һәм эшләргә;

– таблицалар, схемалар рәүешендә теркәлгән лингвистик мәғлүмәтте төшөнөргә; лингвистик мәғлүмәтте сағылдырыу өсөн схемалар, таблицаларҙы үз аллы төзөргә.

1-4- се кластарҙа «Туған (башҡорт) тел» дәресен өйрәнеү һөҙөмтәһендә укыусы универсаль **коммуникатив** укыу ғәмәлдәре сараларына эйә була.

#### ***Аралашыу:***

– фекерҙәрҙе ҡабул итергә һәм формалаштырырға, таныш булған мөхиттә аралашыу максаттарына һәм шарттарына ярашлы хис-тойғоларҙы белдерергә; әңгәмәсегә ихтирамлы мөнәсәбәт күрһөтергә, диалогтар һәм дискуссиялар алып барыу ҡағизәләрен үтәргә;

– төрлө фекерҙәр, ҡараштар булыу ихтималлығын танырға;

– үз фекереңдә әзәплә һәм нигеҙле итеп әйтергә; куйылған бурыска ярашлы телмәр төзөргә;

– телмәр ситуацияһына ярашлы телдән һәм язма текстар (һүрәтләү, фекерләү, хикәйәләү) булдырыу;

– парлы һәм төркөмләп эшләү, күҙәтеү һөҙөмтәләре, башкарылған мини-тикшеренеү, проект

эшә нигезендә кыска сығыштар әзерләргә;

- сығыш тексына иллюстрация һайларға (һүрәттәр, фотолар, плакаттар);

***уртак эшмәкәрлек:***

– укытыусы тәкдим иткән планлаштырыу форматы, аралаш азымдарзы һәм вакытты бүлеү нигезендә, стандарт ситуацияға ярашлы кыска вакытлы һәм озайлы вакытка иҗәпләнгән шәхси максаттар ( коллектив бурыстарзы хәл итеүзәге) төзәргә;

– уртак эшмәкәрлектә максатын кабул итергә, уға ирешә буйынса күмәкләп эш алып барырга: ролдәрге бүләрә, һөйләшәп килешәргә, процесты һәм уртак эш һөзөмтәһән тикшерәргә;

- етәкселек итергә, йөкләмәләргә үтәргә, буйһонорға, бурыстарзы, бәхәсте үз аллы хәл итергә;

– дөйөм эштә үз өлөшәндә яуаплы башкарырга; дөйөм һөзөмтәгә индергән өлөшәндә баһаларға;

- тәкдим ителгән өлгөләргә таянып, дөйөм проект эштәрен башкарырга.

1-4 - се кластарза «Туған (башкорт) теле» дәресен өйрәнәү һөзөмтәһәндә укыусы универсаль **регулятив** беләм бирәү эшмәкәрлегенә эйә була.

***Үз - үзәңдә ойоштороу:***

- укыу бурысын хәл итеүзә һөзөмтә алыу өсөн эште планлаштырырга;

- һайланған эштәргә эзмә-эзләлегән билдәләү;

***үзконтроль:***

– укыу эшмәкәрлегенә уңыш/уңышһызлык сәбәбән асыклау; телмәр һәм орфография хаталарын төзәтәү өсөн укыу эшмәкәрлегенә төзәтмәләргә индерәргә;

– тел берәмектәрен бүлеү, характеристика бирәү, файзаланыу буйынса куйылған укыу бурыстары менән эшмәкәрлек һөзөмтәһән тура килтерәргә;

– тел материалы менән эшләгәндә ебәрелгән хатаны табырга, орфографик һәм пунктуацион хатаны табырга;

– үз эшмәкәрлегә һәм класташтар эшмәкәрлегә һөзөмтәләрен сағыштырырга, уларзы тәкдим ителгән критерийлар буйынса объектив баһаларға.

**Предмет һөзөмтәләре**

1-4-се кластарза «Туған (башкорт) теле» дәресен өйрәнәүзә:

– кешелектә төп аралашыу сараһы буларак телдә ролән аңларға, башкорт телән башкорт халкының төп рухи-әхлаки киммәттәренә берәһә булыуын төшөнәргә; халык йолалары һәм мәзһәһәтән тейешәнсә үзләштерәү өсөн башкорт теленә әһәмиәтән аңларға; туған телгә кызыкһыныу һәм уны өйрәнәү теләгән булдырырга;

– Рәсәй Федерацияһы тел һәм мәҙәни киңлегенең берҙәмлеге һәм күп төрлөлөгө, Рәсәй халыктарының башка телдәре араһында башкорт теленең урыны тураһында тәүге караштарҙы формалаштырырға;

– башкорт теленең фонетикаһы, лексикаһы, грамматикаһы, орфографияһы һәм пунктуацияһы тураһында башланғыс белемдәрҙе формалаштырырға;

– телмәр эшмәкәрлегендә алған белемде файдалана белеүҙе формалаштырырға, телмәрҙә өйрәнелгән лексиканы кулланырға, үزلәштерелгән лексиканы һәм алынған тел белем менән файдаланып, телдән аралашыуҙа катнашыу, өйрәнелгән телмәр этикетты формулаларын телмәрҙә кулланыу;

– башкорт телендә телмәр эшмәкәрлегенең бөтә төрҙәрен (тыңлап аңлау, һөйләшеү, уҡыу һәм яҙыу) формалаштырыу һәм үсәтә, алған белемде файдаланып, бирелгән тема буйынса зур булмаған хикәйәләр төҙөү осталығын тәьмин итергә.

### **Кластар буйынса планлаштырылған һөҙөмтәләр**

#### **1-се класс**

##### **Уҡыусы**

- уҡытыусының башкорт телендәге телмәр менән тыңлап аңлап кабул итергә;
- уҡытыусы артынан һүз, һүзбәйләнеш, һөйләмдәрҙе кабатларға;
- предметтың исемен, предметтың билдәһен, предметтың эш-хәрәкәтен (танышыу максатында, терминһы) аңлаткан һүзҙәрҙе асыҡларға;
- һүзгә һәм һөйләмгә айыра белергә;
- һөйләмдең мәғәнәһен тыңларға һәм аңларға;
- һөйләмдең график схеманы төзөргә;
- һөйләмдәрҙе төзөгәндә һәм һөйләшеү телмәрендә яҙамсы һүзҙәрҙе (*һәм, менән; ғына-гена, кына-кенә*) кулланырға;
- һөйләм мәғәнәһен тәрәнәйтеү өсөн һүзгә һөйләмдәргә кушырға;
- өн һәм хәрефтә айырырға;
- һузынғы һәм тартынғы өндәрҙе айырырға;
- һүзгә ябай өн график моделен төзөргә (3-5 өндән);
- һүзгә басым төшкән өндө билдәләргә;
- башкорт һүзендә басымдың һуңғы ижеккә (өнгә) төшөүен аңларға;
- алфавиттың хәрефтәрен, уларҙың атамаларын өйрөнөргә; алфавиттың функцияһын аңларға;
- ишеткән һүзгә йәки һөйләмгә хәрефтәр менән яҙырға;
- 3-4 өндән торған һүзгә өн моделен төзөргә; уны һүзгә хәрефтә язмаһына үзгәртәргә;
- дәфтәр битенә яҙып өйрөнөргә: горизонталь, кыя һызыктарҙы, дәфтәрҙәрҙең эш һызығын

айырырға;

- хәрефтәрҙе дөрөс яза белергә, уларҙы каллиграфик нормалар буйынса тоташтырырға;
- хәреф элементтарының һызмаларын сағыштырырға, уларҙың окшашлығын һәм

айырмалыктарын табырға;

- һүзҙең һәр хәрефен дөрөс тоташтырырға, һөйләмдә һүзҙәрҙе айырым язырға;
- һөйләмдәрҙе күсереп язырға (3-4 һүз), 3-4 һөйләмдән торған тексты (12-15 һүз) язып

алырға;

- һүзҙәрҙе һузынғы өнгә ориентир тотоп укырға;
- яйлап ижекләп һәм артабан тулы һүзҙәр менән укырға күсергә;
- дәреслектән, тактанан һүзҙәрҙе, һөйләмдәрҙе (тәүҙә өс һүзҙән) күсереп алырға;
- һүзҙәрҙе (3-4 хәреф), һөйләмдәрҙе (3-4 һүз) диктант итеп язырға;
- халықтың төп аралашыу коралы буларак телдең ролен аңларға; мәктәптә белем алыу,

мәғлүмәт алыу ысулы булыуын аңларға;

- укытыусы етәкселегендә укыу материалын тикшергәндә диалогта катнашырға;
- алфавитта хәрефтәрҙең билдәле бер тәртиптә бирелгәнен аңларға; башкорт һәм рус телдәре

алфавитының бер төрлө хәрефтәрен белергә;

- нәзек һузынғыларҙы [ә], [ө], [ү], [э] һәм калың һузынғы өндәрҙе[a], [о], [у], [ы] айырырға;
- һузынғы һәм тартынғы өндәр таблицаһын карарға һәм күзәтергә (танышыу максатында);
- һүз өндәрен ишетеп айырырға һәм атарға;
- 4-5 өндән торған һүзҙең өн моделен төзөргә;
- бер өн менән айырылып торған бәләкәй һүзҙәрҙе сағыштырырға;
- һүзҙе күзәтергә һәм уларҙың өндәрен сағыштырырға, анализларға;
- текста хикәйәләү һәм һорау һөйләмдәрен асыҡларға;
- һөйләмдәрҙең үрҙәге төрҙәрен тыңларға (укытыусы укый) һәм интонацияны ишетергә,

укытыусы артынан кабатларға һәм артабан дөрөс интонация менән укыуҙы автоматлаштырырға;

- һүрәттәр, күзәтеүҙәр буйынса һүзҙәр йыйылмаһынан һөйләмдәр (3-5 һүзҙән) һәм текстар (4-5 һөйләмдән) дөрөс төзөргә;

– үз аллы (предметтың атамаһы, предмет билдәһе, предметтың эш-хәрәкәте) һәм ярзамсы һүзҙәрҙе (*һәм, менән; ғына-кына, генә-кенә*) ишетеп билдәләү; текста уларҙы тейешле һызыктар менән күрһәтеү; телдән һәм язма телмәрҙә урынлы кулланыу;

– бирелгән һүзҙәрҙе мәғәнәһенә (предметтың атамаһы, предметтың билдәһе, предметтың эш-хәрәкәте) карап төркөмдәргә (һүз төркөмдәре, терминһыз) бүлەرگә һәм был һүзҙәр төркөмөн берҙәм график-символик схема менән билдәләргә;

- аңлатмалы һүзлек менән эшләргә, таныш булмаған һүзҙең мәғәнәһен асыҡларға;

- тыңлап, калын [а], [о], [у], [ы] һәм йомшак [ә], [ө], [ү], [и], [э] һузынкы өндәре булған һүззәрзе специфик әйтелешен төшөнөргә;
- текста йомшак әйтелешле һәм каты әйтелешле төп башкорт һүззәрен асықларға;
- зур булмаған тикшерерүзәр алып барырға: башкорт һәм рус телдәре һүззәрен күзәтергә, сағыштырырға (*мәл*–[мәл], *мәл* –[м'ал]);
- һүззәрзе тыңларға һәм һүззә (һузынкы өн) басымдың һуңғы ижеккә (өнгә) төшөүен аңларға;
- һөйләм башында, кеше исемдәрен һәм фамилияларын баш хәреф менән язырға;
- һүззәр араһындағы бушлык, күсерерү билдәһе кеүек график сараларзы кулланырға;
- һөйләм азағында тыныш билдәләре (нөктә, һорау билдәһе) куйырға;
- үз эшендә контролдә тоторға һәм баһаларға, хәреф, һүз һәм һөйләм язмаларын төзәтергә;
- күсереп алынған текстағы хаталарзы тикшерергә һәм төзәтергә;
- алфавиттағы хәрефтәрзе, һүззәгә хәрефтәрзе тоташтырыузы һәм һөйләмдәгә һүззәрзе айырым языузы автоматлаштырырға;
- һөйләмдә (5-6 һүз), 5-6 һөйләмдән торған тексты (10-15 һүз) күсереп алырға;
- диктант язырға (өйрәтеү диктанты, 10-15 һүз) өйрәнә.

## 2 - СЕ класс

### Укыусы

- һүрәттәр сюжеты, дәрәслек материалдары сюжеты буйынса һөйләмдәр (3-5 һүз, зур булмаған 3-5 һөйләмдән текстар) төзөргә;
- объекттарзы, тәбиғәт күренештәрен күзәтергә һәм күргәндәрен туған телдә һөйләргә;
- һүззең мәғәнәһен контекст буйынса йәки аңлатмалы һүзлек буйынса билдәләргә;
- башкорт телендәгә телмәрзән кәрәкле мәғлүмәттә айырып күрһәтергә;
- һөйләү һәм язма телмәрзә предметты, предметтың эш-хәрәкәтен, предмет билдәһен аңлатқан һүззәрзе, ярамсы һүззәрзе дәрәс кулланырға;
- һөйләм төрзәрен (хәбәр һөйләм, һорау һөйләм) билдәләргә һәм уларзы дәрәс интонация менән укырға;
- һүззең бер хәрефен (өн) икенсе хәреф (өн) менән алмаштырғанда һүз мәғәнәһенең үзгәрерүен төшөнөргә;
- нәзеклегә/калынлығы буйынса парлы һузынкыларзы [ә]–[а], [ө]–[о], [ү]–[у], парһыз һузынкыларзы [ы], [и], [э] айыра белергә;
- башкорт теленең үзенсәлекле тел күренешен: һүззә тартынкылар сиратлашыуын [ғ]– [к], [г]– [к], [б]–[п] күзәтергә;

- предметтың атамаһын аңлаткан һәм «кем?», «нимә?» һорауларына яуап биргән һүзәрҙе төшөнөргә;
- предметтың эш-хәрәкәтен аңлаткан һәм «нимә эшләй?» тигән һорауға яуап биргән һүзәрҙе асыҡларға;
- «ниндәй?» һорауына яуап биргән, предмет билдәһен аңлаткан һүзәрҙе төшөнөргә;
- ярзамсы һүзәрҙең ролен (функцияһын) аңларға (*дә-да, зә-за, лә-ла, тә-та; генә-кенә, ғына-кына*);
- нәзек һузынғылар [ә], [ө], [ү], [и], [э] (һүз уртаһында) һәм калын һузынғылар[a],[o],[y],[ы] менән һүзәрҙе дөрөс язырға;
- һүз башында һәм һүз уртаһында [йә], [+йө], [йү], [йы], [йо] хәрәф кушылмалары менән һүзәрҙе дөрөс язырға;
- һүз башында ике өндө аңлаткан хәрәфтәр е, ю, я язылыу кағизәһен аңларға;
- рус теленән үзләштерелгән һүзәрҙә *е, ё, ю, я*, шулай ук башкорт һүзәрҙендә лә был хәрәфтәрҙе дөрөс языу үзенсәлектәрен иҫәпкә алырға;
- башкорт һүзәрҙендә башым, кағизә буларак, һуңғы ижеккә төшә һәм ялғау кушылғанда ла һуңғы ижеккә күсеүен аңларға;
- *в* хәрәфе менән башланған һүзәрҙе дөрөс әйтеү үзенсәлектәрен аңларға;
- орфограммаларҙы билдәләп, текстарҙы (7-8 һөйләм) дөрөс күсереп алырға;
- һүзәрҙә тамыр һәм ялғауларҙы (ябай осрактар) айырып билдәләргә ө й р ә н ә.

### 3- СӨ класс

Укыусы:

- башкорт теленә Башкортостан Республикаһының дәүләт теле һәм рус теле Рәсәй Федерацияһының дәүләт теле буларак әһәмиәтен аңлатырға;
- телдән һәм язма телмәргә эйә булыу - белем алыуың, шәхес үстөрөүең төп шарты икәнен аңларға;
- тел күренештәрен аңлау: һүзәң тура һәм күсмә мәғәнәһе (ябай осрактарын); бер һәм капма-каршы мәғәнәле һүзәрҙе асыҡлау;
- һузынғы һәм тартынғы өндәрҙе айырырға;
- башкорт телендәге үзләштерелгән һүзәрҙә нәзек һәм калын, парлы яңғырау һәм һаңғырау тартынғыларҙы айырырға;
- һүзлектәр, белешмәләр һ.б. менән эшләгәндә алфавитты кулланырға;
- һөйләшеү һәм укыу процесында дөрөс интонацияны һаҡларға;
- заман башкорт әҙәби теле нормаларына таянып башымды дөрөс куйырға;

- практик мәсьәләләрҙе хәл итеү өсөн орфоэпик һүзлектә файҙаланырға;
- һүзгәң өндәрәнә һәм хәрәфтәрәнә анализ яһарға (орфограммалар булған һүзгәргә);
- һүзгә йомшак һәм калын айырыу билдәләргәң функцияһын төшөнөргә;
- текстан тура һәм күсмә мәғәнәлә һүзгәргә айырырға;
- һүзгәң тамырын һәм ялғауын айырып күрһәтергә; бирелгән һүзгә тамырзаш ( бер тамырзан) һүзгәргә һайлап алырға;
- исемдә асыклау: телмәргәгә дөйөм мәғәнәһе, һорауҙары, кулланыу;
- рус теленән айырмалы рәүештә, башкорт телендә йәнлә/ йәнһез исемдәргәң үзенсәлектәрен төшөнөргә;
- башкорт телендә исемдәргәң эйәлек категорияһының ике төрөн айыра белергә (һүзгәргә ярҙамында): 1) *минегә, һинегә, безгә*; 2) һүзгәң тамырына ялғау кушыу ярҙамында-*ныкы, -неке, -ноко, -нөкө, -дыкы, -деке, -доко, -дөкө, -тыкы, -теке, -токо, -төкө, -зыкы, -зеке, -зоко, -зөкө*;
- исемдәргә яһауҙың ике ысулын - һүзгәргә кушыу һәм кабатлау юлын айырырға;
- сифатты танып беләү: дөйөм мәғәнәһе, һорауҙары, телмәргә кулланыу; төргә (төп һәм шартлы);
- рәүештә танып беләү: мәғәнәһе, һорауҙары, телмәргә кулланыу;
- кылымдарҙы (дөйөм мәғәнәһен, һорауҙарын, телмәргә кулланыуҙы) асықларға;
- кылымдарҙы һандар, заттар буйынса үзгәртәргә;
- һөйләмдәгә һүзгәргә араһындағы мәғәнәүи (синтаксик) бәйләнештә һорауҙар ярҙамында билдәләргә;
- текст һөйләмдәргәң баш һәм әйәрсән киҫәктәргә дөрөҫ билдәләргә һәм һызырға;
- йыйнак һәм таркау һөйләмдәргәң айырмаһын айырып күрһәтергә;
- һөйләмдә тиң киҫәктәргә билдәләргә;
- хата барлыкка киләү ихтималлығы урынын аңларға һәм мәсьәләне хәл итеү ысулдарын табырға;
- үзгә төзөгән һәм тәкдим ителгән текстарҙы тикшергәңдә үзгәң контролдә тоторға;
- һүзгә дөрөҫ языуҙы асыклау өсөн орфографик һүзлек менән кулланырға;
- түбәндәгә орфограммаларҙы дөрөҫ языу кағизәләре менән файҙаланырға:
  - республиканың административ райондары һәм калаларының исемдәрен; китаптарҙың, гәзиталарҙың, журналдарҙың исемдәрен баш хәрәф менән дөрөҫ язырға;
  - ярҙамсы һүзгәргәң айырым язылыуы (*дә-да, зә-за, лә-ла, тә-та*);
  - ике өндө белдергән хәрәфлә һүзгәргә (*е, ё, ю, я*);
  - үзләштерелгән һүзгәргә куш тартынҡылы һүзгәргә;

- әйтеу максаты буйынса һәм хис-тойғоло һөйләмде айыра белергә;
- диалогта үзендең фекеренде факттар менән дәлилләргә;
- парлап һәм төркөмләп эш башкарғанда бергәләп эш итеу процесын контролдә тоторға;
- зур булмаған текстар язырға: изложение, инша, хат, СМС-хәбәр (4-6 һөйләм);
- орфограммаларҙы айырып күрһәтеп, текстарҙы (8-9 һөйләм) дәрәжә күсереп алырға;
- диктант (55-60 һүз) язырға өйрәнә.

#### 4- СЕ класс

Укыусы:

- Рәсәй Федерацияһы территорияһында телдәрҙең һәм мәҙәниәттәрҙең күп төрлөлөгөн ;
- Рәсәйҙең һәр халкының төп рухи-әхлаки киммәттәренең береһе туған телде икәнән төшөнөргә;
- туған (башкорт) телдең аралашыу сараһы, рухи-әхлаки үсеш сығанағы булыуын аңларға;
  - дәрәжә һөйләү һәм язма телмәрҙе кешенең дөйөм мәҙәниәт күрһәткесе буларак аңларға;
  - һөйләшеү һәм укыу процесында дәрәжә интонацияны һаҡларға;
  - һөйләмдәрҙә һәм текста күп мәғәнәлә һүҙҙәрҙе асыҡларға;
  - башкорт телендәге һөйләм төҙөлөшө үзенсәлектәрен аңларға;
  - һөйләмдә тиң әйәләрҙе һәм тиң хәбәрҙәрҙе билдәләргә;
  - һөйләмдә өндөш һүҙҙе табырға һәм мәғәнәһен аңлатырға;
  - аралашыу практикаһында һөйләү һәм язма телмәрҙе кулланырға;
  - текст төзөргә; уны мәғәнәүи өлөштәргә бүлөргә һәм исем бирергә;
  - текста күп мәғәнәлә һүҙҙәрҙе айырып күрһәтергә ( төп башкорт фразеологизмдары);
  - бирелгән параметрҙар буйынса өндәрҙе күҙәтеү, сағыштырыу, анализлау, классификациялау;
  - һүҙҙәрҙең дәрәжә әйтелешен билдәләгәндә башкорт теленең орфоэпик һүҙлеген кулланырға;
  - билдәләнгән морфемалар буйынса һүҙҙәрҙе составы буйынса анализларға; һүз составы схемаһын төзөргә;
  - һүҙҙең билдәлә бер һүз төркөмөнә карағанлығын билдәләргә;
  - исемдәрҙең грамматик билдәләрен билдәләргә: һанын, затын (әйәлек категорияһы), килешен;
  - бирелгән текста үзләштерелгән һүҙҙәрҙе (исемдәрҙе) танырға (ябай осрактар);
  - үзләштерелгән һүҙҙәрҙә (исемдәр) ялғауҙарҙың (ябай осрактар) дәрәжә язылышын өйрөнөргә;
  - текста сифаттарҙы асыҡларға;
  - сифаттың сағыштырыу дәрәжәһен айырып күрһәтергә;
  - һүз төркөмө буларак сифатка характеристика бирергә;

- һөйләмдәр, текстар төзөгәндә сифаттарзы кулланырға;
- текст эсендә алмаш һүз төркөмдәрен танырға;
- рәүештең төп мәғәнәһен аңларға;
- зур булмаған тикшеренеү эшмәкәрлегендә катнашырға: исем һәм алмаш һүз төркөмдәрен күзәтергә, уларзың окшаш һәм айырмалыктарын билдәләргә;
- зат, күрһәтеү, һорау алмаштарын билдәләргә;
- кылымдың грамматик билдәләрен билдәләргә: һанын, затын, заманын, яһалышын;
- һүз төркөмө буларак кылымды тикшерергә;
- рәүеш төрҙәрен танырға;
- зур булмаған тикшеренеү эшмәкәрлегендә катнашырға: рәүештең һәм сифаттың окшашлыктарын һәм айырмалыктарын, уларзың һөйләмдәге функцияларын билдәләргә;
- текстан һан һүз төркөмөн айырып күрһәтергә;
- һан һүз төркөмөн асықларға; һандың мәғәнәһен, төрөн билдәләргә; уға һорау бирергә, телмәрҙә дөрөс кулланырға;
- һан һүз төркөмөнөң яһалышын күзәтергә (ябай осрактар);
- һөйләм, һүзбәйләнеш һәм һүззе айыра белергә;
- әйтеүеү максаты буйынса һөйләмдәрҙе классификацияларға;
- йыйнаҡ һәм таркау һөйләмдәрҙе айыра белергә;
- тиң киҫәкле һөйләмдәрҙе айырырға; телмәрҙә тиң киҫәкле һөйләмдәрҙе файзаланырға;
- ябай һөйләмгә синтаксик анализ үткәрергә;
- өйрәнелгән ҡағизәләр буйынса орфограммаларзы табырға;
- дөрөс языу ҡағизәләрен, шул иҫәптән: китап, газета, журнал исемдәрендә баш хәрефтен; башкорт телендә үзләштерелгән һүзҙәрҙә ялғауларзы дөрөс языу, ярзамсы һүзҙәрҙе айырым языу (*ғына-генә, кына-кенә; дә-да, ҙә-за, лә-ла, тә-та*); *е, ё, ю, я* хәрефтәре алдынан калын һәм нәзек айырыу билдәләрен, исемдәрҙә һәм кылымдарҙа куш тартынкылазы яза белергә;
- күләме 70 һүзән артмаған текстарзы дөрөс күсереп алырға;
- дөрөс языу ҡағизәләрен иҫәпкә алып, 65 һүзән кәм булмаған диктант язырға;
- өйрәнелгән ҡағизәләр буйынса орфографик һәм пунктуацион хаталарзы табырға һәм төҙәтергә;
- аралашыу ситуацияһын аңларға (һиндәй максат, кем менән, кайза бара); аралашыу шарттарында берҙәй тел сараларын һайларға;
- орфоэпик нормаларзы, дөрөс мәғлүмәттә, телмәр мәзәниәте нормаларын һаклап телдән (4-6 һөйләм) диалог һәм монолог текстары төзөргә;

- конкрет язма аралашыу ситуацияһы өсөн телдән һәм язма(3-5 һөйләм) текстар (хаттар, котлау открыткалары һ.б.)төзөргә;
- текстың темаһын һәм төп фекерен билдәләргә; темаға һәм төп фекергә таянып, текста үз аллы исем бирергә;
- бирелгән текст буйынса план төзөргә;
- тексты ентекле һөйләргә өйрөнөргә (телдән һәм язма);
- тексты айырым урындарҙы,эпизодтарҙы һайлап һөйләргә өйрөнөргә (телдән);
- бирелгән темалар буйынса инша язырға (әзерлек эшенән һуң);
- укуыҙың танышыу, өйрөнөү, мәғлүмәт эзләү төрҙәре менән эш итергә;
- укуған (тыңланған) мәғлүмәт нигеҙендә телдән һәм язма ябай һығымталар яһарға;
- текстағы мәғлүмәтте интерпретацияларға һәм дөйөмләштерергә;
- өйрәнелгән төшөнсәләрҙең мәғәнәһен үз һүҙҙәре менән аңлатып бирергә;
- һүҙҙең мәғәнәһен аңлатмалы һүҙлек һәм башка сығанактар ярҙамында асыҡлау буйынса эшләргә өйрөнө .

## ТЕМАТИК ПЛАНЛАШТЫРУУ

Программаны тормошка ашырыу барышында укытыу-методик материал буларак (мультимедиа программалары.электрон дәреслектәр һәм эсбаптар,электрон китапханалар,виртуаль лабораториялар,уйын программалары,һанлы белем биреү ресурстар коллекциялары) электрон белем биреү мөмкинлектәре иҫәпкә алынырға тейеш. (Кушымта).

Айырым бүлектә өйрәнеүгә тәкдим ителгән сәғәттәр һаны укыусылардың белем кимәленә бәйле һәм белем биреү ойошманы бүлгән сәғәттәр һанына ярашлы үзгәрергә мөмкин.

1-се класс – 82С.

| Бүлек                                                                          | Программа йөкмәткеһе                                                                                                                                                                                                          | Укыусылардың эшмәкәрлегә төрҙәре                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|--------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Грамотаға өйрәтеү (48 с.)</b>                                               |                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| <b>Синтаксис.</b><br><b>Лексика.</b><br><b>Телмәр үстөрөү (4с.+1с.резерв )</b> | Телмәр(һөйләү/язма). Предметтың атамаһын, билдәһен,эш-хәрәкәтен белдергән һүзәр(терминдарһы,танышыу максатында).<br><br>Языу.Хәреф элементтарын языу, штрихлау, һүрәттәр буяу.Телмәр үстөрөү.«Йәйге уйындар», «Мин – укыусы!» | Укыу диалогы. Телмәр ситуацияларын булдырыу. Укытыусы артынан һүзәрҙе, һүзбәйләнештәрҙе, һөйләмдәрҙе тыңлау һәм кабатлау. Үҙеңә йүнәлтелгән телмәрҙе аңлай белеү. Һоразарға яуап биреү. Һүзәрҙе айырыу: предметты, хәрәкәтте, билдәләне белдергән һәм ярзамсы һүзәр. Дәфтәр битендә горизонталь, кыя һызыктарҙы, эш һызыктарын айырыу. Хәреф элементтарын языу, штрихлау, һүрәттәрҙе буяу. «Йәйге уйындар», «Мин - мәктәп укыусыһы!» тигән дәреслектәге иллюстрация буйынса әңгәмә (диалог). Һоразарға яуаптар. «Йәйге уйындар», «Мин - мәктәп укыусыһы!» картиналары буйынса һөйләмдәр, текстар төҙөү. |
|                                                                                | Һөйләм.Һөйләмгә һүзәр куйыу. Ярзамсы һүз төркөмдәре.Һөйләмдә ярзамсы һүз төркөмдәрен (һәм, менән, кына-кенә, ғына-генә) кулланыу. Һөйләмдән график моделе.Хәрефтәрҙе языу                                                     | Һөйләмдә тыңлау һәм мәғәнәһен аңлау. Һөйләмдән график моделе төҙөү. Бирелгән һүзәр менән һөйләмдәр төҙөү (3 - 4 һүзән). Һөйләмдә ярзамсы һүзәрҙе таныу (һәм, менән, кына-кенә, ғына-генә). Уларҙы һөйләү телмәрендә кулланыу. «Минен ғаиләм», «Әсәйем эштә сакта», «Балалардың йәйге уйындары»                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |

|                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|----------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                | элементтары.Телмәр үстөрөү. «Минен ғаиләм», «Әсәйем эштә сакта», «Балаларзың йәйге уйындары» сюжетлы картиналары.                                                                                                                                                                                                                                                                                               | сюжетлы картиналар буйынса буйынса эш: 3-4 һүззән торған һөйләмдәр төзөү. Хәрәфтәрзе языуға эзерлек: штрихлау, буяу, хәрәф элементтарын языу.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| <b>Фонетика. Орфоэпия</b><br><br><b>Телмәр үстөрөү (4 с..)</b> | Телмәр өндәре. Һүз һәм өн. Өндө һүззән айырып алыу һәм дөрөс интонация менән әйтеү. Һүззә өндәрзең эзмә-эзлелеге. Һүззең график өн моделе. Телмәр үстөрөү. «Әлифбала» хайуадар донъяһы», «Бесәй сәйәхәт итә» һүрәттәре. Хәрәф элементтарын языу.                                                                                                                                                                | Өндө тыңлау. Айырым өндәрзе телмәр (һүз) ағымынан айырып алыу һәм дөрөс интонация менән әйтеү. Һүззә өндәрзең эзмә-эзлелеген билдәләү. Һүззең график өн моделе төзөү. Нәзек [ә], [ө], [ү], [э ](е) һузынқыларын [а], [о], [у], [ы] калын һузынқыларынан ишетеп айыра белеү. Бер өн менән айырылған бәләкәй һүззәрзе сағыштырыу. Һүрәттәр буйынса эш: «Әлифбала» хайуадар донъяһы», «Бесәй кайза бараһың». Бармак мускулдарын эшкәртеү, кул моторикаһын үстөрөү: штрихлау, буяу, хәрәф элементтарын языу                                                                                                                                                     |
|                                                                | Һүз һәм өн. Һузынқы һәм тартынқы өндәрзе айырыу. Айырыу ысулдары. Калын [а], [о], [у], [ы]; нәзек [ә], [ө], [ү], [и], [э] һузынқы өндәре. Һүззең график өн моделе. Ижек. Һүз басымы. Басымлы ижекте дөрөс интонация менән әйтеү. Халык ижадының бәләкәй жанрзари (һамактар, һанашмактар һәм башкалар). Улар менән уйын-импровизация. Телмәр үстөрөү. «Умартасы. Олатайзар һөнәрзәре», «Акландағы бал корттары». | Һүззе тыңлау. Өндө һүззән айырып алыу һәм дөрөс интонация менән әйтеү.<br><br>Һузынқы һәм тартынқы өндәрзе айырыу. Һузынқы («тешләшмәй») һәм тартынқы («тешләшә») торған өндәрзе айырыу ысулын эзләү. Символик билдәләр ярзамында тауышты график теркәү. 3-4, 4-5 өндән торған һүз моделе төзөү. Һузынқыларзы калын [а], [о], [у], [ы]; нәзек [ә], [ө], [ү], [и], [э] өндәргә бүлеү. Һүззе ижектәргә бүлеү ысулын аңлау «Һүз басымы» төшөнсәһен аңлау Башкорт һүзендәге басымдың башлыса һуңғы ижеккә (һузынқы өнгә) төшөүен аңлау. Халык ижадының бәләкәй жанрзари менән кызыкһыныу (һамактар, һанашмактар һәм башкалар) һәм уның йөкмәткеһе буйынса уйын- |

|                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|---------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | импровизацияла катнашыу. «Бесэйкэй, кайза юл тоттоң?» һанашмағын инценировкалау. «ата-бабалар һөнәрәнә өйрән!», «Акландағы бал корттары» һүрәттәре буйынса эш. Бармак мускулдарын эшкәртеү, кул моторикаһын үстәреү: штрихлау, буяу, хәрәф элементтарын языу                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| <b>Графика.Фонетика.<br/>Лексика.Телмәр<br/>үстәреү.(22с.+1с. резерв)</b> | Хәрәф. Өн. Алфавит. Өндөң график сағылышы. Һүзәң өн моделе. Өйрәнелгән хәрәфтәрзе һүзәң график моделендәге шакмакка куйыу: Әә-Аа, Өө-Оо. Һүзәрзе һузынқы өнгә игтибар йүнәлтеп укыу. Хәрәфте языуы. Телмәр үстәреү. «Олатайға бүләк», «Әтәс - ихатабыз хужаһы», «Олатайым янында умарталыктағы мажаралар» һүрәттәре. Халык кәсептәрән, йолаларынн өйрәнәү | Алфавитты, ундағы хәрәф атамаларын өйрәнәү, алфавит функцияһын төшөнәү. (Әә-Аа, Өө-Оо) хәрәфтәрән өйрәнәү. Һүзәң өн моделе. Өн һәм хәрәф айырмаһы. Өндө хәрәф менән билдәләү. Өйрәнелгән хәрәфкә һүзәр һайлау. «Әлифба» дәрәсләге менән эшләү. Әә-Аа, Өө-Оо хәрәфтәрән һүзәң график моделе шакмактарына куйыу һәм укыу. Игтибарзы һузынқы өнгә йүнәлтеп, ижектер, һүзәр (график схемаға таянып) укыу. Дәрәсләктәге «Йорт һәм кырағай хайуандар», «Балһөйәр мажаралары» һүрәттәре буйынса эш. Халык кәсептәрән, тйолаларын өйрәнәү. Кешеләрзең хезмәт казаныштарына һаксыл, хөрмәт менән карарға өйрәнәү. Бармак мускулдарын эшкәртеү, кул моторикаһын үстәреү: штрихлау, буяу, хәрәф элементтарын языу |
|                                                                           | Үү-У хәрәфтәре. Дәрәстәрәндә хәрәфтәр менән язылған Рус теле грамотаһына грамотаһына өйрәтеү дәрәстәрәндә өйрәнгән Эә (е), ы, Ии хәрәфтәрән нығытыу. Һүзәң график өн моделең төзәү. Уны һүзәң хәрәф язмаһына үзгәртеү. Һүзәрзе һузынқы өнгә игтибар итеп укыу. Хәрәфтәрзе языу. Телмәр үстәреү.                                                           | Алфавиттың Үү - Уу хәрәфен өйрәнәү. Эә (е), Ии, Ыы хәрәфтәрән кабатлау. Һүрәттәр буйынса эш: «Әтәстәр», «Урманды һакла!», «Үскәс умартасы булырмын». Хәрәфтәрзе дәрәс языу, бер-береһе менән тоташтырыу. Бармак мускулдарын эшкәртеү, кул моторикаһын үстәреү: штрихлау, буяу, хәрәф элементтарын языу. Контроль һәм баһалау, язылған хәрәфтәрзе төзәтеү.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|--|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | «Себештәрәм, минең себештәрәм», «Урманды һаклағыз!», «Умартасы нимә белергә тейеш?» һүрәттәре.                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|  | Мм, Нн, Рр, Лл хәрефтәре. Әә– Аа, Өө– Оо, Үү– Уу, Эә– Ыы– Ии хәрефтәрен нығытыу. Һузынқы һәм тартынқы хәрефтәрҙең таблицаһы. Һүззәрҙе күсереп языу ҡағизәләре. Өлгө буйынса Һүззәрҙе күсереп языу. Телмәр үстәреү. «инек һеңлем», «Мәскәү –Рәсәйҙең баш ҡалаһы», «Минек курайым» һүрәттәре.                                                                                            | Алфавиттың Мм, Нн, Рр, Лл хәрефтәрен өйрәнәү. Хәреф элементтарының һызмаһын сағыштырыу, уларҙың окшашлыҡтарын һәм айырмалыҡтарын асыҡлау. Хәрефтән график образын үзләштерәү буйынса эш. Яңы хәреф менән Һүззәр уҡыу. Һузынқылар, тартынқылар таблицаһын өйрәнәү. Һүззә языу ҡағизәләрен өйрәнәү (күзәтеү, сағыштырыу, классификация). Бирелгән өлгөнән Һүззәрҙе ( 2 - 3 һүз) күсереп алыу. «Минек һеңлем», «Мәскәү - Рәсәйҙең баш ҡалаһы», «Музыка коралдары» иллюстрациялары буйынса эш. Халыҡ музыка коралдарына кызыкһыныу тәрбиәләү. Бармак мускулдарын эшкәртеү, кул моторикаһы үсәтә: штрихлау, буяу, хәреф элементтары языу. Һүззә хәрефтәрҙе дөрөс тоташтырыу һәләтен автоматлаштырыу. |
|  | Йй хәрефе. Яя, Ее, Ёё, Юю хәрефтәре.), [йә], [йө], [йо], [йү], [йы], шулай уҡ [әй], [өй], [ой], [үй], [ый] ижекәтәре (дифтонгылар) булған Һүззәрҙе уҡыу һәм языу. Һүззәң график өн моделен төзөү. Уны Һүззәң хәрефле язмаһына үзгәртеү. Һөйләм башындағы баш хәреф, фекер аҙағындағы нөктә. Өйрәтәүсә диктант. Телмәр үстәреү. «Май айы», «Йәйҙе һағындылар», «Башҡорт аты» һүрәттәре. | Алфавиттың Йй, Яя, Ее, Ёё, Юю хәрефтәрен өйрәнәү, [йә], [йө], [йо], [йү], [йы], шулай уҡ [әй], [өй], [ой], [үй], [ый] ижекәтәре (дифтонгылар) булған Һүззәрҙе уҡыу һәм языу. Ике өндө белдергән я, е, ё, ю хәреф/өндәре үзенсәлектәрен өйрәнәү өсөн телмәр ситуациялары булдырыу. Орфографик хата булырлыҡ осрактарҙы күзаллау һәм ишкәртеү Һүззәң график өн моделен төзөү һәм уны Һүззәң хәрефле язмаһына үзгәртеү. Диктант итеп ижекәтәрҙе (6 - 7 ижек) йәки кыска Һүззәрҙе (4 - 5 һүз) языу. 2 - 3 һөйләмдән торған текст уҡыу. Һүззәң хәрефтәрен дөрөс тоташтырыу ,һөйләмдә Һүззәрҙе айырым языу. «Май айы», «Йәмле йәй», «Йәйләүҙә» һүрәттәре буйынса эш. Уҡыу                             |

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|--|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                               | эшмәкәрлегендә үзаллылыкты, үз кылыктарың өсөн шәхси яуаплылыкты үстөрөү Бармак мускулдарын эшкәртеү, кул моторикаһын үстөрөү: штрихлау, буяу, хәрәф элементтарын языу Ишетелгән һүз йәки һөйләмдә дөфтәргә хәрәфтәр менән языу.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
|  | Ғғ–Кк хәрәфтәре. Уларзың специфик үзенсәлектәре. Рус теле граматаһына өйрәтеү дәрестәрендә танышкан Гг–Кк хәрәфтәрен кабатлау. Һөйләмдәрҙе күсереп языу кағизәләре. Өйрәтеү диктанты. Телмәр үстөрөү. «Һорау-яуаптар» уйыны. «Безҙә кунактар», «Гөлгөлдәк», «Минәң көсөгөм - Пушок» һүрәттәре | Башҡорт алфавитының үзенсәлектәре Ғғ – Кк хәрәфтәрен өйрәнеү. Гг-Кк хәрәфтәрен кабатлау. Күзәтеү, сағыштырыу, өйрәнгән өндәрҙе (хәрәф) анализлау нигеҙендә укыу диалогы. Г, к, ғ, к хәрәфтәренә һүзәр уйлап табыу (төркөмдәр араһында «Кемдә һүзәр күберәк?» уйын-ярышы). Яңы хәрәфтәр менән һүзәр, һөйләмдәр, текстарҙы укыу һәм языу. Ижекәртә (6 - 7 ижек) йәки кыска һүзәрҙе (4 - 5 һүз) ижекләп языу. Телмәр үстөрөгә йүнәлтелгән «Һорау-яуаптар» уйыны: укыусы «Ни өсөн?» һорауы менән башланған һөйләм әйтә, башкалар иһә, үз яуабын «сөнки» һүзән файҙаланып яуап бирә. Һорауға яуапты тулы һәм, кайһы сакта, бер һүз менән дә бирергә мөмкин. Бирелгән темаға һәм «Кунак килә», «Гөргөлдәк», «Көсөгөм» һүрәттәре буйынса текст (хикәйә) төзөү. Хәрәкәт уйындары хақында һөйләшеү. Уйын кағизәләрен тикшерөү. Бармак мускулдарын эшкәртеү, кул моторикаһын үстөрөү: штрихлау, буяу, хәрәф элементтарын языу. |
|  | Зз, ҙ. хәрәфтәрен өйрәнеү. Рус теле грамматикаһына өйрәтеү дәрестәрендә өйрәнелгән Зз, Сс хәрәфтәрен кабатлау. Һөйләмдәрҙе укыу техникаһы. Яңы хәрәфтәр менән ижекәрт, һүз, һөйләмдәр языу. Өйрәтеүсә диктант. Телмәр үстөрөү. Өкәт йөкмәткәһенә төшөнөү. «Ике кәзә»,                         | Алфавиттың Зз-зз, Сс-с хәрәфтәрен өйрәнеү. Уларзың специфик үзенсәлектәре. Яңы хәрәфтәрҙең график образын үзләштерөү буйынса эш. Зз, Сс хәрәфтәрен кабатлау. Яңы хәрәфтәр менән һүзәрҙе, һөйләмдәрҙе ижекләп талғын укыу. Өйрәнелгән хәрәфтәр менән ижекәртән үз аллы . Һүзәр, һүзбәйләнештәр төзөү. Диктант языу (өйрәтеүсә диктант). Аралашыу ситуацияһына тап килерлек тел сараларын үз аллы һайлау эше.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |

|  |                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
|--|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | «Комһоз эт» әкиәттәре иллюстрацияһы.                                                                                                                                                                                                               | «Ике кәзә», «Комһоз эт» әкиәттәре иллюстрациялары буйынса эш. Әкиәттең йөкмәткеһе буйынса эш: әкиәт, геройзар, асылын билдәләү. Тормош тәжрибәһенә таянып фекер алышыу, һораузар бирә һәм яуапты баһалай белеү. Һүзлек запасын байытыу. Диалогик, монологик телмәр үстөрөү. Бармак мускулдарын эшкәртеү, кул моторикаһын үстөрөү: штрихлау, буяу, хәрәф элементтарын языу.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|  | Дд-Тт хәрәфтәре. Башкорт теленең үзенсәлектә парлы өндәре [г]–[к], [ғ]–[к], [з]–[с], [з]–[с], [д]–[т]. Һөйләмдә күсерөү кағизәләре. Телмәр үстөрөү. «Дуслык монументы», «Төрлө халыктарҙың бәхетле балалары», «Төлкө менән торна» иллюстрациялары. | Алфавиттағы Дд – Тт хәрәфтәрен өйрәнөү. Парлы үзенсәлектә өндәрҙең: [г]–[к], [ғ]–[к], [з]–[с] таблицаһын өйрәнөү өсөн укыу ситуацияларын булдырыу: Яңы хәрәфтәр менән һүзәрҙең укыу һәм языу. Һүзәрҙең өндәрҙең сиратлашыуын күзәтөү: кунаҡ – кунағы, көрәк – көрәге һ.б. Яңы һүрәтләнгән орактарҙы Мактау һәм йыуатыу өсөн һүрәтләнгән ситуацияларҙан сығып этикет формулалары һайлау буйынса ижади эш башкарыу. Һығынған һүзбәйләнештәрҙең (дәрәслек материалы) мәғәнәһен төшөнөү, яғышы һүзҙең мөһимлегә, көсө тураһында диалог. «Дуслык монументы», «Без – бәхетле балалар», «Төлкө менән торна» һүрәттәре буйынса телмәр үстөрөү буйынса эш. Бармак мускулдарын эшләтөү, кул моторикаһын үстөрөү: штрихлау, буяу, хәрәф элементтарын языу. Һүзә хәрәфтәрҙе дөрөс тоташтырыуҙы автоматлаштырыу. Тексты күсереп языу (2 - 3 һөйләм). |
|  | Һһ–Хх хәрәфтәре. Тексты күсереп языу. Өйрәтөүсә диктант. Һөйләмдәрҙе талғын итеп дөрөс укыу. Һөйләмдәрҙе тасуири укыу (хәбәр итеү, һорау, өндәү - терминдарһыҙ). Телмәр үстөрөү.                                                                   | Алфавиттағы Һһ–Хх хәрәфтәрен өйрәнөү. Һһ хәрәфенең специфик үзенсәлектәре. Укытыусының, класташтарҙың укыуын тыңлау. Тулыһынса (дөрөс) укыу. Ижектер йәки һүзәрҙе дөрөс итеп талғын укыу. «Әлифба» дәрәслегә менән эш. Һөйләмдәрҙе күсереп языу кағизәләре. Тексты күсереп языу (2 - 3 һөйләм). 3 - 4                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|--|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <p>«Һабантуй» иллюстрацияһы, В. А. Осееваның «Нимә еңелерәк?» әкиәте.</p>                                                                                                                                                                                                                       | <p>хәрәфтән торған һүзәрзе ишетеп языуҺөйләмдәрзе тасуири укырға әйрәнеү (хәбәр итеү, һорау, өндәү). «Һабантуй» иллюстрацияһы, В.А.Осееваның «Нимә еңелерәк?» әкиәте буйынса телмәр үстөрөү. Халык йолаларына, ғөрөф-ғәзәттәрәнә һ.б. кызыкһыныу һәм ихтирам тәрбиәләү. Бармак мускулдарын эшкәртеү, кул моторикаһын үстөрөү: штрихлау, буяу, хәрәф элементтарын языу. Һөйләмдәр (3 - 4 һүз), 3 - 4 һөйләмдән торған текст (12 - 15 һүз) күсереп языу.</p>                                                                                                                                                                                                     |
|  | <p>Алфавиттың Дд-Тт, Бб-Пп, ВВ-Фф хәрәфтәрән өйрәнеү. Өйрәнелгән хәрәфтәрзе нығытыу. Бер хәрәфте икенсе хәрәф менән алмаштырыу: һүз мәғәнәһен үзгәртеү.Өйрәтеүсе диктант. Телмәр үстөрөү. «Әсәймә (атайға) ярзам итәм», «Безең ихатала», «Өфө - Башкортостандың баш калаһы» иллюстрациялары</p> | <p>Алфавиттың Бб-Пп, ВВ-Фф хәрәфтәрән өйрәнеү. Өйрәнелгән хәрәфтәрзе нығытыу (Дд-Тт). Күзәтеү, сағыштырыу һәм анализ: бер хәрәфте икенсе хәрәф менән алмаштырыу һәм уның мәғәнәһен үзгәртеү (бай-һай, фил-һил). Һүзәрзе һузынкы өнгә иғтибар йүнәлтеп укыу. Текстты «дөрөс», «аңлы» укыу критерийзарты буйынса баһалау. «Әсәймә (атайға) ярзам итәм», «Себештәр», «Өфө - Башкортостандың баш калаһы» һүрәттәре буйынса эш. Диалогик телмәрзе үстөрөү. Бармак мускулдарын эшләтеү, кул моторикаһын үстөрөү: штрихлау, буяу, хәрәф элементтарын языу. Һүзә хәрәфтәрзе берләштерөүзе автоматлаштырыу. Өйрәнелгән хәрәфтәр менән һүзәрзе ишетеп(диктант) языу.</p> |
|  | <p>Шш–Жж, Чч–Щщ, Хх, Цц хәрәфтәре.<br/><br/>Башкорт һүзәрәндә калын айырыу билдәһе (ь), нәзек айырыу (ь) билдәһе.Башкорт һәм рус телдәрәндә языуза калын (ь) һәм нәзек (ь) айырыу</p>                                                                                                           | <p>Алфавиттағы Шш–Жж, Чч–Щщ, Хх, Цц һәм калын айырыу (ь), нәзек айырыу (ь) билдәләрен өйрәнеү.Хәрәфтәрзең график сағылышын күзәтеү. Хәрәф элементтары язылышындағы окшашлык һәм айырмалыктарзы сағыштырыу. . Бармак мускулдарын эшләтеү, кул моторикаһын үстөрөү: штрихлау, буяу, хәрәфтәрзе языу.Рус теләндәге [ш], [ж] (һәр вакыт калын ) һәм</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |

|                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
|-----------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                       | <p>билдэлэрен кулланыу үзенсэлектэре(танышыу максатында).Хәреф элементтары язылышындағы окшашлык.. Ш, ж, ч, щ, ц хәрефтәре менән үзләштерелгән һүзәр. Өйрәтеүсе диктант.Дөрөс итеп,аңлап,йүгерек укыу. Телмәр үстөрөү. «Мин тәбиғәтте яратам». С. Михалковтың «Ишәк һәм и кондоз» әкиәте.</p> | <p>[ш],[ч] (һәр вакыт нәзек) өндәрен күзәтеү. Һөйләү телмәрендә рус һәм башка телдәрҙән ингән (гараж, щи, жираф, чабан һ.б.) һүзәрҙе кулланыу. Башкорт һәм рус телдәрендә языуза калын (ь) һәм нәзек (ё) айырыу билдэләрен кулланыу үзенсэлектәре н төшөнөү.Тыңлап (диктант) 2-3 юлдан торған һүзәр һәм һөйләмдәр языу. Дөрөс итеп,аңлап,йүгерек укырға өйрәнөү буйынса эш..Алфавиттың өйрәнгән хәрефтәрен нығытыу.Тексты талғын укыу буйынса осталык һәм күнекмәләрҙе үстөрөү.Текстағы һөйләмдәрҙе укығанда тауышты.интонацияны дөрөс һайлау.Тәбиғәт күренештәрен күзәтеү һәм «Мин тәбиғәтте яратам» һүрәте буйынса текст төзөү. С. Михалковтың «Ишәк һәм и кондоз» әкиәтен анализлау (тема,геройзар,асылы,йәғни,төп фекер) буйынса эш.Эргә - тирәндәге кешеләргә яҡшы мөнәсәбәт булдырыу. Яқындарыңа һөйөү,йорт хайуандарына игтибарлы караш тәрбиәләү.</p> |
| <b>Систематик курс (34 с.)</b>                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| <p><b>Тел тураһында дөйөм мәғлүмәттәр. Телмәр үстөрөү. (2 с.)</b></p> | <p>Телмәр һәм аралашыу. Тел - аралашыу сараһы. Диалог. Һөйләмдәр, текст күсәрөү. Телмәр үстөрөү. «Мин укый беләм!» тигән сюжетлы картина буйынса эш.</p>                                                                                                                                      | <p>Халыктың төп аралашыу коралы буларак телдең ролен аңлау. Туған телендә яратырға, дөрөс һөйләшергә өйрәнөү. Рус теле дәүләт теле буларак ихтирам итеү, уны яратып өйрәнөү. Тел аша мәктәптә белем алыу әһәмиәтен төшөнөү, мәғлүмәт табырға өйрәнөү. Укытыусы етәкселегендә укыу диалогында катнашыу. Укытыусы һораузарына яуаптар бирөү. Ябай һораузар төзөү һәм уны класташтарыңа еткерөү. Бирелгән һорауға яуапты мимика, ишара, хуплау һүзәрә ярзамында тыңлау әңгәмәсенә яуабына ризалык күрһәтеү.Дәрәсләктәге иллюстрация буйынса һөйләмдәр , текст төзөү. Тексты,һөйләмдәрҙе дөрөс язып алыу. Халык аралашыуында һүзәң, телмәрҙең, туған телде белөзәң ролен</p>                                                                                                                                                                                      |

|                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|---------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | төшөнөү.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| <b>Фонетика. Графика. Телмэр үстөрөү (8 с.)</b>   | Алфавит. Алфавит функцияһы. Хәрефтәрзең атамаһы. Алфавиттағы хәрефтәр тәртибе. Журналда класс исемлеге. Һузынқы һәм тартынқы өндәр. Йомшак һәм калын һузынқы өндәр. Башкорт һәм рус телдәрөндә тартынқылар (сағыштырыу, каршы куйыу). Өндәр таблицаһы. Һөйләмде, текстарзы күсереп языу алгоритмы. Телмэр үстөрөү. «Алфавит илендә» сюжет картинаһы. | Алфавиттың функцияһын аңлау. Хәреф атамаларын өйрәнөү. Алфавитта хәрефтәрзең билдәле тәртиптә бирелгәнән төшөнөү. «Алфавит иле» сюжет һүрәте буйынса эш. Һораузарға яуаптар, фекер алышыузар: «йорттарза» хәрефтәр ниндәй принцип буйынса урынлаштырылған? Хәреф менән өндө айыра белеү. Өндәр, хәрефтәр тураһында белемде нығытыу, нәсек [ә], [ө], [ү], [э] һәм калын [а], [о],[у],[ы] һузынқыларзы айырыу;4-5 өндән торған һүззең өн моделен төзөү; уны һүззең хәрефле язмаһына үзгәртеү. Һузынқы һәм тартынқы өндәр таблицаһы менән танышыу. Башкорт һәм рус телдәре алфавитындағы бер иш хәрефтәр. Һүз өндәрөн ишетеп айырыу һәм әйтә белеү. Бер хәреф менән айырылған кыска һүззәрзе сағыштырыу. Һүззәге өндәрзе күзәтеү, сағыштырыу, каршы куйыу һәм анализлау. Һығымталар яһау. Бәләкәй төркөмдәрзе укыу объекттарын (өн/хәреф) мини-тикшерөү буйынса эш. Бирелгән алгоритм буйынса һөйләмдәрзе, текстарзы күсереп языу. Төрлө тел ситуацияларында тиштерзәрөң менән хезмәттәшлек итә белеү оҫталыктарын үстөрөү.Дәрәслектә бирелгән сюжетлы һүрәт буйынса текст төзөү. |
| <b>Синтаксис.<br/>Лексика.<br/>Телмэр үстөрөү</b> | Һөйләм – тел берәмеге. Хәбәр, һорау һөйләм Һөйләмдең төп мәғәнәүи өлөшө. Ярзамсы һүззәрзе һөйләмдә кулланыу. Мәғәнәүи һораузар ярзамында һүззәргә һәм һүзбәйләнештәргә һораузар куйыу.                                                                                                                                                               | Һөйләмде дәрөс төзөү. Мәғәнәүи һораузар ярзамында һүззәр һәм һүзбәйләнештәр араһында бәйләнеш булдырыу Һөйләмдең мәғәнәүи төп өлөшөн табыу. Языу телмәрөндә (һөйләмдә) (һәм, менән; ғына-кына, генә-кенә) ярзамсы һүззәрөн кулланыу. Ишетеп һөйләмдең төрөн (хәбәр, һорау) асыклау, һөйләмдәге интонацияны                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |

|                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
|------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| (5 с.)                                               | Һөйләмдең график схемаһы. Телмәр үстөрөү. Дәрәсләктәге иллюстрациялар, текстар.                                                                                                                                                                                       | аңлау, уны укытыусы артында кабатлау һәм аңлы укыуҙы автоматлаштырыу. Һүрәттәр,һүззәр йыйылмаһы,күзәтеүзәр буйынса (3 - 5 һүззән) һөйләмдәр һәм текстар (4 - 5 һөйләмдән) төзөү. Аңлатмалы һүзлек менән танышыу : таныш булмаған һүззе билдәләү,айырып алыу һәм һүззең мәғәнәһен аңлау. Һүззәрзе, һөйләмдәрзе ишетеп языу(диктант).Әңгәмә (диалог), дәрәсләктәге иллюстрациялар буйынса текст төзөү.                                                                                                                                                                                                                    |
| <b>Морфология. Телмәр үстөрөү</b><br>(8 с. +1с.к.д.) | Һүз – тел берәмеге. Предметтың атамаһын, предметтың билдәһен, предметтың эш-хәрәкәтен белдерәүсе һүззәр (кабатлау). Ярзамсы һүззәр (һәм, менән; ғына-кына, генә-кенә). Телмәр үстөрөү. Дәрәсләк иллюстрациялары, текстар буйынса эш.                                  | Һүззе тел берәмеге буларак аңлау. Үз аллы ( предметтың атамаһы, предмет билдәһе, предметтың эш-хәрәкәтен белдергән) һәм ярзамсы һүззәрзе (һәм, менән; ғына-кына, генә-кенә) ишетеп айыра белеү;уларҙы телдән һәм язма телмәрҙә урынлы кулланыу; текста тейешле һызыктар менән билдәләү. Бирелгән һүззәрҙең мәғәнәһе буйынса төркөмдәргә (предмет атамаһы, предмет билдәһе, предметтың эш-хәрәкәте) бүленеше һәм был һүззәр төркөмөнөң берҙәм график-символик схема менән билдәләнеүе. Һүззәрзе, һөйләмдәрзе, текстарҙы каллиграфик кағизәләрҙе үтәп языу.Кыска текстар төзөү өсөн дәрәсләктең иллюстрацияларын кулланыу |
| <b>Орфоэпия. Телмәр үстөрөү</b><br>(2 с.)            | <p>Һүззәрҙә өндәрҙе һәм өн кушылмаларын дөрөс итеп әйтеү. Башкорт һүззәрендә башымдың специфик үзенсәлегә.</p> <p>Калын [а], [о], [у], [ы] йәки тик нәзек[ә], [ө], [ү], [и], [э] һузынҡы өндәрә/хәрәфтәрәнән торған һүззәр, сингармонизм законы(терминһыз,танышыу</p> | <p>Специфик әйтелешле калын [а], [о], [у], [ы] йәки тик нәзек[ә], [ө], [ү], [и], [э] һузынҡы өндәрә/хәрәфтәрәнән торған һүззәрҙе тыңлап билдәләй белеү.</p> <p>Зур булмаған тикшеренеү эше: башкорт һәм рус телендәге һүззәрә сағыштырыу, каршы куйыу (мәл – [мәл], мял – [м'ал]) һәм күзәтеү буйынса туған телдә һығымта сығарыу.Һүззе тыңлау һәм башымлы ижекте билдәләү (һузынҡы өндө табыу); башкорт һүзәндәге башымдың башлыса һуңғы ижеккә (һузынҡы өнгә) төшөүен аңлау.</p>                                                                                                                                      |

|                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
|------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                    | максатында). Телмәр үстөрөү: дәрәслектән иллюстрациялары, текстар.                                                                                                                                                                                                                     | Күсереп йәки диктант язу. Әңгәмә (дискуссия), дәрәслектәге иллюстрация буйынса текст төзөү.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| <b>Орфограмма. Пунктуация.</b><br><b>Телмәр үстөрөү</b><br><b>(7 с. +1 с.к.д.)</b> | Һүзәрзең дәрәс язылышы: һүз хәрәфтәрән дәрәс тоташтырыу, һүзәрзе айырым язу. Һөйләм башында баш хәрәф. Исемеңдәге һәм фамилияңдағы баш хәрәф. . Һүзе юлдан-юлга күсерөү. Һөйләм азығында тыныш билдәләрә (нөктә, һорәу билдәһе). Телмәр үстөрөү: дәрәслектәге иллюстрациялар, текстар. | Һүз хәрәфтәрән каллиграфик нормалар буйынса дәрәс тоташтырыу. Һүзе һөйләмдә айырым язу. Һөйләмдә дәрәс язу (һөйләм башындағы баш хәрәф). Исемеңдәге һәм фамилияңдағы баш хәрәф . Хәрәфһез график саралар: һүзәр арахындағы бушлык, күсерөү билдәһән кулланыу. Һөйләм азығында тыныш билдәләрән (нөктә, һорәу билдәһе) дәрәс куйыу.<br><br>Һүз, һөйләм, текст язузы контролдә тотәу һәм баһалау. Дәрәслектән, тактанан күсереп язған текстағы хаталарзы тикшерөү һәм төзәтөү. Хәрәфтәрзе дәрәс язу, һүз хәрәфтәрән дәрәс тоташтырыу һәм һөйләмдә һүзәрзе айырым язу ошталығын автоматлаштырыу. Кыска һүзәр менән диктант язу (өйрәтөү диктаны,15-20 һүз). Дәрәслектәге иллюстрациялар буйынса эш. Үтелгәнде кабатлау |

|                                                             |  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|-------------------------------------------------------------|--|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>Тексты контроль күсереп/<br/>контроль диктант</b></p> |  | <p>Дәреслектән, тактанан тексты күсереп алыу(контроль диктант. Был эште түбәндәге критерийлар буйынса башкарыу;1)һүз хәрефтәрен һәм хәреф кушымаларын каллиграфик нормалар буйынса дөрөс язу;2) һүзәр араһындағы бушлык;3)баш хәрефле һөйләм;4) һөйләм аҙағында нөктә йәки һорав билдәһе куйылышы.</p> |
|-------------------------------------------------------------|--|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

## 2 се класс – 68 с.

| Бүлек                                                                                     | Программа йөкмәткеһе                                                                                                                                                                                                       | Укыусыларҙың эшмәкәрлегә төрҙәре                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|-------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>1-се класта үтелгән укыу материалын кабатлау.<br/>Телмәр үстөрөү<br/>(4 с.)</b></p> | <p>1 – се кластағы укыу материалын кабатлау. Башкорт алфавитындағы өндәр һәм хәрефтәр системаһы. һөйләм, һүз. Хәрефтәр, һүзәрҙе язу буйынса каллиграфик кағизәләр. Тексты күсереп язу. Телмәр үстөрөү «Һаумы, мәктәп!»</p> | <p>1 – се кластағы укыу материалын кабатлау. Өндәр таблицаһы һәм алфавит менән эшләү. Алфавит хәрефтәрен дөрөс әйтеү өстөндә эш. Һүзәрҙе, һөйләмдәрҙе тактанан, дәреслектән күсереп язу. Хәрефтәр язуға каллиграфик талаптарҙы кабатлау: хәреф элементтарын һәм хәрефтәрҙе бер-береһе менән дөрөс тоташтырыу. Һөйләмдәң һәр һүзән айырым язу. Каникулдарҙағы йәйге ял (яңылыктар, проблемалар, вакифалар) тураһында әңгәмә (дискуссия).</p> |

|                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|-------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Дәреслектәге иллюстрация буйынса телмәр үстөрөү                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
| <b>Тел.Телмәр.Телмәр үстөрөү<br/>(7 с.)</b>                                         | Телмәр һәм аралашыу. Тел - төп аралашыу сараһы. Диалог. Аралашыу этикеты. «Телмәр, тел» проект эше. Телмәр үстөрөү                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Телде халыктың төп аралашыу сараһы буларак төшөнөү. Төрлө укыу (тел) ситуацияларында диалогта катнашыу. Укыу процесындағы партнерзар менән мәзәни аралашыу оҫталығына өйрәнә башлау. Диалогта катнашыу. Укытыусыға һорау, үтенес менән мөрәжәғәт итеү. Контекстан сығып йәки аңлатмалы һүзлек буйынса һүззән мәғәнәһен билдәләү. Проект эшмәкәрлеге буйынса эште планлаштырыу. Һүрәт, дәреслектәге текст материалдары буйынса парлап, төркөмләп эшләү                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| <b>Фонетика. Графика. Орфоэпия.Лексика<br/>Телмәр үстөрөү<br/>(21 с. + 1с.к.д.)</b> | Алфавит. Хәреф. Өн. Һүззә хәрефтең мәғәнә үзгәртеү үзенсәлеге. Һузынқы һәм тартынқы өндәр.Нәзек Һузынқылар [ә], [ө], [ү], [е](һүз уртаһында һәм азағында).Калын Һузынқылар [а], [о], [у], [ы] (сингармонизм законы ( термин кулланылмай). Һүз башында һәм уртаһында [йә], [йө], [йү], [йы], [йо] дифтонгылары. Һүз башында ике өндө белдергән е, ю,я хәрефтәре (танышыу максатында) . Һүззәрзә [ғ] – [к], [г] – [к], [б] – [п]. тартынқыларының сиратлашыу күренеше. Башкорт алфавиты. Телмәр үстөрөү. Дәреслектәге Һүрәттәр,текст материалдары. | Алфавиттың практик әһәмиәтен төшөнөү. Башкорт һәм рус телдәре алфавиты хәрефтәренәң окшаш һәм айырмалы яктарын күзәтеү һәм асыклау. Хәреф менән өндөң айырмаһын, окшашлығын асыклау. Хәрефтең мәғәнә үзгәртеү үзенсәлегенә күзәтеү һәм аңлау. . Башкорт телендә сингармонизм законы күзәтеү ( термин кулланылмай). Өндәрзә нәзек Һузынқыларға ([ә], [ө], [ү], [е] (һүз уртаһында һәм азағында) һәм калын Һузынқыларға ([а], [о], [у], [ы]) айырырға өйрәнөү. Башкорт телендә [ғ] – [к], [г] – [к], [б] – [п] тартынқыларының сиратлашыу күренешен күзәтеү һәм һығымта яһау. Һүз башында һәм уртаһында [йә], [йө], [йү], [йы], [йо] дифтонгыларын күзәтеү һәм дөрөс язырға өйрәнөү. Һүз башында ике өндө белдергән е, ю,я хәрефтәре килеү осрактарын күзәтеү (танышыу максатында). Тексты күсереп, диктант итеп языу. Текст йөкмәткеһенән сығып йәки аңлатмалы һүзлек |

|                                                                               |                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|-------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                               |                                                                                                                                                                                                                            | буйынса һүззең мәғәнәһенә төшөнөү. Дәрәслек иллюстрациялары, материалдары нигеҙендә текст төҙөү, фекер алышыу                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| <b>Синтаксис.</b><br><b>Лексика.</b><br><b>Телмәр үстөрөү (8 с. +1с.к.д.)</b> | Һөйләм һәм һүз. Һөйләм. Һүзбәйләнеш.<br>Һөйләмдәрҙә һүз тәртибе. Һөйләмдәр төҙөү. Хәбәр һәм һорау Һөйләм. Һөйләм аҙағында тыныш билдәләре (нөктә, һорау билдәһе). Телмәр үстөрөү. Һүрәттәр, дәрәслектең текст материалдары | Һөйләмдәрҙә төҙөгәндә уның структура үзенсәлеген иҫәпкә алыу (эш-хәрәкәттә белдергән һүз Һөйләм аҙағына куйыла)<br>Сюжетлы Һүрәттәр, дәрәслек материалдары буйынса Һөйләмдәр (3 - 5 һүз, 3 - 5 Һөйләм), зур булмаған текст төҙөү. Укыу объекттарын (һүз, Һөйләм), тәбиғәт күренештәрен күҙәтергә һәм күргәндәрҙә Һөйләргә өйрәнөү. Контекст йәки аңлатмалы һүзлек буйынса һүззең мәғәнәһен асыҡларға; телмәр ағымынан кәрәкле мәғлүмәттә айырып алырға һәм кулланырға өйрәнөү. Эште башкарыу шарттарын аныҡлау максатында һорауҙар бирөү. Һөйләм төрҙәрен (хәбәр,һорау) билдәләү һәм дәрәс интонация менән укыу.Һөйләмдәрҙә (тексты) диктант итеп һәм тексты күсереп языу. Дәрәслектәге иллюстрациялар менән эш. |
| <b>Һүз составы.</b><br><b>Лексика.</b><br><b>Телмәр үстөрөү (5 с.)</b>        | Һүз – телмәр берәмеге. Тамыр һәм ялғау. Тамыр – һүззең төп мәғәнәүи өлөшө. Тамырҙаш һүзҙәр.. Һөйләмдә ялғауҙар ярҙамында һүзҙәр бәйләнеше.<br>Телмәр үстөрөү. Һүрәттәр, дәрәслектең                                        | Һүззе тел берәмеге буларак кабул итеү. Телмәрҙәге синонимдар, антонимдарҙың кулланышын күҙәтеү. Һүзгә ялғау кушыу процесын күҙәтеү. Һүззе составы буйынса анализлау (ябай осрактар). һүззең тамыры һүззең төп мәғәнәүи өлөшө булыуына төшөнөү. Тамырҙаш һүзҙәрҙә күҙәтеү. Һүзҙәрҙә тамырҙы һәм ялғауҙарҙы айырып күрһәтеү (ябай осрактар). Һөйләмдә ялғауҙарҙың ролен                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |

|                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                        | текст материалдары.                                                                                                                                                                                                                                                     | аңлау. Текст йәки аңлатмалы һүзлек буйынса һүззең мәғәнәһен билдәләү. Һүззәрзе, һөйләмдәрзе диктант итеп һәм күсереп языу. Һүрәттең йөкмәткеһен, асылын билдәләү, фекер алышыу                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| <b>Морфология<br/>Лексика.<br/>Телмәр үстөрөү<br/>(10 с. +1с.к.д.)</b> | Предметты белдергән һүззәр.<br>Предметтың билдәһен белдергәнн һүззәр. Предметтың эш-хәрәкәтен белдергән һүззәр. Уларзың телмәрзә кулланышы. Ярзамсы һүззәр (һәм, менән; кына-кенә, ғына-генә).<br><br>Телмәр үстөрөү.<br><br>Һүрәттәр, дәреслектәге текст материалдары. | Предметтың атамаһын аңлаткан һүззәрзе айырырға һәм уларға «кем?», «нимә?» һораузары куйырға өйрәнөү. Предметтың билдәһен аңлаткан һүззәрзе айырыу һәм «ниндәй?» һорауына яуап булыуына төшөнөү. Предметтың эш-хәрәкәтен аңлаткан һүззәрзе танырға күнегеү һәм «ни эшләй?» һорауына яуап булыуын билдәләү. Уларзы телмәрзә кулланыу. Ярзамсы һүззәрзе (һәм, менән, кына-кенә, ғына-генә) таныу, уларзы язма һәм һөйләү телмәрендә урынлы кулланыу. Диктант языу. Тексты күсереп языу. Һүззең мәғәнәһен текс йөкмәткеһенә йә орфографик һүзлеккә таянып асыклау. Дәреслек һүрәттәре нигезендә телмәр үстөрөү. Укыу диалогында әүзем катнашыу. Теге йәки был эште башкарыу буйынса һораузар тыуған осракта укытыусыға һорау менән мөрәжғәт итеү һ.б. |

|                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>Орфография.</b><br/> <b>Орфоэпия.</b><br/> <b>Лексика.</b><br/> <b>Телмәр үстөрөү</b><br/> <b>(7 с. +1с.к.д. + 2с. резерв)</b></p> | <p>Һүззәрзең дөрөс язылышы: Һөйләмдең беренсе һүзенең, яңғызлык исемдәрзең (кеше исемдәре, хайуан кушаматтары) баш хәрәфтән язылышы. Вв хәрәфе ( [ү] – [у] өнө); [ү] – [у] өндәре һүз уртаһында һәм азағында. Һүззе юлдан-юлға күсәрөү. Башкорт телендә басым үзенсәлектәре. Телмәр үстөрөү. Һүрәттәр, дәрәсләктәге текст материалдары</p> | <p>Өйрәнелгән дөрөс языу кағизәләрен кулланыу. Орфограммалы һүззәрзе табып, астына һызырға өйрәнөү. Үзең төзөгән һәм тәкдим ителгән текстарзы тикшергәндә контроль һәм үз контроль күнекмәләренә эйә булыу. Башкорт телендә басым үзенсәлектәрен төшөнөү: кағизә буларак, басым һуңғы ижеккә төшә һәм ялғау кушылғанда һуңғы ижеккә күсә барыу үзенсәлеген үзләштерөү. Һүззең мәғәнәһен текст йәки аңлатмалы һүзлек буйынса билдәләү.Бәйләнешле телмәр үстөрөү буйынса дәрәсләктә бирелгән Һүрәттәр, текст материалдары буйынса эшләү</p> |
| <p><b>Тикшерөү эштәре (1-4 сирәктәр)</b></p>                                                                                             | <p>Контроль эш,эште анализлау</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | <p>Контроль диктант языу 35 - 40 һүз).</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |

**3-сө класс – 68 с.**

| <b>Бүлек</b>                                                                                                           | <b>Программа йөкмәткеһе</b>                                                                                                                                                                                                                                                                     | <b>Укыусыларҙың эшмәкәрлек төрҙәре</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p align="center"><b>2-се кластың укыу материалдарын кабатлау</b></p> <p align="center"><b>(3 с.)</b></p>              | <p>Кабатлау. Өн һәм хәрефтәр системаһы. Башкорт өндәренә һәм хәрефтәренә хас үзенсәлектәр. Һузынғы һәм тартынғы өндәр таблицаһы. Предметтың атамаһын, уның эш-хәрәкәтен, предмет билдәһен белдергән һүҙҙәр. Текст язу. (күсереп язу, диктант). Телмәр үстөрөү. Дәрәсләктәге иллюстрациялар.</p> | <p>Бер хәрефтә (өндө) икенсе хәреф (өн) менән алмаштырғанда һүҙ мәғәнәһенә үзгәреш күҙәтә һәм һығымта яһап дөйөмләштерәү. Нәзек / калыңлығы буйынса парлы һузынғыларҙың таблицаһын карау [ә] – [а], [ө] – [о], [ү] – [у]. Башкорт телендәге үзенсәлектә тел күренешен күҙәтә (һығытыу): һүҙҙә өндәргә сиратлашыуы [ғ]– [к], [г]– [к], [б]–[п]. Текстарҙы язу (күсереп язу, диктант). Балаларҙың йәйге ялы, уйындары тураһында әңгәмә. Дәрәсләктәге иллюстрациялар буйынса эш.</p> |
| <p align="center"><b>Тел тураһында дөйөм мәғлүмәттәр. Лексика. Телмәр үсеш</b></p> <p align="center"><b>(4 с.)</b></p> | <p>Рус теле - Рәсәй Федерацияһында дәүләт теле. Туған (башкорт) тел - Башкортостан Республикаһының икенсе дәүләт теле. Тел - аралашыу сараһы. Диалог. Монолог. Телмәр үстөрөү. Дәрәсләктәге һүрәттәр, диалог, монолог текстары.</p>                                                             | <p>Рәсәй Федерацияһында дәүләт теле буларак рус теленә, Башкортостан Республикаһының икенсе дәүләт теле буларак туған (башкорт) теленә әһәмиәтен аңлау. Белем алыу процесында, дәрәстән тыш ваҡытта һәм өйҙә ике телдә лә практикала кулланыу (аралашыу). Рәсәй халыктарының тел мираҫына ихтирам. Бирелгән темаларға, ситуацияларға монолог һәм диалог төҙөү. Текст йөкмәткәһенән сығып йәки аңлатмалы һүҙлек буйынса һүҙгә мәғәнәһен билдәләү.</p>                              |
| <p align="center"><b>Фонетика. Графика. Лексика. Телмәр үстөрөү</b></p> <p align="center"><b>(8 с.+1с.к.д.)</b></p>    | <p>Һузынғы һәм тартынғы өндәр (кабатлау). Яңғыраулыҡ һәм һаңғырау, йомшаҡ һәм калың тартынғылар. Башкорт телендәге үзләштерелгән һүҙҙәргә яңғырау һәм һаңғырау куш тартынғылар. Алфавит функцияһы.</p>                                                                                          | <p>Һузынғы һәм тартынғы өндәргә ишетеп таныу. Үзләштерелгән һүҙҙәргә парлы тартынғы өндәргә яңғырау һәм һаңғырау булыуын айыра белеү. Һүҙлектәр, белемәләр һ.б. менән эшләгәндә алфавит кулланыу.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                             |

|                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|----------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                  | Телмәр үстөрөү.Иллюстрациялар, дәреслектәге текст материалдары                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Алфавитты кулланыуың башка мөмкинлектәрән эзләү                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| <b>Орфоэпия. Телмәр үстөрөү</b><br><b>(4 с.)</b>                                 | <p>Башкорт һүзәрәндә өндәрзең әйтөлеш һәм ярашыу нормалары. Һүзәрзә заман башкорт әзәби теле нормаларына ярашлы басым (кабатлау). Һүз башында <i>в хәрәфе</i> менән башланған һүзәрзе дөрөс әйтеү үзенсәлектәре.</p> <p>Практик мәсьәләләрзе хәл итеүзә орфоэпик һүзлектә кулланыу. «Орфоэпик һүзлек -минен ярзамсым» проект эше. Телмәр үстөрөү. Дәреслек иллюстрациялары.</p> | <p>Нәзек ([ә], [ө], [ү], [и], [э]) һәм калын ([а], [о], [у], [ы]) һузыңкы өндәрә булған төп башкорт һүзәрәндә өндәрзе һәм өн кушылмаларын дөрөс итеп әйтеү. Заман башкорт әзәби теле нормаларына ярашлы басым куйыу. Һүз башында <i>в хәрәфе</i> менән башланған һүзәрзе дөрөс әйтеү үзенсәлектәре: вакыт –[уакыт], Вәсилә – [үәсилә] һ.б.Практик мәсьәләләрзе хәл итеүзә орфоэпик һүзлек файзаланыу.Проект эшмәкәрлеге буйынса эш планлаштырыу. Һүззә орфограммаларзың дөрөс язылыуына аңлатма биреп языу.</p> |
| <b>Һүз составы. Лексика.</b><br><b>Телмәр үсеше</b><br><b>(7 с.)</b>             | <p>Кабатлау: тамыр - һүззең мәғәнәүи төп өлөшө. Һүззең ялғауы. Тамырзаш һүззәр. Форма яһаусы һәм һүз үзгәртеүсе ялғаузар. Телмәр үстөрөү. Һүрәттәр, дәреслектәге текст материалдары.</p>                                                                                                                                                                                        | <p>Һүз тамырын билдәләү. Бирелгән һүзгә бер тамырзан булған (тамырзаш) һүззәр һайлау. Ялғау - һүззең үзгәрәүсән өлөшө булыуын аңлау.. Тексты дөрөс итеп күсереп языу. Дәреслектәге иллюстрация,текст материалдарына таянып һөйләү һәм язма телмәрзе үстөрөү</p>                                                                                                                                                                                                                                                 |
| <b>Морфология. Лексика.</b><br><b>Телмәр үстөрөү</b><br><b>(12 с. +1с. к.д.)</b> | <p>Һүз төркөмдәре. Исем: дөйөм мәғәнәһе, һораузары, телмәрзә куланылышы. Берлектәге һәм күплектәге исемдәр. Йәнле һәм йәнһез предметтарзы белдергән исемдәр.Был төр исемдәрзең рус телендәге һүзәрзән айырмаһы. Исемдәрзең әйәлек категорияһы. Исемдең әйәлек категорияһын һүззәр ярзамында сағылдырыу: 1) минеке (минен),</p>                                                  | <p>Исемдең мәғәнәһен аңлау. һорау куйыу («кем?», «нимә?»). Телмәрзә дөрөс кулланыу. Исемде һан менән үзгәртеү (берлектә һәм күплектә). Исемдәрзе йәнле һәм йәнһез предметтарзы сағылдырыу күзлегенән төркөмләү. Исемдең әйәлек категорияһын һүззәр ярзамында сағылдырыу: 1) минеке (минен), һинеке (һинен), беззеке (беззен); 2) исемде һүз тамырына -ныкы, -неке, -ноко, -нөкө, -дыкы, -деке, -доко, -дөкө, -тыкы, -теке, -токо, -төкө, -зыкы, -зеке, -зоко,</p>                                               |

|                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|-------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                   | <p>һинекә (һинек), беззекә (беззек); 2) һүз тамырына -ныкы, -неке, -ноко, -нөкө, -дыкы, -деке, -доко, -дөкө, -тыкы, -теке, -токо, -төкө, -зыкы, -зеке, -зоко, -зөкө ялғауларын кушыу юлы менән яһау. Телмәр үстөрөү. Иллюстрациялар, дәреслектен текст материалдары</p> | <p>-зөкө ялғауларын кушыу юлы менән яһау. Тексты күсереп языу. Текста исемдәрҙән ялғауларын табып билдәләү. Тексты диктант итеп языу.</p>                                                                                                                                                                                                                      |
|                                                                   | <p>Сифат. Дөйөм мәғәнәһе, һораулары, телмәрҙә кулланышы. Төрҙәре: төп сифат (төп): кызыл тасма; 2) шартлы сифат: язғы ел. Исем менән сифаттың мәғәнәһи бәйләнеше. Телмәр үстөрөү. Иллюстрациялар, дәреслектен текст материалдары</p>                                    | <p>Сифаттың үз аллы һүз төркөмө икәнән аңлау. Уның предметтың билдәһен белдерәүенә төшөнөү. Сифатка һорау куя белеү. Һөйләү һәм язма телмәрҙә кулланыу. Исем менән сифаттың мәғәнәһи бәйләнешен билдәләү.Бәйләнешле телмәр үстөрөү өстөндә эш: дәреслектәге иллюстрацияларға,текст материалдарына нигеҙләнеп текстар төҙөү.</p>                                |
|                                                                   | <p>Кылым. Дөйөм мәғәнәһе, һораулар, телмәрҙә кулланыу. Кылымдың һан,зат менән үзгәреше. Телмәр үстөрөү. Иллюстрациялар, дәреслектен текст материалдары</p>                                                                                                              | <p>Кылым үз аллы һүз төркөмө булыуына төшөнөү. Кылымға хас булған үзенсәлектәрҙе күзәтеү, аңлау. Кылым Һөйләмдәге тоткан урыны. Телмәрҙә кылымды дөрөс кулланыу. Исем менән кылым һүзбәйләнештәрән (мәғәнәһи бәйләнеш) эзләү һәм билдәләү. Бәйләнешле телмәрҙә үстөрөү буйынса эш: текстарҙы иллюстрацияларға таянып төҙөү, дәреслектен текстарын әҙерләү.</p> |
| <p><b>Синтаксис. Лексика. Телмәр үстөрөү (10 с. +1с.к.д.)</b></p> | <p>Һөйләм. Һөйләм һүзҙәре араһындағы синтаксик бәйләнеште күзәтеү, билдәләү.Һөйләмдән баш киҫәктәре – эйә,хәбәр; Һөйләмдән эйәрсән киҫәктәре(кабатлау).Йыйнаҡ һәм таркау</p>                                                                                            | <p>Тамамланған фекерҙе белдергән һәм бер-береһе менән бәйлә һүзҙәр сылбыры буларак Һөйләмдән төҙөк бер конструкция булыуына төшөнөү. Һораулар яҙамында Һөйләм эсендәге һүзҙәр араһындағы синтаксик бәйләнеште асыҡлау. Һөйләмдән баш киҫәктәрән (эйә,хәбәр), эйәрсән</p>                                                                                       |

|                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                            | <p>һөйләмдәр.Һөйләмдәге тиң киҫәктәрзе күзәтеү. Телмәр үстөрөү. Иллюстрациялар, дәреслектәге текст материалдары.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | <p>киҫәктәрән (тултырыусы,аныклаусы,хәл) кабатлау.).Йыйнак һәм таркау һөйләмдәрзе айырырға өйрәнеү. Һөйләмдәге тиң киҫәктәрзе күзәтеү. Телмәр үстөрөү. Иллюстрациялар, дәреслектәге текст материалдары.Тиң киҫәкле һөйләмдәрзе,текстарзы күсереп языу. Дискуссияла (әңгәмәлә) катнашыу, дәреслектәге һүрәт буйынса текстар төзөү.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| <p><b>Орфография. Пунктуация.</b><br/><b>Телмәр үстөрөү</b><br/><b>(12 с. +1с. к.д. + 4 с. резерв)</b></p> | <p>Дөрөс языу кағизэләре. Пунктуация. Орфограммаларзы тикшерөү ысулдары. Исемдәрзе, фамилияларза, хайуандарзың кушаматтарында, калаларзың, ауылдарзың географик атамаларында һ.б. баш хәрәфтәр (кабатлау). Китап, газета, журналдарзың исемдәрән баш хәрәфтән языу. Ярзамсы һүзәрзең айырым язылышы (<i>һәм, менән; ғына-кына, генә-кенә;дә-да,зә-за, лә-ла, тә-та.</i> Ике өн белдергән (<i>е,ё, ю, я</i>) хәрәфле һүзәрзең дөрөс язылышы. Куш тартынкылары булған ; һүзәрзең язылышы. Тамырында тик о-ө һузынкылары ғына булған (<i>өкө –өкөнөң, холо – холоноң</i>) һүзәрзең ялғауларының язылышы. Һүз башында <i>Вв</i> ( [үе] , [уы] өнө: <i>вакыт– [уакыт], Вәсилә –[үәсилә]</i> һ.б.. Диктант. Изложение.</p> <p>Телмәр үстөрөү. Һүрәттәр, дәреслектәң текст материалдары</p> | <p>Һөйләмдән, текстың Орфографик хата барлыкка килеү ихтималлығын аңлау күнекмәһен булдырыу, Орфографик мәсьәләләрзе хәл итеү ысулдарын табыу, кулланыу.Үзән төзөгән һәм әзер текстарзы тикшерөүзә контроль һәм үз контроль..Айырым һүзәрзе языузы асыклау өсөн орфография һүзлеген кулланыу. Һөйләмдәр, текстар язғанда тыныш билдәләрен дөрөс куйыу. Исемдәрзе, фамилияларзы, хайуандарзың кушаматтарын, калаларзың, ауылдарзың, йылға, күл, таузарзың географик атамаларын дөрөс язырға күнегеү. Китап, газета-журнал атамаларының исемдәрән грамоталы язырға өйрәнеү. Башкорт телендә кулланылышка ингән үзләштерелгән һүзәрзе ялғаузарзың дөрөс язылышын күзәтеү һәм дөрөс язырға күнегеү. Ярзамсы һүзәрзе (<i>һәм, менән; ғына-кына, генә-кенә;дә- да,зә-за, лә-ла, тә-та</i>) һөйләү һәм язма телмәрзе урынлы кулланыу, дөрөс языу. Ике өн белдергән <i>е,ё, ю, я</i> хәрәфле һүзәрзең дөрөс язылышын өйрәнеү. Куш тартынкылы һүзәрзе күзәтеү, анализлау һәм һығымта яһау. Уларзы кағизәгә ярашлы язырға күнегеү. Тамыры тик о-ө һузынкыларынан ғына торған һүзәрзең (<i>өкө –өкөнөң, холо – холоноң</i>). Ялғауларының үзенсәлектәрән өйрәнеү. Һ.б. Диктант языу (диктанттың төрлө төрзәре). 6-7 һорауға язма рәүештә яуап бирөү. Башкарылған эштәр кимәлен</p> |

|                                       |                                                                                           |                                                                                                       |
|---------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                       |                                                                                           | анализлау. Иллюстрациялар, текст материалдары буйынса диалог (дискуссиялар) ойштороу                  |
| <b>Тикшереү эштәре (1-4-се сирек)</b> | Контроль диктант (55-60 һүз). Эште анализлау. изложение, инша (60-65 һүз). Эште анализлау | Контроль диктант языу, изложение, инша. Анализ. Белем, оҫталык һәм күнекмәләр кимәлен үз аллы баһалау |

**4- се класс – 68 с.**

| <b>Бүлек</b>                                                                                                                                  | <b>Программа йөкмәткеһе</b>                                                                                                                                                                                                                                                                  | <b>Укыусыларҙың эшмәкәрлек төрҙәре</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p align="center"><b>Синтаксис. Лексика. (3-сө класта үткәндәрҙе кабатлау). Телмәр үстөрөү</b></p> <p align="center"><b>(2 с.)</b></p>        | <p>Кабатлау:Һөйләм, һөйләмдәге һүзҙәр араһында бәйләнеш; һөйләмдең баш һәм әйәрсән киҫәктәре. Йыйнаҡ һәм таркау һөйләмдәр. Телмәр үстөрөү. Дәрәсләктәге иллюстрация буйынса эш. Балаларҙың йәйге каникулдары тураһында «Һаумы мәктәп!», «Йәйге каникулдар» темаһына иншалар, ижади эштәр</p> | <p>Йәйге каникулдар тураһында әңгәмәлә, диалогта катнашыу. Йәйге каникул тураһында инша (дәрәсләктән әҙер әсәрҙәрҙе), көндәлек язмаларын укыу. Балаларҙың йәйге каникулдар ваҡытында ял итеү, сәйәхәт итеүе тураһында фекер алышыу. 3-сө класта өйрәнелгән темалар буйынса беләмдәрҙе нығытыу, кабатлау максатында иншалар менән танышыу һәм анализлау. Текст төҙөү. Текстты күсереп язу. Һүрәттәр, дәрәсләк тексттары менән телмәр үстөрөү буйынса эш.</p> |
| <p align="center"><b>Тел тураһында дөйөм мәғлүмәттәр</b></p> <p align="center"><b>(1 с.)</b></p>                                              | <p>Рәсәй Федерацияһы, шул иҫәптән Башкортостан Республикаһы территорияһында ла, телдәрҙең һәм мәҙәниәттәрҙең күп төрлөлөгө. Туған (башкорт) тел - аралашыу сараһы, рухи-әхлаки үсеш сығанағы</p>                                                                                             | <p>Рәсәй Федерацияһы, шул иҫәптән Башкортостан Республикаһы территорияһында ла, телдәрҙең һәм мәҙәниәттәрҙең күп төрлөлөгөн төшөнөү.Туған (башкорт) телде аралашыу коралы, рухи-әхлаки үсеш сығанағы буларак аңлау. Дөрөс һөйләү һәм язма телмәр - кешенең дөйөм мәҙәнилегә күрһәتكесе булыуына төшөнөү. Телде танып беләүҙең төрлө ысулдарын (күзәтеү, анализ, минитикшеренеү, проект) кулланыу.</p>                                                       |
| <p align="center"><b>Фонетика. Графика. Орфоэпия. Кабатлау,беләмде системалаштырыу.Телмәр үстөрөү</b></p> <p align="center"><b>(5 с.)</b></p> | <p>Башкорт теленең өндәр системаһы. ( 1-3-сө класта өйрәнгәндәрҙе системаға Һалыу): һузынкылар/тартынкылар (уларҙың айырмалыктары һәм окшашлыктары); нәзек/калын һузынкылар (сингармонизм законы); яңғырау/һаңғырау парлы һәм</p>                                                            | <p>Билдәләнгән параметрҙар буйынса һүз эсендә һәм һүзән тыш өндәрҙе күзәтеү, сағыштырыу, анализлау, классификациялау. График схемалар, таблицалар рәүешендә башкорт теленең өн һәм хәрәф системалары тураһында беләмдәрҙе системалаштырыу. Укыу объекттары, тел</p>                                                                                                                                                                                         |

|                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|---------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                           | парһыз тартынкылар. Алфавит. Уны кулланыу даирәһе. Һүззең өн/хәреф анализы. Һүззәге басымлы һузынкының орфоэпик үзенсәлектәре.Телмәр үстөрөү. Дәрәслек иллюстрациялары һәм текстары.                                                                                                                                                    | күренештәре тураһында хәбәр итеү өсөн өндәр һәм хәрефтәр таблицаһын кулланыу. Һүззең өн-хәреф график моделен төзөү һәм уны телдән анализлау. Һүззә басымдың интонация менән бәйлә булыуын төшөнөү (ба'сма басма' һ.б.). «Басымды кайза куйырға? уйыны. Тексты күсереп языу. Диктант языу. Дәрәслектәге иллюстрациялау һәм текстар менән эш: һөйләмдәрм, текстар төзөү һ.б..                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| <b>Синтаксис. Орфография, пунктуация. Телмәр үстөрөү (10 с. +1с.к.д.)</b> | Кабатлау: башкорт телендә һөйләм төзөлөшөнөң үзенсәлектәре; һөйләмдән баш һәм эйәрсән киҫәктәре. Тиң эйәләр һәм хәбәрзәр.Һөйләмдә өндәш һүззәр. Һөйләү телмәре һәм язма телмәр (кабатлау). Текст. Текстың исеме. Текстың мәғәнәүи өлөштәре. Өйрәтеү иншаһы, проект эше. Телмәр үстөрөү. Дәрәслек иллюстрациялары һәм текст материалдары | Һөйләмдә дәрәс итеп төзөү ( кылымды һөйләм азағына куйыу). Һөйләмдән баш һәм эйәрсән киҫәктәрән билдәләү. Туған (башкорт) телдә аралашыу сараһы буларак кулланыу. Кешенәң дөйөм мәзәнилегә күрһәткәсе буларак туған телдә телдән иркен аралашыуың һәм язма телмәр үсешенәң мөһимлеген төшөнөү. Парзәр менән эш: тәкдим ителгән һүззәргә синонимдар, антонимдар һайлау. Телмәрзә фразеологизмдарзы асыклау (ябай осрактар) һәм телмәрзә кулланылышын күзәтеү. Практик эш: телмәрзә тиң эйә һәм тиң хәбәрзәрзәң кулланылышы.. Алатмалы һүзлек менән эшләргә өйрәнөү. Мәғлүмәт алыуза интернет селтәрән кулланыу. Дәрәслектәге һүрәт сюжеты йәки бирелгән тема буйынса текст төзөү.Инша языу,проект эше ойштороу. |
| <b>Морфология. Орфограммалар.</b>                                         | Һүз төркөмдәре. Исем.Кабатлау: исемдән грамматик билдәләре (һаны, заты,                                                                                                                                                                                                                                                                 | Парлап, бәләкәй төркөмдәрзә өйрәнелгән теманы нығытыу буйынса эштәр башкарыу: исемдәрзәң                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |

|                                                                      |                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|----------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Лексика. Телмәр үстөрөү</b><br><b>(34 с.+ 2с.к.д.+ 2с.резерв)</b> | килештәре). Үзләштерелгән һүзәр (исемдәр). Өйрәтеү иншаһы. Телмәр үстөрөү. Дәрәсләктәге иллюстрациялар һәм текстар.                                                   | грамматик мәғәнәһе, һаны, килештәре, (сығыштар). Үзләштерелгән һүзәрҙә (исемдәрҙә) ялғауҙарҙың дәрәс язылышын өйрәнөү. Исемдәрҙә телдән һәм язма телмәрҙә кулланыу. Инша язырға өйрәнөү. Дәрәсләктәге һүрәттәр һәм биремдәр буйынса текстар төзөү.                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
|                                                                      | Сифат. Кабатлау: дөйөм мәғәнәһе, һорауҙары, телмәрҙә кулланыу. Сифаттарҙың яһалышы (ябай осрактар). Сифаттарҙың сағыштырыу дәрәжәһе. Телмәр үстөрөү                   | Сифаттың сағыштырыу дәрәжәһен белдерөүсә һүзәрҙә туплау, төркөмлөү. Һүзәң мәғәнәһенән сығып уның ниндәй һүз төркөмөнә (исемме,сифатмы) булыуын асыклау. Парлап йәки төркөмдәрҙә бирелгән һүзәрҙә сағыштырыу дәрәжәһенә куйырға (ябай осрактар) күнегөү. Сифаттарҙы һүз төркөмө буларак тикшерөү. Сифаттарҙы дәрәсләктәге һүрәттәр,текст материалдары буйынса һөйләмдәр,текстар төзөүҙә файзаланыу. Һүрәттәр һәм дәрәсләктәң текст материалдары. Дәрәсләктәге иллюстрациялар һәм текст материалдары буйынса эш (дискуссия, диалог, һөйләмдәр.текст төзөү) |
|                                                                      | Алмаш: мәғәнәһе, һорауҙары, телмәрҙә кулланыу. Алмаш төркөмсәләре. Алмаш һәм исем.Зат алмаштарын текста нигеҙһеҙ кабатлауҙарҙы бөтөрөү өсөн кулланыу. Өйрәтеү иншаһы. | Текстан алмаштарҙы табыу. Алмаш төркөмсәләрен (зат, күрһәтеү, һорау алмаштарын) өйрәнөү (күзәтеү, сағыштырыу). Зур булмаған тикшеренөүҙә катнашыу: текста исемдәрҙең һан менән алыштырылыу осрағын күзәтеү, уларҙың мәғәнәһен һәм һорауҙарын сағыштырыу. Һығымта яһау. Язма һәм һөйләү телмәрәндә зат                                                                                                                                                                                                                                                    |

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|--|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | алмаштарын урынлы кулланыу ( текста нигезһез кабатлаузарзы булдырмау максатында ). Инша языу.                                                                                                                                                                                                                                                                               |
|  | Кылым (кабатлау). Кылымдың мәғәнәһе, һораузары, грамматик билдәләре (һаны, заты, вақыты), кылымды телмәрзә кулланыу. Тамырзан ғына торған (тамыр) кылымдар. Ялғаузар кушып кылым яһау (яһалма кылым). Кылымға морфологик анализ. Өйрәтеү иншаһы. Телмәр үстереү. Дәреслектәге иллюстрациялар һәм текст материалдары. | Кылымдың мәғәнәһе, һораузары, грамматик билдәләре (һаны, заты, вақыты), кылымды телмәрзә кулланыу. Тамырзан ғына торған (тамыр) кылымдарзы таныу. Ялғаузар кушып яһалма кылым яһау (кылымдарзың яһалышы, ябай осрак). Кылымға морфологик анализ. Инша язырға өйрәтеү.                                                                                                       |
|  | Рәүеш. Мәғәнәһе, һораузары, телмәрзә кулланыу. Рәүеш төрзәре. Рәүештәрзең яһалышы (ябай осрактар). Рәүеш һәм сифат (сағыштырыу). Уларзың һөйләмдәге функцияһы. Өйрәтеү иншаһы. Телмәр үстереү. һүрәттәр һәм дәреслектәң текст материалдары.                                                                          | Рәүештең мәғәнәһен аңлау, төрөн билдәләү, телмәрзә кулланыу. Тамырзан ғына торған, ялғаузар кушылыу юлы менән барлыкка килгән рәүештәрзе таныу. Зур булмаған тикшеренеү эшмәкәрлеге: рәүештәрзең һәм сифаттың окшашлыктары һәм айырмалыктары. Уларзың һөйләмдәге функцияһы. Инша язырға өйрәтеү. Дәреслектәге текст материалдары, иллюстрация буйынса әңгәмә, дискуссиялар. |
|  | Һан. Мәғәнәһе, һораузары, төрзәре, телмәрзә кулланылыуы. Һандарзың яһалышы (ябай осрактар). Телмәр үстереү. Дәреслек иллюстрациялары һәм текст                                                                                                                                                                       | Һанды өйрәнеү: мәғәнәһе, һораузары, төрзәре. Уны телмәрзә кулланыу. Һандарзың яһалышын (ябай осрактар) күзәтеү. Дәреслектәге һүрәттәр, текст материалдарының йөкмәткеһе буйынса                                                                                                                                                                                             |

|                                                         |                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|---------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                         | материалдары.                                                                                                  | дискуссиялар, әңгәмелер.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| <b>Лексика. Телмәр үстөрөү<br/>(5 с.)</b>               | Һүззең күп мәғәнәлелеге. Һүззең күсмә мәғәнәһе. Синонимдар, антонимдар, омонимдар. Төп башкорт фразелогизмдары | Күп мәғәнәле һүззәрзе күзәтеү (ябай осрактар). Һүззең күсмә мәғәнәһен аңлау. Парзарза йәки бәләкәй төркөмдәрзе өйрәнелгән теманы нығытыу буйынса аңлатмалы һүзлек менән эшләү., Интернет селтәрәнән мәғлүмәт алыу мөмкинселектәрән кулланыу. Һөйләү һәм язма телмәрәндә синонимдар, антонимдар, мәкәлдәр, әйтемдәр кулланыу. Һөйләмдә һәм текста һүззең күп мәғәнәлелеген асыклау. Дәрәсләктәге һүрәт сюжеты йәки бирелгән тема буйынса текстар төзөү. |
| <b>Укыу йылында үткәндәрзе кабатлау (5 с. +1с.к.д.)</b> | Фонетика, графика, орфоэпия. Синтаксис. Һүз төркөмдәрзе.                                                       | Өйрәнелгән укыу материалын кабатлау, нығытыу                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| <b>Тикшерөү эштәре (1-4 сирек)</b>                      | Контроль диктант (65 - 70 һүз). Эште анализлау. изложение, инша (70 - 75 һүз). Эште анализлау.                 | Алынған белем, мәғлүмәттә практикала куллана белеү.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |

**“Башкорт теле” дәреслегенә тематик планы**  
**1 класс әлифба (башкорт теле)**

| №                                                                                                                                               | Пландағы<br>дата                  | Фактик<br>дата | Тема                                                                                                     | Мәғлүмәт ресурстары                                                                                        |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------|----------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p align="center"><b>Әлифбаға тиклемге осор</b><br/> <b>Синтаксис.</b><br/> <b>Лексика.</b><br/> <b>Телмәр үстөрөү (4 с. +1 с. резерв )</b></p> |                                   |                |                                                                                                          |                                                                                                            |
| 1                                                                                                                                               | 1-се азна                         |                | Предмет тураһында төшөнсә. Предмет атамаһын белдергән һүззәр. Җур һәм бәләкәй овалдарзы языу.            | <a href="https://learningapps.org/">https://learningapps.org/</a><br>(мультимедийно интерактив күнегеүзәр) |
| 2                                                                                                                                               | 1-се азна                         |                | Предмет хәрәкәтен белдергән һүззәр. Предмет билдәһен белдергән һүззәр. Озон тура һәм кыя һызыктарзы языу | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                                  |
| 3                                                                                                                                               | 2-се азна                         |                | Һөйләм. Һөйләмгә һүз өстәү. Ярзамсы һүззәр . Хәрөф элементтарын языу.                                    | // URL: <a href="https://balalar.org/">https://balalar.org/</a>                                            |
| 4                                                                                                                                               | 2-се азна                         |                | Һүз. Өн. Нәзек һәм калын һүззәр Хәрөф элементтарын языу.                                                 | <a href="https://bash-mir.ru/">https://bash-mir.ru/</a>                                                    |
| 5                                                                                                                                               | 3-сө азна                         |                | Һаңғырау, яңғырау тартынкылар. һүззең өн моделе. Баһым. Хәрөф элементтарын языу.                         | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                                  |
| <p align="center"><b>Фонетика. Орфоэпия.Телмәр үстөрөү (4 ч.)</b></p>                                                                           |                                   |                |                                                                                                          |                                                                                                            |
| 6                                                                                                                                               | 3-сө азна                         |                | Әә хәрөфен языу. Аа хәрөфен языу.                                                                        | <a href="https://bash-mir.ru/">https://bash-mir.ru/</a>                                                    |
| 7                                                                                                                                               | 4-се азна                         |                | Өө, Оо хәрөфтәрен языу.                                                                                  | // URL: <a href="https://balalar.org/">https://balalar.org/</a>                                            |
| 8                                                                                                                                               | 4-се азна                         |                | Үү, Уу хәрөфтәрен языу.                                                                                  | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                                  |
| 9                                                                                                                                               | 5-се азна                         |                | Эә, Ыы хәрөфтәрен языу.                                                                                  | <a href="https://learningapps.org/">https://learningapps.org/</a><br>(мультимедийно интерактив күнегеүзәр) |
|                                                                                                                                                 | <b>Графика.Фонетика..Лексика.</b> |                |                                                                                                          |                                                                                                            |

|    | Телмэр үстөрөгү.<br>(22с. +1с. резерв) |  |                                         |                                                                                                              |
|----|----------------------------------------|--|-----------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 10 | 5-се азна                              |  | Ии хэрөфтэрен языу. Мм хэрөфтэрен языу  | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                                    |
| 11 | 6-сы азна                              |  | Нн хэрөфтэрен языу. ң хэрөфен языу.     | <a href="https://learningapps.org/">https://learningapps.org/</a><br>(мультимедийно интерактив<br>күнегүзэр) |
| 12 | 6-сы азна                              |  | Лл хэрөфтэрен языу. Рр хэрөфтэрен языу. | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                                    |
| 13 | 7-се азна                              |  | Йй хэрөфтэрен языу.                     |                                                                                                              |
| 14 | 7-се азна                              |  | Гг хэрөфтэрен языу. Кк хэрөфтэрен языу. | // URL: <a href="https://balalar.org/">https://balalar.org/</a>                                              |
| 15 | 8-се азна                              |  | Ғғ хэрөфтэрен языу. Кк хэрөфтэрен языу. |                                                                                                              |
| 16 | 8-се азна                              |  | Бб хэрөфтэрен языу. Пп хэрөфтэрен языу. | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                                    |
| 17 | 9-сы азна                              |  | Зз хэрөфтэрен языу. Сс хэрөфтэрен языу. |                                                                                                              |
| 18 | 9-сы азна                              |  | Џз хэрөфтэрен языу. Џс хэрөфтэрен языу. | // URL: <a href="https://balalar.org/">https://balalar.org/</a>                                              |
| 19 | 10-сы азна                             |  | Дд хэрөфен языу. Тт хэрөфен языу.       | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                                    |
| 20 | 10-сы азна                             |  | [Уы],[үэ] өндөре.                       |                                                                                                              |
| 21 | 11-се азна                             |  | Жж хэрөфен языу.                        | <a href="https://learningapps.org/">https://learningapps.org/</a><br>(мультимедийно интерактив<br>күнегүзэр) |
| 22 | 11-се азна                             |  | Шш хэрөфен языу.                        | <a href="https://learningapps.org/">https://learningapps.org/</a><br>(мультимедийно интерактив<br>күнегүзэр) |
| 23 | 12-се азна                             |  | Вв хэрөфен, Фф хэрөфен<br>Языу.         | <a href="https://learningapps.org/">https://learningapps.org/</a><br>(мультимедийно интерактив<br>күнегүзэр) |
| 24 | 12-се азна                             |  | Яя хэрөфен языу.                        | <a href="https://bash-mir.ru/">https://bash-mir.ru/</a>                                                      |
| 25 | 13-сө азна                             |  | Ее хэрөфен языу.                        | // URL: <a href="https://balalar.org/">https://balalar.org/</a>                                              |
| 26 | 13-сө азна                             |  | Юю хэрөфтэрен языу.                     | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                                    |
| 27 | 14-се азна                             |  | Ёё хэрөфтэрен языу.                     | <a href="https://learningapps.org/">https://learningapps.org/</a><br>(мультимедийно интерактив               |

|    |            |  |                                    |                                                                                                             |
|----|------------|--|------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|    |            |  |                                    | күнегүзөр                                                                                                   |
| 28 | 14-се азна |  | Нэзек калын айырыу тамгаһы(ь,ъ).   | <a href="https://bash-mir.ru/">https://bash-mir.ru/</a>                                                     |
| 29 | 15-се азна |  | Һһ хәрефен языу.                   | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                                   |
| 30 | 15-се азна |  | Хх, Цц хәрефтәрен языу.            | <a href="https://learningapps.org/">https://learningapps.org/</a><br>(мультимедийно интерактив<br>күнегүзөр |
| 31 | 16-сы азна |  | Чч, Щщ хәрефтәрен языу.            | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                                   |
| 32 | 16-сы азна |  | Тикшереү эше .Контроль диктант. №1 |                                                                                                             |

## Әлифба (әзәби укыу)

| №                                                                                                   | план<br>дата | факт.<br>дата | Тема                                                                                                                   | Искәртмә                                                                                                          |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------|---------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p align="center"><b>Синтаксис.</b><br/><b>Лексика.</b><br/><b>Телмәр үстөрөү (3 с.)</b></p>        |              |               |                                                                                                                        |                                                                                                                   |
| 1                                                                                                   | 1-се азна    |               | Предмет һәм һүз .Предмет хәрәкәтен белдергән һүззәр. Предмет билдәһен белдергән һүззәр.                                | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                                         |
| 2                                                                                                   | 2-се азна    |               | Һүзбәйләнеш . Һөйләм. Һөйләмгә һүз өстәү. Ярзамсы һүззәр                                                               | <a href="https://bash-mir.ru">https://bash-mir.ru</a> / <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a> |
| 3                                                                                                   | 3-сө азна    |               | Һүз. Өн. Һузынкы, тартынкы өндәр. Ижек. Нәзек һәм калын һүззәр.                                                        | <a href="https://learningapps.org/">https://learningapps.org/</a><br>(мультимедийно интерактив күнегүзәр)         |
| <p align="center"><b>Фонетика. Орфоэпия.Телмәр үстөрөү (2 с.)</b></p>                               |              |               |                                                                                                                        |                                                                                                                   |
| 4                                                                                                   | 4-се азна    |               | Һүз. Өн. Һаңғырау,Яңғырау тартынкылар. Һүззең өн моделе.                                                               | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                                         |
| 5                                                                                                   | 5-се азна    |               | [а ]өнө. Уны Аа хәрефе менән тамғалау.[ә] өнө. Уны Өө хәрефе менән тамғалау .<br>[о ]өнө. Уны Оо хәрефе менән тамғалау | <a href="https://bash-mir.ru">https://bash-mir.ru</a> / <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a> |
| <p align="center"><b>Графика.Фонетика.Лексика.</b><br/><b>Телмәр үстөрөү.</b><br/><b>(11с.)</b></p> |              |               |                                                                                                                        |                                                                                                                   |
| 6                                                                                                   | 6-сы азна    |               | [ү] өнө. Уны Үү хәрефе менән тамғалау.<br>[у] өнө.Уу хәрефтәре.[э] өнө.Ээ (е) хәрефе.                                  | <a href="https://bash-mir.ru">https://bash-mir.ru</a> / <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a> |
| 7                                                                                                   | 7-се азна    |               | [ ы] өнө.Ыы хәрефе . [ и] өнө.Ии хәрефе<br>[ м] өнө.Мм хәрефе. [ н] өнө.Нн хәрефе.                                     | <a href="https://learningapps.org/">https://learningapps.org/</a><br>(мультимедийно интерактив күнегүзәр)         |
| 8                                                                                                   | 8-се азна    |               | [ ң] өнө .ң хәрефе.[ л] өнө.Лл хәрефе.[ р] өнө.Рр хәрефе .[ й] өнө.Йй                                                  | <a href="https://learningapps.org/">https://learningapps.org/</a>                                                 |

|    |            |  |                                                                                                   |                                                                                                                 |
|----|------------|--|---------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|    |            |  | хэрефе                                                                                            | (мультимедийно интерактив<br>күнегүзэр)                                                                         |
| 9  | 9-сы азна  |  | [ г] өнө.Гг хэрефе.<br>[ к] өнө.Кк хэрефе.[ ғ] өнө.Ғғ хэрефе.<br>[ к] өнө.Кк хэрефе               | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                                       |
| 10 | 10-сы азна |  | [ б] өнө.Бб хэрефе.[ п] өнө.П п хэрефе. [ з] өнө.Зз хэрефе.[ с] өнө.Сс хэрефе.                    | <a href="https://learningapps.org/">https://learningapps.org/</a><br>(мультимедийно интерактив<br>күнегүзэр)    |
| 11 | 11-се азна |  | [ з] өнө. Зз хэрефе.[ с] өнө. Сс хэрефе . [ д] өнө. Дд хэрефе.[ т] өнө. Тт хэрефе.                | <a href="https://bash-mir.ru">https://bash-mir.ru</a> <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a> |
| 12 | 12-се азна |  | [ ж] өнө. Жж хэрефе.[ ш] өнө.Шш хэрефе. [ в] өнө.Вв хэрефе.[ ф] өнө.Фф хэрефе.                    |                                                                                                                 |
| 13 | 13-сө азна |  | Ике өндө (йа) белдергэн Яя хэрефе . Ике өндө (йэ) белдергэн Ее хэрефе                             | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                                       |
| 14 | 14-се азна |  | Ике өндө (йу) белдергэн Юю хэрефе.<br>Ике өндө (йо) белдергэн Ёё хэрефе. Яя,Ее, Юю, Ёё хэрефтэре. | <a href="https://learningapps.org/">https://learningapps.org/</a><br>(мультимедийно интерактив<br>күнегүзэр)    |
| 15 | 15-се азна |  | Нэзек калын айырыу тамгаһы(ь,ъ) . [ һ] өнө. Ьһ хэрефе .[ х] өнө.Хх хэрефе.                        | <a href="https://bash-mir.ru">https://bash-mir.ru</a> <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a> |
| 16 | 16-сы азна |  | [ ц] өнө. Цц хэрефе . [ ч] өнө.Чч хэрефе. [ щ] өнө.Щ щ хэрефе.<br>Алфавит.                        |                                                                                                                 |

# 1 класс башкорт теле

| №                                                                                                      | уткәреү<br>вакыты<br>план | уткәреү<br>вакыты<br>фактик | Дәрес темасы                                                                                  | Искәрмә                                                                                                 |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------|-----------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p align="center"><b>Системалы курс ( 34с.)</b><br/> <b>Тел тураһында дөйөм мәғлүмәттәр ( 2с.)</b></p> |                           |                             |                                                                                               |                                                                                                         |
| 1                                                                                                      | 17-се азна                |                             | Телмәр һәм аралашыу. Тел - аралашыу сараһы. Диалог.                                           | <a href="https://learningapps.org/">https://learningapps.org/</a> (мультимедийно интерактив күнегеүзәр) |
| 2                                                                                                      | 17-се азна                |                             | Һөйләмдәр, текст күсерәү. Телмәр үстәрәү. «Мин укый беләм!» тигән сюжетлы картина буйынса эш. |                                                                                                         |
| <p align="center"><b>Фонетика . Графика. Телмәр үстәрәү (8 с.)</b></p>                                 |                           |                             |                                                                                               |                                                                                                         |
| 3                                                                                                      | 18-се азна                |                             | Алфавит. Алфавит функцияһы.                                                                   |                                                                                                         |
| 4                                                                                                      | 18-се азна                |                             | Хәрефтәрҙең атамаһы.                                                                          | // URL: <a href="https://balalar.org/">https://balalar.org/</a>                                         |
| 5                                                                                                      | 19-сы азна                |                             | Алфавиттағы хәрефтәр тәртибе. Журналда класс исемлеге.                                        | <a href="https://learningapps.org/">https://learningapps.org/</a> (мультимедийно интерактив күнегеүзәр) |
| 6                                                                                                      | 19-сы азна                |                             | Һузынғы һәм тартынғы өндәр.                                                                   | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                               |
| 7                                                                                                      | 20-се азна                |                             | Йомшак һәм калын һузынғы өндәр.                                                               | // URL: <a href="https://balalar.org/">https://balalar.org/</a>                                         |
| 8                                                                                                      | 20-се азна                |                             | Башкорт һәм рус телдәрендә тартынғылар (сағыштырыу, каршы куйыу).                             | <a href="https://bash-mir.ru/">https://bash-mir.ru/</a>                                                 |
| 9                                                                                                      | 21-се азна                |                             | Өндәр таблицаһы. Телмәр үстәрәү. «Алфавит илендә» сюжетлы картина буйынса эш.                 | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                               |
| 10                                                                                                     | 21-се азна                |                             | Һөйләмдә, текстарҙы күсереп яҙыу алгоритмы.                                                   |                                                                                                         |

|    |                                                    |  |                                                                                                 |                                                                                                        |
|----|----------------------------------------------------|--|-------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|    | <b>Синтаксис . Лексика. Телмәр үстөрөү (5 с.)</b>  |  |                                                                                                 |                                                                                                        |
| 11 | 22 -се азна                                        |  | Һөйләм – тел берәмеге.                                                                          |                                                                                                        |
| 12 | 22-се азна                                         |  | Хәбәр, һорау һөйләм.                                                                            | <a href="https://learningapps.org/">https://learningapps.org/</a> (мультимедийно интерактив күнегүзәр) |
| 13 | 23-се азна                                         |  | Һөйләмдең төп мәғәнәүи өлөшө.                                                                   | <a href="https://bash-mir.ru/">https://bash-mir.ru/</a>                                                |
| 14 | 23-сө азна                                         |  | Ярзамсы һүззәрзе һөйләмдә кулланыу.                                                             | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                              |
| 15 | 24-се азна                                         |  | Мәғәнәүи һораузар ярзамында һүззәргә һәм һүзбәйләнештәргә һораузар куйыу.                       | <a href="https://bash-mir.ru/">https://bash-mir.ru/</a>                                                |
|    | <b>Морфология. Телмәр үстөрөү (8 с.+ 1с. к.д.)</b> |  |                                                                                                 |                                                                                                        |
| 16 | 24-се азна                                         |  | Һүз – тел берәмеге.                                                                             | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                              |
| 17 | 25-се азна                                         |  | Предметтың атамаһын, предметтың билдәһен, предметтың эш-хәрәкәтен белдерәүсе һүззәр (кабатлау). | <a href="https://bash-mir.ru/">https://bash-mir.ru/</a>                                                |
| 18 | 25-се азна                                         |  | Предметты белдергән һүззәр.                                                                     | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                              |
| 19 | 26-сы азна                                         |  | Предметтың билдәһен белдергән һүззәр.                                                           | // URL: <a href="https://balalar.org/">https://balalar.org/</a>                                        |
| 20 | 26-сы азна                                         |  | Предметтың хәрәкәтен (эшен) белдергән һүззәр.                                                   | <a href="https://learningapps.org/">https://learningapps.org/</a> (мультимедийно интерактив күнегүзәр) |
| 21 | 27-се азна                                         |  | Ярзамсы һүззәр (һәм, менән; ғына-кына, генә-кенә).                                              | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                              |

|    |                                                                  |  |                                                                                |                                                                                                        |
|----|------------------------------------------------------------------|--|--------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 22 | 27-се азна                                                       |  | Ярзамсы һүззәр (һәм, менән; ғына-кына, генә-кенә).                             | // URL: <a href="https://balalar.org/">https://balalar.org/</a>                                        |
| 23 | 28-се азна                                                       |  | Ярзамсы һүззәр (һәм, менән; ғына-кына, генә-кенә).                             | <a href="https://learningapps.org/">https://learningapps.org/</a> (мультимедийно интерактив күнегеүзәр |
| 24 | 28-се азна                                                       |  | Тикшереү эше . Контроль диктант №1                                             |                                                                                                        |
|    | <b>Орфоэпия. Телмәр үстөрөү<br/>(2 с.)</b>                       |  |                                                                                |                                                                                                        |
| 25 | 29-сы азна                                                       |  | Һүззәрзә өндәрзе һәм өн кушылмаларын дөрөс итеп әйтеү.                         | <a href="https://bash-mir.ru/">https://bash-mir.ru/</a>                                                |
| 26 | 29-се азна                                                       |  | Башкорт һүззәрендә басымдың специфик үзенсәлеге. Сингармонизм .                | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                              |
|    | <b>Орфограмма. Пунктуация. Телмәр үстөрөү<br/>(7 с.+1с.к.д.)</b> |  |                                                                                |                                                                                                        |
| 27 | 30-сы азна                                                       |  | Һүззәрзең дөрөс язылышы: һүз хәрәфтәрен дөрөс тоташтыру, һүззәрзе айырым языу. | // URL: <a href="https://balalar.org/">https://balalar.org/</a>                                        |
| 28 | 30-сы азна                                                       |  | Һөйләм башында баш хәрәф.                                                      | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                              |
| 29 | 31-се азна                                                       |  | Исемдәге һәм фамилиямдагы баш хәрәф.                                           |                                                                                                        |
| 30 | 31-се азна                                                       |  | Һүззе юлдан-юлга күсереү.                                                      | <a href="https://learningapps.org/">https://learningapps.org/</a> (мультимедийно интерактив күнегеүзәр |
| 31 | 32-се азна                                                       |  | Һүззе юлдан-юлга күсереү.                                                      | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                              |
| 32 | 32-се азна                                                       |  | Һөйләм азагында тыныш билдәләре (нөктә, һорау                                  |                                                                                                        |

|    |            |  |                                                         |                                                           |
|----|------------|--|---------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------|
| 33 | 33-сө азна |  | Тикшереү эше. Контроль диктант №2                       | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a> |
| 34 | 33-сө азна |  | Һөйләм азағында тыныш билдэләре (нөктә, һорай билдәһе). | <a href="https://bash-mir.ru/">https://bash-mir.ru/</a>   |

## 2 класс

| № | үткәреү<br>вакыты<br>план. | үткәреү вакыты<br>факт. | Башкортостан республикаһының этнокультура<br>үзсәнлектәре индерелгән дәрес темаһы | Мәғлүмәт ресурстары                                             |
|---|----------------------------|-------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------|
|   |                            |                         | <b>1-се класта үтелгән укуы материалын<br/>кабатлау - 4 сәғ.</b>                  |                                                                 |
| 1 | 1-се а.                    |                         | Ужымышлы булуу ни өсөн кәрәк?                                                     | // URL: <a href="https://balalar.org/">https://balalar.org/</a> |
| 2 | 1-се а.                    |                         | Башкорт алфавитындағы өндәр һәм хәрәфтәр системаһы.                               | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>       |
| 3 | 2-се а.                    |                         | Һөйләм, һүз.                                                                      | <a href="https://bash-mir.ru/">https://bash-mir.ru/</a>         |
| 4 | 2-се а.                    |                         | Тексты күсереп язуу. Телмәр үстәрәү «Һаумы, мәктәп!»                              | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>       |
|   |                            |                         | <b>Тел.Телмәр.Телмәр үстәрәү<br/>(7 с.)</b>                                       |                                                                 |

|    |         |  |                                                                                                         |                                                                                                            |
|----|---------|--|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 5  | 3-сө а. |  | Телмәр һәм аралашыу. Тел - төп аралашыу сараһы                                                          | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                                  |
| 6  | 3-сө а. |  | Үз-ара һөйләшеү.Диалог                                                                                  | // URL: <a href="https://balalar.org/">https://balalar.org/</a>                                            |
| 7  | 4-се а. |  | Үз-ара һөйләшеү.Диалог                                                                                  | <a href="https://learningapps.org/">https://learningapps.org/</a><br>(мультимедийно интерактив күнегеүзәр) |
| 8  | 4-се а. |  | Йәмғиәт урындарында осрашыу.                                                                            | <a href="https://bash-mir.ru/">https://bash-mir.ru/</a>                                                    |
| 9  | 5-се а. |  | Диалог Аралашыу этикеты.                                                                                | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                                  |
| 10 | 5-се а. |  | Монолог                                                                                                 | // URL: <a href="https://balalar.org/">https://balalar.org/</a>                                            |
| 11 | 6-сы а. |  | «Телмәр, тел» проект эше.                                                                               | <a href="https://bash-mir.ru/">https://bash-mir.ru/</a>                                                    |
|    |         |  | <b>Фонетика. Графика. Орфоэпия. Лексика</b><br><br><b>Телмәр үстереү</b><br><br><b>(21 с.+1 с.к.д.)</b> |                                                                                                            |
| 12 | 6-сы а. |  | Алфавит. Хәреф. Өн.                                                                                     | <a href="https://learningapps.org/">https://learningapps.org/</a><br>(мультимедийно интерактив күнегеүзәр) |
| 13 | 7-се а. |  | Алфавит. Хәреф. Өн.                                                                                     | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                                  |
| 14 | 7-се а. |  | Һүззә хәрефтең мәғәнә үзгәртеү үзенсәлеге.                                                              | <a href="https://bash-mir.ru/">https://bash-mir.ru/</a>                                                    |

|    |          |  |                                                                  |                                                                                                           |
|----|----------|--|------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 15 | 8-се а.  |  | Һүззә хәрефтәң мәғәнә үзгәртеү үзенсәлегә                        | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                                 |
| 16 | 8-се а.  |  | Һузынқы һәм тартынқы өндәр.                                      | // URL: <a href="https://balalar.org/">https://balalar.org/</a>                                           |
| 17 | 9-сы а.  |  | Һузынқы һәм тартынқы өндәр.                                      | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                                 |
| 18 | 9-сы а.  |  | Нәзек һузынқылар [ә], [ө], [ү], [е](һүз уртаһында һәм азағында). | <a href="https://bash-mir.ru/">https://bash-mir.ru/</a>                                                   |
| 19 | 10-сы а. |  | Нәзек һузынқылар [ә], [ө], [ү], [е](һүз уртаһында һәм азағында). | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                                 |
| 20 | 10-сы а. |  | Калын һузынқылар [а], [о], [у], [ы] (сингармонизм законы .       | // URL: <a href="https://balalar.org/">https://balalar.org/</a>                                           |
| 21 | 11-се а. |  | Калын һузынқылар [а], [о], [у], [ы] (сингармонизм законы .       | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                                 |
| 22 | 11-се а. |  | Һүз башында уртаһында [йә], [йө], [йү], [йы], [йо] дифтонгылары. |                                                                                                           |
| 23 | 12-се а. |  | Һүз башында уртаһында [йә], [йө], [йү], [йы], [йо] дифтонгылары. | <a href="https://learningapps.org/">https://learningapps.org/</a><br>(мультимедийно интерактив күнегеүзәр |
| 24 | 12-се а. |  | Һүз башында уртаһында [йә], [йө], [йү], [йы], [йо] дифтонгылары. | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                                 |
| 25 | 13-сө а. |  | Һүз башында ике өндө белдергән е, ю,я хәрефтәре .                | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                                 |
| 26 | 13-сө а. |  | Һүз башында ике өндө белдергән е, ю,я хәрефтәре                  | Балалар» интернет-порталы// URL: <a href="https://balalar.org/">https://balalar.org/</a>                  |
| 27 | 14-се а. |  | Һүз башында ике өндө белдергән е, ю,я хәрефтәре                  |                                                                                                           |
| 28 | 14-се а. |  | Телмәр үстәреү. Инша. “Һаумы, Яңы йыл”                           |                                                                                                           |

|    |          |  |                                                                                                            |                                                                                                            |
|----|----------|--|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 29 | 15-се а. |  | Һүзәрзә [ғ] – [к], [г] – [к], [б] – [п]. тартынкыларының сиратлашыу күренеше.                              | <a href="https://learningapps.org/">https://learningapps.org/</a><br>(мультимедийно интерактив күнегеүзәр) |
| 30 | 15-се а. |  | Һүзәрзә [ғ] – [к], [г] – [к], [б] – [п]. тартынкыларының сиратлашыу күренеше.                              | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                                  |
| 31 | 16-се а. |  | Һүзәрзә [ғ] – [к], [г] – [к], [б] – [п]. тартынкыларының сиратлашыу күренеше.<br>Телмәр үстөрөү. Изложение |                                                                                                            |
| 32 | 16-сы а. |  | Башкорт алфавиты.                                                                                          | <a href="https://bash-mir.ru/">https://bash-mir.ru/</a>                                                    |
| 33 | 17-се а. |  | Тикшерөү эше. Контроль диктант №1                                                                          |                                                                                                            |
|    |          |  | <b>Синтаксис.<br/>Лексика.</b><br><b>Телмәр үстөрөү (8 с. +1с.к.д.)</b>                                    |                                                                                                            |
| 34 | 17-се а. |  | Һөйләм һәм һүз.                                                                                            | Балалар» интернет-порталы// URL:<br><a href="https://balalar.org/">https://balalar.org/</a>                |
| 35 | 18-се а. |  | Һөйләм.                                                                                                    |                                                                                                            |
| 36 | 18-се а. |  | Һүзбөйлөнөш.                                                                                               | // URL: <a href="https://balalar.org/">https://balalar.org/</a>                                            |
| 37 | 19-сы а. |  | Һөйләмдәрзә һүз тәртибе. Һөйләмдәр төзөү.                                                                  | <a href="https://bash-mir.ru/">https://bash-mir.ru/</a>                                                    |
| 38 | 19-сы а. |  | Һөйләм азағында тыныш билдэләре (нөктә, һорәу билдәһе).                                                    |                                                                                                            |
| 39 | 20-се а. |  | Һөйләм азағында тыныш билдэләре (нөктә, һорәу билдәһе).                                                    | // URL: <a href="https://balalar.org/">https://balalar.org/</a>                                            |

|    |          |  |                                                               |                                                                                                            |
|----|----------|--|---------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 40 | 20-се а. |  | Һүрәт буйынса өйрәтеү иншаһы «Торналы күл»                    | <a href="https://bash-mir.ru/">https://bash-mir.ru/</a>                                                    |
| 41 | 21-се а. |  | Хәбәр һәм һорау һөйләм.                                       | <a href="https://learningapps.org/">https://learningapps.org/</a><br>(мультимедийно интерактив күнегеүзәр) |
| 42 | 21-се а. |  | Тикшереү эше.Контроль диктант №2                              |                                                                                                            |
|    |          |  | <b>Һүз составы. Лексика. Телмәр үстереү</b><br><b>(5 с.)</b>  |                                                                                                            |
| 43 | 22-се а. |  | Һүз – телмәр берәмеге.                                        | // URL: <a href="https://balalar.org/">https://balalar.org/</a>                                            |
| 44 | 22-се а. |  | Тамыр һәм ялғау.                                              | <a href="https://bash-mir.ru/">https://bash-mir.ru/</a>                                                    |
| 45 | 23-сө а. |  | Тамыр-һүззең төп мәғәнәүи өлөшө.                              | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                                  |
| 46 | 23-сө а. |  | Тамырзаш һүззәр..                                             | <a href="https://learningapps.org/">https://learningapps.org/</a><br>(мультимедийно интерактив күнегеүзәр) |
| 47 | 24-се а. |  | Һөйләмдә ялғаузар ярзамында һүззәр бәйләнеше.                 | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                                  |
|    |          |  | <b>Морфология</b><br><b>Лексика.</b><br><b>Телмәр үстереү</b> |                                                                                                            |

|    |          |  |                                                    |                                                                                                             |
|----|----------|--|----------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|    |          |  | (10 с. +1с.к.д.)                                   |                                                                                                             |
| 48 | 24-се а. |  | Һүз төркөмдәре                                     |                                                                                                             |
| 49 | 25-се а. |  | Предметты белдергән һүззәр.                        | // URL: <a href="https://balalar.org/">https://balalar.org/</a>                                             |
| 50 | 25-се а. |  | Предметты белдергән һүззәр.                        | // URL:<br><a href="https://huzlek.bashqort.com">https://huzlek.bashqort.com</a>                            |
| 51 | 26-сы а. |  | Предметтың билдәһен белдергән һүззәр.              | <a href="https://bash-mir.ru/">https://bash-mir.ru/</a>                                                     |
| 52 | 26-сы а. |  | Предметтың билдәһен белдергән һүззәр               | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                                   |
| 53 | 27-се а. |  | Предметтың эш-хәрәкәтен белдергән һүззәр.          | // URL: <a href="https://balalar.org/">https://balalar.org/</a>                                             |
| 54 | 27-се а. |  | Предметтың эш-хәрәкәтен белдергән һүззәр.          | // URL:<br><a href="https://huzlek.bashqort.com">https://huzlek.bashqort.com</a>                            |
| 55 | 28-се а. |  | Уларзың телмәрзә кулланышы.                        | <a href="https://learningapps.org/">https://learningapps.org/</a><br>(мультимедийно интерактив<br>күнегүзәр |
| 56 | 28-се а. |  | Ярзамсы һүззәр (һәм, менән; кына-кенә, ғына-генә). | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                                   |
| 57 | 29-сы а. |  | Ярзамсы һүззәр (һәм, менән; кына-кенә, ғына-генә). | <a href="https://bash-mir.ru/">https://bash-mir.ru/</a>                                                     |
| 58 | 29-сы а. |  | Тикшерәү эше. Контроль диктант №3                  |                                                                                                             |
|    |          |  | <b>Орфография. Орфоэпия. Лексика.</b>              |                                                                                                             |

|    |          |  |                                                                                                          |                                                                                                            |
|----|----------|--|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|    |          |  | <b>Телмәр үстөрөү</b><br><b>(7 с. +1с.к.д.</b><br><b>+2с.резерв)</b>                                     |                                                                                                            |
| 59 | 30-сы а. |  | Һүзәрзең дөрөс язылышы.                                                                                  | <a href="https://bash-mir.ru/">https://bash-mir.ru/</a>                                                    |
| 60 | 30-сы а. |  | Һөйләмдең беренсе һүзенең, яңғызлык исемдәрзең (кеше исемдәре, хайуан кушаматтары) баш хәрәфтән язылышы. |                                                                                                            |
| 61 | 31-се а. |  | Һөйләмдең беренсе һүзенең, яңғызлык исемдәрзең (кеше исемдәре, хайуан кушаматтары) баш хәрәфтән язылышы. | <a href="https://bash-mir.ru/">https://bash-mir.ru/</a>                                                    |
| 62 | 31-се а. |  | Вв хәрәфе ( [ү] – [у] өнө).                                                                              | // URL: <a href="https://balalar.org/">https://balalar.org/</a>                                            |
| 63 | 32-се а. |  | [ү] – [у] өндәре һүз уртаһында һәм азағында.                                                             | <a href="https://learningapps.org/">https://learningapps.org/</a><br>(мультимедийно интерактив күнегеүзәр) |
| 64 | 32-се а. |  | Һүззе юлдан-юлға күсәрөү.                                                                                | <a href="https://bash-mir.ru/">https://bash-mir.ru/</a>                                                    |
| 65 | 33-сө а. |  | Башкорт телендә басым үзенсәлектәре.                                                                     | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                                  |
| 66 | 33-сө а. |  | Телмәр үстөрөү. Изложение                                                                                |                                                                                                            |
| 67 | 34-се а. |  | Тикшерөү эше.Контроль диктант№4                                                                          | <a href="https://bash-mir.ru/">https://bash-mir.ru/</a>                                                    |
| 68 | 34-се а. |  | Үтелгәнде кабатлау                                                                                       | <a href="https://learningapps.org/">https://learningapps.org/</a><br>(мультимедийно интерактив күнегеүзәр) |

### 3 класс

| №  | Планлаштырылған үткәреү вақыты | Фактик үткәреү вақыты | Башкортостан республикаһының этнокультура үзсәнлектәре индерелгән дәрес темаһы                                                             | Искәрмә                                                                                                |
|----|--------------------------------|-----------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|    |                                |                       | <b>2-се кластың укыу материалдарын кабатлау (3 с.)</b>                                                                                     |                                                                                                        |
| 1  | 1-се азна                      |                       | “Һаумы, мәктәп!”                                                                                                                           | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                              |
| 2  | 1-се азна                      |                       | Низәр иҫемдә ? Нимәләргә онотканмын?                                                                                                       |                                                                                                        |
| 3  | 2-се азна                      |                       | Һөйләмдә тыныш билдәләре. Һөйләм азағында тыныш билдәләре.                                                                                 |                                                                                                        |
|    |                                |                       | <b>Тел тураһында дөйөм мәғлүмәттәр. Лексика. (4 с.)</b>                                                                                    |                                                                                                        |
| 4  | 2-се азна                      |                       | Рус теле - Рәсәй Федерацияһында дәүләт теле. Туған (башкорт) тел - Башкортостан Республикаһының икенсе дәүләт теле. Тел - аралашыу сараһы. |                                                                                                        |
| 5  | 3-с азна                       |                       | Кешенең исем – фамилиялары. Хайуан кушаматтары.                                                                                            | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                              |
| 6  | 3-сө азна                      |                       | Әзәби әсәр, китап исемдәре. Гәзит – журналдар, телерадио тапшырыулары исемдәре.                                                            |                                                                                                        |
| 7  | 4-се азна                      |                       | Ер – һыу атамалары.                                                                                                                        | Балалар» интернет-порталы// URL: <a href="https://balalar.org/">https://balalar.org/</a>               |
|    |                                |                       | <b>Фонетика. Графика. Лексика. Телмәр үстөрөү (8с. + 1с. к.д.)</b>                                                                         |                                                                                                        |
| 8  | 4-се азна                      |                       |                                                                                                                                            |                                                                                                        |
| 9  | 5-се азна                      |                       | Башкорт теленең төп законы. Нәзек һәм калын һузынҡылар.                                                                                    | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                              |
| 10 | 5-се азна                      |                       | “ Таң калдырғыс көзгө күренештәр ” темаһына иңша яҙыу                                                                                      | <a href="https://learningapps.org/">https://learningapps.org/</a> (мультимедийно интерактив күнегеүзәр |

|    |            |  |                                                                                      |                                                                                                        |
|----|------------|--|--------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 11 | 6-се азна  |  | Тартынкы өндөр. Танау тартынкы өндөре.                                               | Балалар» интернет-порталы// URL: <a href="https://balalar.org/">https://balalar.org/</a>               |
| 12 | 6-сы азна  |  | [ к ] – [ г ], [ к ] – [ ғ ], [ п ] – [ б ] өндөренен сиратлашыуы                    |                                                                                                        |
| 13 | 7-се азна  |  | Үзлөштерелгән һүззәр. Үзлөштерелгән һүззәрзә нәзек һәм калын һүззәрзә катнаш килеүе. | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                              |
| 14 | 7-се азна  |  | Рус теленән ингән һүззәрзә ялғау кушыу үзенсәлектәре                                 | Балалар» интернет-порталы// URL: <a href="https://balalar.org/">https://balalar.org/</a>               |
| 15 | 8-се азна  |  | Сит теленән үзлөштерелгән һүззәрһә ялғаузар.                                         | <a href="https://learningapps.org/">https://learningapps.org/</a> (мультимедийно интерактив күнегүзәр) |
| 16 | 8-се азна  |  | Сит теленән үзлөштерелгән һүззәрһә ялғаузар.                                         | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                              |
| 17 | 9-сы азна  |  | Тикшерев эше. Контроль диктант                                                       |                                                                                                        |
|    |            |  | <b>Орфоэпия. Телмәр үстөрөү ( 4 с )</b>                                              |                                                                                                        |
| 18 | 9-сы азна  |  | Ё һәм Ц , Ч , Щ хәрәфле һүззәр.                                                      | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                              |
| 19 | 10-сы азна |  | Ике өндө белдеревсе хәрәфтәр.                                                        |                                                                                                        |
| 20 | 10-сы азна |  | Е, ю, я хәрәфле һүззәр.                                                              | <a href="https://learningapps.org/">https://learningapps.org/</a> (мультимедийно интерактив күнегүзәр) |
| 21 | 11-сы азна |  | Е, ю, я хәрәфле һүззәр. Ныгытыу.                                                     | Балалар» интернет-порталы// URL: <a href="https://balalar.org/">https://balalar.org/</a>               |
|    |            |  | <b>Һүз составы. Лексика Телмәр үстөрөү. (7с.)</b>                                    |                                                                                                        |

|    |            |  |                                                                 |                                                                                                        |
|----|------------|--|-----------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 22 | 11-се азна |  | Һүз нисек яһала ? Һүзьяһалыш .                                  |                                                                                                        |
| 23 | 12-се азна |  | Һүз нисек яһала ?<br>Һүзьяһалыш .                               | <a href="https://learningapps.org/">https://learningapps.org/</a> (мультимедийно интерактив күнегеүзәр |
| 24 | 12-се азна |  | Ялғау төрзәре                                                   | Балалар» интернет-порталы// URL: <a href="https://balalar.org/">https://balalar.org/</a>               |
| 25 |            |  | Форма яһаусы һәм һүз үзгәртеүсе ялғаузар.                       | <a href="https://learningapps.org/">https://learningapps.org/</a> (мультимедийно интерактив күнегеүзәр |
| 26 | 13-се азна |  | Форма яһаусы һәм һүз үзгәртеүсе ялғаузар.                       | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                              |
| 27 | 13-се азна |  | Форма яһаусы һәм һүз үзгәртеүсе ялғаузар.                       |                                                                                                        |
| 28 | 14-се азна |  | Форма яһаусы һәм һүз үзгәртеүсе ялғаузар.                       | Балалар» интернет-порталы// URL: <a href="https://balalar.org/">https://balalar.org/</a>               |
|    |            |  | <b>Орфография. Пунктуация. Телмәр үстереү (12с. +1с. к.д.)</b>  |                                                                                                        |
| 29 | 14-се азна |  | Әйтелгәнсә язылмай торған һүзәр.                                | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                              |
| 30 | 15-се азна |  | Тамырында ла, ялғауында ла О!<br>Тамырында ла , ялғауында ла Ө! | <a href="https://learningapps.org/">https://learningapps.org/</a> (мультимедийно интерактив күнегеүзәр |
| 31 | 15-се азна |  | Тамырында ла, ялғауында ла О!<br>Тамырында ла , ялғауында ла Ө! |                                                                                                        |

|    |            |  |                                                             |                                                                                                        |
|----|------------|--|-------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 32 | 16-сы азна |  | Куш тартынкылы һүззәр.                                      |                                                                                                        |
| 33 | 16-сы азна |  | Куш тартынкылы һүззәр.                                      | <a href="https://learningapps.org/">https://learningapps.org/</a> (мультимедийно интерактив күнегеүзәр |
| 34 | 17-се азна |  | Куш тартынкылы һүззәр.                                      | <a href="https://bash-mir.ru/">https://bash-mir.ru/</a>                                                |
| 35 | 17-се азна |  | Куш тартынкылы һүззәр.                                      | Балалар» интернет-порталы// URL: <a href="https://balalar.org/">https://balalar.org/</a>               |
| 36 | 18-се азна |  | Кушма һүззәр                                                | <a href="https://learningapps.org/">https://learningapps.org/</a> (мультимедийно интерактив күнегеүзәр |
| 37 | 18-се азна |  | Кушма һүззәр                                                | Балалар» интернет-порталы// URL: <a href="https://balalar.org/">https://balalar.org/</a>               |
| 38 | 19-сы азна |  | Кушма һүззәрзә нәзек (ь) һәм калын айырыу (ъ) билдэләре.    | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                              |
| 39 | 19-сы азна |  | Һызыкса аша язылыусы кушма һүззәр.                          |                                                                                                        |
| 40 | 20-се азна |  | Һызыкса аша язылыусы кушма һүззәр.                          | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                              |
| 41 | 20-се азна |  | Тикшереү эше. Контроль диктант                              |                                                                                                        |
|    |            |  | <b>Синтаксис. Лексика. Телмәр үстереү (10 с. + 1с.к.д.)</b> |                                                                                                        |
| 42 | 21-се азна |  | Һөйләм. Баш һәм эйәрсән киҗәктәр                            | <a href="https://learningapps.org/">https://learningapps.org/</a> (мультимедийно интерактив күнегеүзәр |

|    |            |  |                                                                                |                                                                                                        |
|----|------------|--|--------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 43 | 21-се азна |  | Һөйләм. Баш һәм эйәрсән киҗәктәр.                                              | Балалар» интернет-порталы// URL: <a href="https://balalar.org/">https://balalar.org/</a>               |
| 44 | 22-се азна |  | Һөйләмдә һүзәр бәйләнеше.                                                      | // URL: <a href="https://huzlek.bashqort.com">https://huzlek.bashqort.com</a>                          |
| 45 | 22-се азна |  | Текст                                                                          | <a href="https://bash-mir.ru/">https://bash-mir.ru/</a>                                                |
| 46 | 23-с азна  |  | Һүзбәйләнештәр.                                                                |                                                                                                        |
| 47 | 23-се азна |  | Телмәр һәм уның төрзәре.Монолог                                                | <a href="https://learningapps.org/">https://learningapps.org/</a> (мультимедийно интерактив күнегеүзәр |
| 48 | 24-се азна |  | Телмәр һәм уның төрзәре.Монолог                                                | <a href="https://bash-mir.ru/">https://bash-mir.ru/</a>                                                |
| 49 | 24-се азна |  | Телмәр һәм уның төрзәре.Диалог                                                 | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                              |
| 50 | 25-се азна |  | Телмәр һәм уның төрзәре.Диалог                                                 | <a href="https://learningapps.org/">https://learningapps.org/</a> (мультимедийно интерактив күнегеүзәр |
| 51 | 25-се азна |  | Телмәр һәм уның төрзәре.Диалог                                                 | <a href="https://bash-mir.ru/">https://bash-mir.ru/</a>                                                |
| 52 |            |  | Тикшереү эше. Контроль диктант                                                 |                                                                                                        |
|    |            |  | <b>Морфология. Лексика. Телмәр үстереү<br/>(12 с. +1с. к.д. + 4 с. резерв)</b> |                                                                                                        |
| 53 | 26-сы азна |  | Язма телмәр. текст                                                             | // URL: <a href="https://huzlek.bashqort.com">https://huzlek.bashqort.com</a>                          |

|    |            |  |                                              |                                                                                                        |
|----|------------|--|----------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 54 | 26-сы азна |  | Язма телмәр.Инша. Изложение. Язма телмәр.Хат | <a href="https://learningapps.org/">https://learningapps.org/</a> (мультимедийно интерактив күнегеүзәр |
| 55 | 27-се азна |  | Шиғыр, әкиәт, хикәйә.                        |                                                                                                        |
| 56 | 27-се азна |  | Язма телмәр .Шиғыр. Шиғыр нисек языла?       | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                              |
| 57 | 28-се азна |  | Шиғыр нисек языла?                           | // URL:<br><a href="https://huzlek.bashqort.com">https://huzlek.bashqort.com</a>                       |
| 58 | 28-се азна |  | Әкиәт ижад итеү.                             | <a href="https://learningapps.org/">https://learningapps.org/</a> (мультимедийно интерактив күнегеүзәр |
| 59 | 29-сы азна |  | Әкиәт ижад итеү.                             | <a href="https://bash-mir.ru/">https://bash-mir.ru/</a>                                                |
| 60 | 29-сы азна |  | Хикәйә ижад итеү.                            | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                              |
| 61 | 30-сы азна |  | Бәләкәй жанр төрзәре                         | Балалар» интернет-порталы// URL:<br><a href="https://balalar.org/">https://balalar.org/</a>            |
| 62 | 30-сы азна |  | Бәләкәй жанр төрзәре                         | <a href="https://learningapps.org/">https://learningapps.org/</a> (мультимедийно интерактив күнегеүзәр |
| 63 | 31-се азна |  | Олатайымдың, өләсәйемдең һабактары.          |                                                                                                        |
| 64 | 31-се азна |  | Олатайымдың, өләсәйемдең һабактары.          | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                              |
| 65 | 32-се азна |  | Телмәр үстереү. Инша язу.Һаумы, йәмле йәй !  |                                                                                                        |
| 66 | 33-сә азна |  | Телмәр үстереү. Изложение язу.               | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                              |

|    |            |  |                                         |                                                                                  |
|----|------------|--|-----------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------|
| 67 | 33-с азна  |  | Йылыык контроль диктант.                | // URL:<br><a href="https://huzlek.bashqort.com">https://huzlek.bashqort.com</a> |
| 68 | 34-се азна |  | Үткәндәрзе кабатлау. Хаталар өстөндө эш |                                                                                  |

#### 4 класс

| № | План.<br>дата | Үткәр.<br>дата | Дәрес теманы                                                                                 | Мәғлүмәт ресурстары                                                           |
|---|---------------|----------------|----------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------|
|   |               |                | <b>Синтаксис. Лексика. (3-сө класта үткәндәрзе кабатлау).<br/>Телмәр үстөрөү (2 с)</b>       |                                                                               |
| 1 | 1-се азна     |                | Хәйерле сәғәттә! Йәйге каникул хәтирәләре.                                                   | // URL: <a href="https://huzlek.bashqort.com">https://huzlek.bashqort.com</a> |
| 2 | 1-се азна     |                | Яңы укыу йылы менән! Т/у. Инша. «Һаумы, мәктәп!»                                             | <a href="https://bash-mir.ru/">https://bash-mir.ru/</a>                       |
|   |               |                | <b>Тел тураһында дөйөм мәғлүмәттәр (1 с.)</b>                                                |                                                                               |
| 3 | 2-се азна     |                | Туған (башкорт) теле - аралашыу сараһы, рухи-әхлаки үсеш сығанағы.                           | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                     |
|   |               |                | <b>Фонетика. Графика. Орфоэпия. Кабатлау, белемде системалаштырыу. Телмәр үстөрөү (5 с.)</b> |                                                                               |
| 4 | 2-се а.       |                | Фонетика. Өн һәм хәреф.                                                                      | // URL: <a href="https://huzlek.bashqort.com">https://huzlek.bashqort.com</a> |
| 5 | 3-се а.       |                | Һүззәргә фонетик анализ.                                                                     | <a href="https://bash-mir.ru/">https://bash-mir.ru/</a>                       |

|    |          |  |                                                                            |                                                                                          |
|----|----------|--|----------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------|
| 6  | 3-се а.  |  | Һүззәрзә я, е, ё, ю хәрефтәре.                                             | <a href="https://bash-mir.ru/">https://bash-mir.ru/</a>                                  |
| 7  | 4-се а.  |  | Кушма һүззәрзең дөрөс язылышы. Ярзамсы һүз- зәрзең дөрөс язылышы.          | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                |
| 8  | 4-се а.  |  | Куш тартынкыларзың дөрөс язылышы.                                          |                                                                                          |
|    |          |  | <b>Синтаксис. Орфография, пунктуация. Телмәр үстөрөү (10 с. +1с. к.д.)</b> |                                                                                          |
| 9  | 5-се а.  |  | Нимә ул һөйләм. Баш һәм эйәрсән киҗәктәр                                   | // URL: <a href="https://huzlek.bashqort.com">https://huzlek.bashqort.com</a>            |
| 10 | 5-се а.  |  | Йыйнак һәм таркау һөйләмдәр.                                               | <a href="https://bash-mir.ru/">https://bash-mir.ru/</a>                                  |
| 11 | 6-сы а.  |  | Һөйләмдең тиң киҗәктәре.                                                   | Балалар» интернет-порталы// URL: <a href="https://balalar.org/">https://balalar.org/</a> |
| 12 | 6-сы а.  |  | Т/ү. «Алтын көз» картинаһы буйынса инша.                                   | Балалар» интернет-порталы// URL: <a href="https://balalar.org/">https://balalar.org/</a> |
| 13 | 7-се а.  |  | Һөйләмгә синтаксик анализ.                                                 | <a href="https://bash-mir.ru/">https://bash-mir.ru/</a>                                  |
| 14 | 7-се а.  |  | Исем. Нимә ул исем.                                                        | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                |
| 15 | 8-се а.  |  | Исем.Яңғызлык һәм уртаклык исемдәр.                                        | // URL: <a href="https://huzlek.bashqort.com">https://huzlek.bashqort.com</a>            |
| 16 | 8-се а.  |  | Исемдең һан менән үзгәрөүе.                                                | Балалар» интернет-порталы// URL: <a href="https://balalar.org/">https://balalar.org/</a> |
| 17 | 9-се а.  |  | Исемдең эйәлек заты менән үзгәрөүе.                                        | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                |
| 18 | 9-сы а.  |  | Контроль диктант №1                                                        | <a href="https://bash-mir.ru/">https://bash-mir.ru/</a>                                  |
| 19 | 10-сы а. |  | Т/ү. Изложение. «Иламаҫ».                                                  |                                                                                          |

|    |           |  |                                                                                          |                                                                               |
|----|-----------|--|------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------|
|    |           |  | <b>Морфология. Орфограммалар. Лексика. Телмәр үстөрөү(34 с. + резерв 2 с. +2с. к.д.)</b> |                                                                               |
| 20 | 10-сы а.  |  | Исемдең килеш менән үзгәрөүе.                                                            |                                                                               |
| 21 | 11-се а.  |  | Исемдәрзә калын һәм нәзек ялғаузар.                                                      |                                                                               |
| 22 | 11-се а.  |  | Рус теленән ингән исемдәрзә ялғаузар язылышы.                                            | // URL: <a href="https://huzlek.bashqort.com">https://huzlek.bashqort.com</a> |
| 23 | 12-се а.  |  | Т/ү. Һүрәт буйынса инша. «Кыш».                                                          |                                                                               |
| 24 | 12-се а.  |  | Алмаш                                                                                    | <a href="https://bash-mir.ru/">https://bash-mir.ru/</a>                       |
| 25 | 13-се а.  |  | Зат алмаштары. Эйәлек заты алмаштары.                                                    | // URL: <a href="https://huzlek.bashqort.com">https://huzlek.bashqort.com</a> |
| 26 | 13-се а.  |  | Борау һәм күрһәтеү алмаштары.                                                            |                                                                               |
| 27 | 14- се а. |  | Телмәрзә алмаштарзың кулланылышы. Алмаштарзы килеш менән үзгәртеү.                       | // URL: <a href="https://huzlek.bashqort.com">https://huzlek.bashqort.com</a> |
| 28 | 14- се а. |  | Т/ү. Изложение. «Кышкы уйындар».                                                         | // URL: <a href="https://huzlek.bashqort.com">https://huzlek.bashqort.com</a> |
| 29 | 15-се а.  |  | Контроль диктант №2                                                                      |                                                                               |
| 30 | 15-се а.  |  | Нимә ул сифат                                                                            | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                     |
| 31 | 16-сы а.  |  | Тамыр һәм яһалма сифат тар.                                                              | // URL: <a href="https://huzlek.bashqort.com">https://huzlek.bashqort.com</a> |
| 32 | 16-сы а.  |  | Сифат дәрәжәләре.                                                                        | // URL: <a href="https://huzlek.bashqort.com">https://huzlek.bashqort.com</a> |
| 33 | 17-се а.  |  | Төп һәм шартлы сифаттар.                                                                 | // URL: <a href="https://huzlek.bashqort.com">https://huzlek.bashqort.com</a> |
| 34 | 17-се а.  |  | Т/ү. А. Пластовтың «Тәүге кар» картинаһы буйынса инша.                                   | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                     |

|    |          |  |                                                               |                                                                                          |
|----|----------|--|---------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------|
| 35 | 18-се а. |  | Сифаттың һөйләмдәге роле.                                     |                                                                                          |
| 36 | 18-се а. |  | Сифатка морфологик анализ.                                    |                                                                                          |
| 37 | 19-сы а. |  | Рәүеш. Уның яһалышы.                                          | // URL: <a href="https://huzlek.bashqort.com">https://huzlek.bashqort.com</a>            |
| 38 | 19-сы а. |  | Рәүеш төркөмсәләре.                                           |                                                                                          |
| 39 | 20-се а. |  | Рәүеште сифат менән сағыштыру.                                | // URL: <a href="https://huzlek.bashqort.com">https://huzlek.bashqort.com</a>            |
| 40 | 20-се а. |  | Т/ ү. Инша. “Кышкы уйындар”                                   |                                                                                          |
| 41 | 21-се а. |  | Нимә ул кылым? Кылымдарзың яһалышы.                           | // URL: <a href="https://huzlek.bashqort.com">https://huzlek.bashqort.com</a>            |
| 42 | 21-се а. |  | Кылымдарзың заман менән үзгәреше.                             | <a href="https://bash-mir.ru/">https://bash-mir.ru/</a>                                  |
| 43 | 22-се а. |  | Үткән заман кылымдары.                                        | // URL: <a href="https://huzlek.bashqort.com">https://huzlek.bashqort.com</a>            |
| 44 | 22-се а. |  | Т/у. «Хоккей майзансығында» һүрәте буйынса инша               |                                                                                          |
| 45 | 23-сө а. |  | Хәзерге заман кылымдары.                                      |                                                                                          |
| 46 | 23-сө а. |  | Хәзерге заман.<br>Кылымдарының үзгәреше                       | // URL: <a href="https://huzlek.bashqort.com">https://huzlek.bashqort.com</a>            |
| 47 | 24-се а. |  | Киләсәк заман кылымдары. Киләсәк заман кылымдарының ике төрө. | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                                |
| 48 | 24-се а. |  | Т/ү. Изложение «Сәйер кош»                                    |                                                                                          |
| 49 | 25-се а. |  | Кылым һөйкәләштәре. Бойорок һөйкәләше кылымдары.              | // URL: <a href="https://huzlek.bashqort.com">https://huzlek.bashqort.com</a>            |
| 50 | 25-се а. |  | Хәбәр һөйкәләше кылымдары.                                    | Балалар» интернет-порталы// URL: <a href="https://balalar.org/">https://balalar.org/</a> |

|    |           |  |                                                                    |                                                                               |
|----|-----------|--|--------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------|
| 51 | 26-сы а.  |  | Шарт һөйкәләше кылымдары.                                          | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                     |
| 52 | 26-сы а.  |  | Теләк һөйкәләше кылымдары. Кылымға морфологик анализ.              | <a href="https://bash-mir.ru/">https://bash-mir.ru/</a>                       |
| 53 | 27-се а.  |  | Контроль диктант №3                                                |                                                                               |
| 54 | 27-се а.  |  | Һан. Ябай һәм кушма һандар.                                        | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                     |
| 55 | 28-се а.  |  | Һан төркөмсәләре.                                                  |                                                                               |
| 56 | 28-се а.  |  | Һандардың дәрәҗә язылышы.<br>Һандардың башка һүзәр менән окшашлыгы | // URL: <a href="https://huzlek.bashqort.com">https://huzlek.bashqort.com</a> |
| 57 | 29-сы а.  |  | Т/ү. Инша. «Коштар кайта».                                         |                                                                               |
|    |           |  | <b>Лексика. Телмәр үстөрөү (5 с.)</b>                              |                                                                               |
| 58 | 29-сы а.  |  | Һүзәр күп мәғәнәләргә. һүзәрҙең тура һәм күсмә мәғәнәһе.           | <a href="https://bash-mir.ru/">https://bash-mir.ru/</a>                       |
| 59 | 30- сы а. |  | Омонимдар.                                                         | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                     |
| 60 | 30- сы а. |  | Синонимдар.                                                        | // URL: <a href="https://huzlek.bashqort.com">https://huzlek.bashqort.com</a> |
| 61 | 31-се а.  |  | Антонимдар.                                                        | Балалар» интернет-порталы// URL:                                              |
| 62 | 31-се а.  |  | Нығынған һүзбәйләнештәр.                                           | <a href="https://bash-mir.ru/">https://bash-mir.ru/</a>                       |
|    |           |  | <b>Укыу йылында үткәндәрҙе кабатлау (5 с. +1с. к.д.)</b>           |                                                                               |
| 63 | 32-сы а.  |  | Т/ү. Контроль изложение «Куян».                                    |                                                                               |
| 64 | 32-сы а.  |  | Контроль диктант № 4                                               |                                                                               |
| 65 | 33-се а.  |  | Фонетика.<br>Һүзьяһалыш.                                           | <a href="https://bash.news/bst">https://bash.news/bst</a>                     |
| 66 | 33-се а.  |  | Күсереп языу                                                       | // URL: <a href="https://huzlek.bashqort.com">https://huzlek.bashqort.com</a> |
| 67 | 34-се а.  |  | Исем.Сифат                                                         | <a href="https://bash-mir.ru/">https://bash-mir.ru/</a>                       |

|    |          |  |                  |                                                                               |
|----|----------|--|------------------|-------------------------------------------------------------------------------|
| 68 | 34-се а. |  | Кылым. Кабатлау. | // URL: <a href="https://huzlek.bashqort.com">https://huzlek.bashqort.com</a> |
|----|----------|--|------------------|-------------------------------------------------------------------------------|

## Укытыу –методик кулланмалар

### «Башкорт теле һәм әзәбиәте» дәресендә тикшерерү эштәре

Диктант текстары, тикшерерү эштәре. Сынбулатова Ф.Ш. Нурыева Р.Ф. авторлығындағы “ 1-4-се кластар өсөн диктанттар йыйынтығы һәм тикшерерү эштәре» башкорт теле укытыусылары өсөн кулланманан алына.

1.Дөйөм белем бирерү буйынса башкорт мәктәптәренә башлангыс кластары өсөн башкорт теле буйынса өлгө программалар. Р.Д. Салауатова. Өфө.Китап,2011.(Икенсе быуын стандарттары)

2.«Әлифба»дәреслеге.СынбулатоваФ.Ш.Исламғолова Ы.Ә Өфө..2011

3.“Башкорт теле”. Сынбулатова Ф.Ш. Өфө,Китап , 2011

4.“Әзәби укыу”. Сынбулатова Ф.Ш., Атнағолова С.В..-Өфө, Китап, 2012

5. Сынбулатова Ф.Ш. Нурыева Р.Ф.Ғәлиуллина Г.Б. 1-4-се кластар өсөн диктанттар йыйынтығы һәм тикшерерү эштәре. Башкорт теле укытыусылары өсөн кулланмана.-“ Өфө. Китап,2011.

### Мәғлүмәт ресурстары

1. Башкорт телен үз аллы өйрәнәү өсөн «Интерактив башкорт теле» веб-ресурсы 2. Балаларзы өсөн «Балалар» интернет-порталы// URL: <https://balalar.org/> (мөрәжәғәт итеү вакыты 17.05.2022).

3. «Башкортостан» телерадиокомпанияһының «Тамыр» балалар һәм үсмерзәр телеканалы // URL: <https://bash.news/bst> (мөрәжәғәт итеү вакыты 18.05.2022).

4. Башкортостан Республикаһының мәғлүмәт порталы // URL: <https://www.bashkortostan.ru/> (мөрәжәғәт итеү вакыты 18.05.2022).

5. Башкортостандың мәзәни донъяһы // URL: <http://ebook.bashnl.ru/dsweb/HomePage> (мөрәжәғәт итеү вакыты 23.04.2022).

6. Башкорт теленә өйрәтеүсе халык-ара дистанцион система // URL: <https://region.bspu.ru/> (мөрәжәғәт итеү вакыты 23.04.2022).

7. Русса-башкортса онлайн һүзлек // URL: <https://huzlek.bashqort.com/> (мөрәжәғәт итеү вақыты 23.04.2022).
8. Башкорт телен үз аллы өйрәнеү өсөн кулланма // URL: <https://elib.bashedu.ru/dl/read/VahitovaSamouchBashkYaz.pdf/info> (мөрәжәғәт итеү вақыты 23.04.2022).
9. ЯКласс платформаһы // URL: [https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy\\_ya](https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya) (мөрәжәғәт итеү вақыты 10.06.2022).
10. Башкортса-русса һәм русса-башкортса тәржемәсе : <https://bashkortsoft.ru/>. (мөрәжәғәт итеү вақыты 10.06.2022)

**Аннотация к рабочей программе  
по предмету «Родной (башкирский) язык»  
Ф.Ш. Сынбулатова для 1-4 классов**

Рабочая программа по родному (башкирскому) языку составлена на основе Федерального компонента государственного стандарта начального общего образования, программы начального общего образования по башкирскому языку с учётом целей и задач Программы развития школы, а также требований стандартов второго поколения ФГОС.

**Целью** программы является развитие устной и письменной речи учащихся, совершенствование речевой деятельности по всем ее видам, формирование и развитие лингвистической компетенции.

**Задачи изучения** учебного предмета следующие:

- обеспечение мотивации обучения родному языку;
- формирование первоначальной лингвистической компетенции по всем уровням татарского языка;
- воспитание положительного ценностного отношения и уважения к родному языку;
- формирование гражданских и патриотических чувств;
- овладение умениями связной устной и письменной речи;
- развитие культуроведческой компетенции учащихся.

•

### **Образовательные технологии:**

- технология уровневой дифференциации;
- игровая технология;
- обучение по станциям;
- мультимедийные технологии;
- метод проектов;
- здоровьесберегающие технологии;
- технология интерактивного обучения;
- обучение в сотрудничестве;
- информационные технологии и интернет-ресурсы;
- развивающие технологии.

### **Место предмета в учебном плане**

На изучение родного(башкирского) языка при получении начального общего образования отводится 276 часов (2 часа в неделю):

1 класс - 66 часов

2-4 классы - 70 часов

**Методы и формы контроля:** контрольный диктант, словарная работа, списывание.

### **Учебно-методическое и материально-техническое обеспечение.**

#### **Учебники:**

Башкирский язык –

1 кл Сынбулатова Ф.Ш

2 кл Сынбулатова Ф.Ш в 2-х частях

3 кл Сынбулатова Ф.Ш. в 2-х частях

4 кл Сынбулатова Ф.Ш в 2-х частях

**Перечень методической литературы:**

1. Ф.Ш. Сынбулатова. “Башкорт теле” дәреслегенә методик күрһәтмәләр. 2 класс өсөн. Уфа “Китап” 2011 й.
2. Ф.Ш. Сынбулатова. “Башкорт теле” дәреслегенә методик күрһәтмәләр. 2 класс өсөн. Уфа “Китап” 2013 й.
3. Ф.Ш. Сынбулатова. “Башкорт теле” дәреслегенә методик күрһәтмәләр. 4 класс өсөн. Уфа “Китап” 2012 й.
4. Ф.Ш. Сынбулатова. 1-4 кластар өсөн диктанттар йыйынтыгы һәм тикшерерү эштәре. Уфа “Китап” 2013 й.
5. Ф.Ш. Сынбулатова. “Әлифба” дәреслегенә методик кулланма. Уфа “Китап” 2008 й.

**ДОКУМЕНТ ПОДПИСАН  
ЭЛЕКТРОННОЙ ПОДПИСЬЮ**

**СВЕДЕНИЯ О СЕРТИФИКАТЕ ЭП**

Сертификат 602785626040375320589557888015438598111854845708

Владелец Ахтямова Ляйсан Нурмухаметовна

Действителен с 21.11.2022 по 21.11.2023